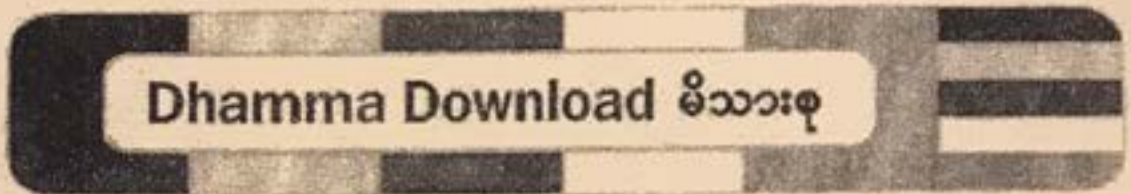

ဓနောပုဇ္ဈိင်

သင်တန်းသား / သူများအား

ပို့ချသင်ကြားအပ်သော

ရန်ကုန်မြို့၊ အလိုတော်ပြည့် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်

စစ်တွေမြို့၊ ရခိုင်ပြည်နယ် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်

လှည်းကူးမြို့၊ ဓမ္မာစရိယဥယျာဉ်ကျောင်းတိုက် နာယကချုပ်ဆရာတော်

ဘဒ္ဒန္တသုခိတ္တာဘိဝံသ

၏

ရိုဗ္ဗာရိလမိပြ

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာသင်တန်း

(23. 24.25.30.31 - 12 - 2017)

ထူးတောင်းပတ္တနာ

ဣမိနာ ပုညကမ္မေန၊ သီယံ ပပွေမိ နိဗ္ဗုတိ။
အန္တရာ ဇာတိဇာတိသု၊ ဘဝေ အဓိကပညဝါ။

- ဣမိနာ ပုညကမ္မေန - ဓမ္မခင်မင်၊ သူတော်စင်တို့၊ ဖြူစင် ကောင်းကျိုး၊ ပွားတိုးစေရန်၊ ဆန္ဒမွန်ဖြင့်၊ လွန်စွာကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ပါရ၊ ဤကောင်းမှုကံ စေတနာကြောင့်။
- နိဗ္ဗုတိ - ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟထိန်ညှိ၊ ဆယ်တစ်သီးသောမီးတို့၏၊ ငြိမ်းအေးရာမှန်၊ ပြည်နိဗ္ဗာန်ကို။
- သီယံ - အလျင်အမြန်၊ မနှေးကန်ဘဲ။
- ပပွေမိ - မချွတ်မသွေ၊ ရောက်ရပါလို၏။
- အန္တရာ - နိဗ္ဗာန်မရမှီ၊ အလီလီများ၊ သံသရာခရီးအကြား၌။
- ဇာတိဇာတိသု - ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသောဘဝတို့၌
- အဓိကပညဝါ - လောက+သာသနာ၊ နှစ်ဖြာ ကောင်းကျိုး၊ သယ်ပိုးနိုင်ရန်၊ ထေရ်မွန်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည်။
- ဘဝေ-ဘဝါမိ - မုချမသွေ ဖြစ်ရပါလို၏။

“သူတော်ကောင်းဇာတ် တရားမြတ် လွမ်းပတ်ကမ္ဘာ တည်စေသော်”

Sasanalinkara

31.12.2017

ဘဒ္ဒန္တသုစိတ္တာဘိဝံသ
(နာယကချုပ်ဆရာတော်)

အလိုတော်ပြည့် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်၊ ရန်ကုန်။
၆၁-ရပ်ကွက်၊ စစ်တောင်းလမ်း၊ ဒဂုံ(ဆိပ်ကမ်း)မြို့နယ်။
ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး။
ဖုန်း - ၀၉- ၅၀၅၁၁၉၄, ၀၉၇၉၈၀၂၉၈၃၀

နိဗ္ဗာန်လမ်းပြ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ကွန်ရက်ရှင်းသုံးပါးစသည်ကို ပြဆိုခြင်း

နတ်သားအမေး ။ ။ **အန္တောဇဋ္ဌာ ဗဟိဇဋ္ဌာ၊ ဇဋ္ဌာယ ဇဋ္ဌိတာ ပဇာ။**
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ၊ ကော ဣမံ ဝိဇဋ္ဌယေ ဇဋ္ဌံ။

- ဂေါတမ** - ဂေါတမအနွယ်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။
- ယာ ဇဋ္ဌာ** - အကြင်တဏှာကွန်ရက်သည်။
- အန္တောဇဋ္ဌာ** - အတွင်း၌ ဖွဲ့ယှက်ရှုပ်ထွေးမြှေးရစ်တတ်၏။
- ဗဟိဇဋ္ဌာ** - အပ၌ ဖွဲ့ယှက်ရှုပ်ထွေးမြှေးရစ်တတ်၏။ (တစ်နည်းကား)
- အန္တောဇဋ္ဌာ ဗဟိဇဋ္ဌာ-** တွင်း၊ပနှစ်ချက် ဖွဲ့ယှက်ရှုပ်ထွေး မြှေးရစ်တတ်သောကြောင့် အန္တော-ဇဋ္ဌာ၊ ဗဟိဇဋ္ဌာဟူ၍ အမည်ရ၏။
- တာယ ဇဋ္ဌာယ** - ထိုတဏှာကွန်ရက်သည်။
- ပဇာ** - သတ္တဝါအပေါင်းကို။
- ဇဋ္ဌိတာ** - ဖွဲ့ယှက်ရှုပ်ထွေးမြှေးရစ်အပ်၏။
- တံ - တသ္မာ** - ထိုကြောင့်။
- တံ** - ထိုရှင်တော်ဘုရားကို။
- ပုစ္ဆာမိ** - မေးလျှောက်ပါ၏။
- ဣမံ ဇဋ္ဌံ** - ဤတဏှာကွန်ရက်ကို။

- ကော - အဘယ်သူသည်။
- ဝိဇ္ဇယေ - ခုတ်ဖြတ်ဖောက်ထွင်း ဖြေရှင်းနိုင်ပါအံ့နည်း။

အဓိပ္ပါယ်ကား ။ ။ တဏှာသည် ကွန်ရက်သဖွယ် ဖွဲ့ယှက်တတ်သောကြောင့် **ဇဏှာ**မည်၏။ အာရုံခြောက်ပါး၌ အောက်ထက်မချန် ဝန်းကျင်ရံ၍ အဖန်ဖန်ဖြစ်၏။ ဝါးရုံခြံပတ် ငြိကပ်ယှက်မြှေး ရှုပ်ထွေးဖွဲ့ရစ်၏။ မိမိပစ္စည်း၊ မိမိကိုယ် အဇ္ဈတ္တိကာယတနတို့၌ ဖွဲ့ယှက်တတ်သောကြောင့် **အန္တောဇဏှာ**မည်၏။ သူတစ်ပါးပစ္စည်း၊ သူတစ်ပါးကိုယ် ဗာဟိရာယတနတို့၌ ဖွဲ့ယှက်တတ်သောကြောင့် **ဗဟိဇဏှာ**မည်၏။ ဤသို့ တွင်းပနှစ်ချက် ဖွဲ့ယှက်ရစ်ပတ်၏။ သတ္တဝါအပေါင်းသည် ဤတဏှာရှုပ်ထွေး မြှေးရစ်တိုင်း ခံနေရ၏။ ဤသို့ ဘုံသုံးပါးလုံး ဝန်းကျင် ဖွဲ့ချုပ်သော တဏှာရှုပ်ကို အဘယ်သူသည် ခုတ်ဖြတ်ဖောက်ထွင်း ဖြေရှင်းနိုင်ပါအံ့နည်းဟု နတ်သားတစ်ဦး သံသယဖြစ်၍ သာဝတ္ထိပြည်၌ ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်၍ မေးလျှောက်လေ၏။

**ဗုဒ္ဓအဖြေ ။ ။ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပ္ပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇဏှံ။**

- ဒေဝပုတ္တ - နတ်သား။
- သပ္ပညော - တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနှင့်ယှဉ်သော ကမ္မဇပညာရှိသော။
- ယော နရော - အကြင်သူသည်။
- သီလေ - ကိုယ်နှုတ်စောင့်ထိန်းသော သီလ၌။
- ပတိဋ္ဌာယ - မြဲစွာတည်၍။
- အာတာပီ - ကိလေသာ လက်မခံ ပယ်လှန်သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍။
- နိပကော - ကိစ္စအားလုံး၌ အကျိုးပြီးအောင်နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ပညာရှိသည်ဖြစ်၍။
- စိတ္တဉ္စ - အဓိစိတ္တသမာဓိကိုလည်း။ (ဝါ) သမာပတ်ရှစ်ပါးကိုလည်း။
- ဘာဝယံ - ပွားစေ၏။
- ပညဉ္စ - ဝိပဿနာပညာကိုလည်း။
- ဘာဝယံ - ပွားစေ၏။
- ဘိက္ခု - သံသရာဘေးရှုလေ့ရှိသော။
- သော နရော - ထိုသူသည်။
- ဣမံ ဇဏှံ - ဤတဏှာကွန်ရက်ကို။
- ဝိဇ္ဇယေ - ခုတ်ဖြတ်ဖောက်ထွင်း ဖြေရှင်းနိုင်၏။

- ✓ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော ပညာသည် **ကမ္မဇပညာ**မည်၏။
ရှေးကံစီမံသော **ဇာတိပညာ**ဖြစ်၏။ ယခုဘဝ ပြုလုပ်၍ မဖြစ်။
ထိုပညာမျိုးရိုးရှိသောသူသည် **တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်**မည်၏။
- ✓ သတ္တဝါသည် **နရ**မည်၏။
သီလကို ကောင်းစွာဖြည့်ကျင့်သောသူသည် သီလ၌ တည်သည်မည်၏။
- ✓ ကိလေသာကို လက်မခံပယ်လှန်သော လုံ့လသည် **အာတာပ**မည်၏။
ထိုလုံ့လရှိသူသည် **အာတာပီ**မည်၏။
- ✓ ပါဠိဟာရိယပညာသည် **နေပက္ကပညာ**မည်၏။
- ✓ ဤအချိန်ကား ပညာသင်ချိန်၊ ဤအချိန်ကား အဋ္ဌကထာမေးမြန်းချိန်စသည်ဖြင့် နှိုင်းချိန်
တတ်သော ပညာသည် အခါခပ်သိမ်းနေရာတိုင်း ဆောင်ယူအပ်သောကြောင့် **ပါဠိဟာရိယ
ပညာ**မည်၏။ ထိုပညာနှင့် ပြည့်စုံသောသူသည် **နိပက**မည်၏။
သမာပတ်ရှစ်ပါးသည် ပွားစေအပ်သော **စိတ်**မည်၏။ **အဓိစိတ္တ**မည်၏။ စိတ်ကို အဦးပြု၍
သမာဓိကို ဟောသည်။
- ✓ ဝိပဿနာပညာသည် ပွားစေအပ်သော **ပညာ**မည်၏။
- ✓ သံသရာဘေးကို ရှုသောသူသည် **ဘိက္ခု**မည်၏။
ဤ၌ ပဋိသန္ဓေပညာ၊ ပါဠိဟာရိယပညာ၊ ဝိပဿနာပညာဟု သုံးကြိမ်လာ၏။ သီလ၊
သမာဓိ၊ ပညာ သုံးရပ်၊ ဝီရိယ ဤတရားခြောက်ပါးရှိသောသူသည် တဏှာရှုပ်ကို ခုတ်ဖြတ်
ဖောက်ထွင်းဖြေရှင်းနိုင်၏။

**ဥပမာကား ။ ။ သီလသည် မြေနှင့်တူ၏။
သမာဓိသည် ကျောက်နှင့်တူ၏။
ဝိပဿနာပညာသည် သွေးအပ်သော ဓားမနှင့်တူ၏။
ဝီရိယသည် ခွန်အားနှင့်တူ၏။
ပါရိဟာရိယပညာသည် လက်နှင့်တူ၏။
တဏှာရှုပ်သည် ဝါးရုံကွန်ရက်နှင့်တူ၏။**

တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလမြေ၌ရပ်တည်၍ သမာဓိကျောက်၌ ထက်စွာသွေးအပ်သော
ဝိပဿနာဓားမကို ဝီရိယခွန်အားသည် ကူညီကာချီပင့်အပ်သော ပါရိဟာရိယပညာလက်ဖြင့်
ကိုင်မြှောက်၍ မိမိသန္တာန်၌ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်သော တဏှာရှုပ်ဝါးရုံကွန်ရက်ကို ခုတ်ဖြတ်
ဖောက်ထွင်း ဖြေရှင်းနိုင်၏။ မဂ်ခဏ၌ အကြွင်းမဲ့ ဖြေရှင်းဆဲဖြစ်၏။ ဖိုလ်ခဏ၌ ဖြေရှင်းပြီးဖြစ်၍
တစ်လောကလုံး၏ မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သောသူ ဖြစ်၏။ ဤကား ဂါထာ၏ အဓိပ္ပာယ်
တည်း။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်များ

- ✓ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်သည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ နိဗ္ဗာန်ရကြောင်းအကျင့်သည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ နိဗ္ဗာန်ရကြောင်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို အနည်းနည်းဟောသည်။
- ✓ **“သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ”**စသည်ဖြင့် ဟောရာ၌ ငြီးငွေ့အောင် ရှုသော ဝိပဿနာပညာမျှသာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မည်၏ဟု ဟောသည်။ သမထကို မဟော။
- ✓ **“ယမိ ဈာနဉ္စ ပညာ စ၊ သဝေ နိဗ္ဗာန သန္တိကေ”**ဟု ဟောရာ၌ အခြေခံဈာန်နှင့် ဝိပဿနာ ပညာသည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ **“ကမ္မံ ဝိဇ္ဇာ စ ဓမ္မော စ”**စသည်ဖြင့် ဟောရာ၌ မဂ်စေတနာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ ကြွင်းမဂ္ဂင်လေးပါး ဤမဂ်စေတနာဖြင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ **“သဗ္ဗဒါ သီလသမ္ပန္နော”**စသည်ဖြင့် ဟောရာ၌ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝီရိယ၊ ကိုယ့် အသက်မငဲ့သောစိတ် ဤငါးပါးသည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ အချို့နေရာ၌ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပမာဒ၌ မွေ့လျော်ခြင်း သည်လည်းကောင်း **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏။
- ✓ ဤ**“သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော”**စသည်ဖြင့် ဟောရာ၌ကား သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာကို အဦးပြု၍ ဤသုံးပါးသည် **ဝိသုဒ္ဓိမဂ်**မည်၏ဟု ဟောသည်။
- ✓ ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့သည် တဏှာရှုပ်ကို ဖြေရှင်းသော တရားတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။

တိက်ကိုးခုကိုပြခြင်း

ဤနိဗ္ဗာန်ရကြောင်း သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာသုံးပါးတို့တွင် -

- ၁။ **သီလ**ဖြင့် အဓိသီလသိက္ခာသုံးပါးကို ပြ၏။ ဝါ- သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်သုံးပါးကိုပြ၏။
- ✓ **သမာဓိ**ဖြင့် အဓိစိတ္တသိက္ခာကိုပြ၏။ ဝါ-သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊သမ္မာသမာဓိ မဂ္ဂင်သုံးပါးကိုပြ၏။
- ✓ **ပညာ**ဖြင့် အဓိပညာသိက္ခာကို ပြ၏။ ဝါ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်နှစ်ပါးကို ပြ၏။

- ၂။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် သာသနာတော်၏ အစကောင်းခြင်းကို ပြ၏။ (သီလသည် ကုသိုလ်တို့၏ အစဖြစ်၏။ မကောင်းမှုဟူသမျှ မပြုအပ်ဟု ဟောသည်။ အောက်မေ့တိုင်းနှလုံး သာယာခြင်းစသော ဂုဏ်ကိုဆောင်သောကြောင့် ကောင်း၏ဟူလို။)
 - ✓ သမာဓိဖြင့် အလယ်ကောင်းခြင်းကို ပြ၏။ (ကုသိုလ်ဟူသမျှကို ဆည်းပူးအပ်၏ဟု ဟောသည်။ ဣဒ္ဓိဝိစေသော အဘိညာဂုဏ်ကို ဆောင်သောကြောင့် ကောင်း၏ဟူလို။)
 - ✓ ပညာဖြင့် အဆုံးကောင်းခြင်းကို ပြ၏။ (မိမိစိတ် စင်ကြယ်အောင်ပြုအပ်၏ဟု ဟောသည်။ ဣဋ္ဌာရုံ, အနိဋ္ဌာရုံတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ်သော တာဒိဂုဏ်ကို ဆောင်သောကြောင့် ကောင်း၏ဟူလို။)

- ၃။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၏ ဥပနိဿယကို ပြ၏။ (သီလပြည့်စုံခြင်းကို မှီ၍ ဝိဇ္ဇာသုံးပါးရသည်။)
 - ✓ သမာဓိဖြင့် အဘိညာခြောက်ပါး၏ ဥပနိဿယကို ပြ၏။ (သမာဓိပြည့်စုံခြင်းကို မှီ၍ အဘိညာခြောက်ပါးရသည်။)
 - ✓ ပညာဖြင့် ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး၏ ဥပနိဿယကို ပြ၏။ (ပညာပြည့်စုံခြင်းကို မှီ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးရသည်။)

- ၄။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ - အစွန်းပယ်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ သမာဓိဖြင့် အတ္တကိလမထာနုယောဂ အစွန်းပယ်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ ပညာဖြင့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ မှီဝဲခြင်းကို ပြ၏။

- ၅။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် အပါယ်လေးဘုံမှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ သမာဓိဖြင့် ကာမ ၁၁-ဘုံမှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ ပညာဖြင့် ၃၁-ဘုံမှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို ပြ၏။

- ၆။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ကိလေသာပယ်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ သမာဓိဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် ကိလေသာပယ်ခြင်းကို ပြ၏။
 - ✓ ပညာဖြင့် သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် ကိလေသာပယ်ခြင်းကို ပြ၏။

- ၇။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် ဝီတိက္ကမကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြ၏။
- ✓ သမာဓိဖြင့် ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြ၏။
- ✓ ပညာဖြင့် အနုသယကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြ၏။

- ၈။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် ဒုစရိုက်ကိလေသာကို သုတ်သင်ခြင်းကို ပြ၏။
- ✓ သမာဓိဖြင့် တဏှာကိလေသာကို သုတ်သင်ခြင်းကို ပြ၏။
- ✓ ပညာဖြင့် ဒိဋ္ဌိကိလေသာကို သုတ်သင်ခြင်းကို ပြ၏။

- ၉။ (တစ်နည်း) သီလဖြင့် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၏ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။
(သောတာပန်, သကဒါဂါမ်သည် သီလ ပြည့်အောင် ကျင့်သည်။)
- ✓ သမာဓိဖြင့် အနာဂါမ်၏ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။
(အနာဂါမ်သည် သမာဓိပြည့်အောင် ကျင့်သည်။)
- ✓ ပညာဖြင့် ရဟန္တာ၏ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။
(ရဟန္တာသည် ပညာပြည့်အောင် ကျင့်သည်။)

ဤသို့ သိက္ခာသုံးပါး၊ ကောင်းခြင်းသုံးပါး၊ ဥပနိဿယသုံးပါး၊ နှစ်ပါးကြင်၍ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ မှီဝဲခြင်းသုံးပါး၊ လွတ်မြောက်ခြင်းသုံးပါး၊ ပယ်ခြင်းသုံးပါး၊ ဆန့်ကျင်ဘက်သုံးပါး၊ သုတ်သင်ခြင်း သုံးပါး၊ ဖြစ်ကြောင်းသုံးပါးအားဖြင့် တိကကိုးပါးကိုလည်းကောင်း၊ တစ်ပါးသော ဂုဏတိက တို့ကိုလည်းကောင်း သီလ, သမာဓိ, ပညာသုံးပါးဖြင့် ပြတော်မူ၏။

နိဒါန်းပြီး၏။

အခန်း (၁)

သီလနိဒ္ဒေသ = သီလကို အကျယ်ပြုဆိုခြင်း

သီလအမေး + အဖြေ ၇-ပုဒ်

ဤဂါထာတွင် အစစ္စအကျုံးဝင်သော သီလ၌ -

- ၁။ အဘယ်တရားသည် သီလမည်သနည်း။
- ၂။ အဘယ်အနက်ကြောင့် သီလမည်သနည်း။
- ၃။ သီလ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့သည် အဘယ်နည်း။
- ၄။ သီလသည် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။
- ၅။ သီလသည် အဘယ်သို့ အပြားရှိသနည်း။
- ၆။ သီလ၏ ညစ်နွမ်းကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။
- ၇။ သီလ၏ ဖြူစင်ကြောင်းကားအဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးအပ်၏။

၁။ သီလမည်သောတရား

အဘယ်တရားသည် သီလမည်သနည်း?။

စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ စေတသိက်သည်လည်းကောင်း၊ သံဝရသည်လည်းကောင်း၊ အဝီတိက္ကမသည်လည်းကောင်း သီလမည်၏။

ချဲ့ဦးအံ့။

- ၁။ ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်သောသူ၏ စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ဝတ်အကျင့် ဖြည့်ကျင့်သောသူ၏ စေတနာသည်လည်းကောင်း စေတနာသီလမည်၏။
- ၂။ ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်သောသူ၏ ဝီရတိစေတသိက်သုံးခုသည် စေတသိက သီလမည်၏။

(တစ်နည်း)

- ၁။ ပါဏာတိပါတစသော ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့ကို ပယ်စွန့်သော သူ၏ ခုနှစ်ပါး သော ကမ္မပထစေတနာတို့သည် စေတနာသီလမည်၏။

- ၂။ မနောဒုစရိုက်သုံးပါးကို ပယ်စွန့်သောသူ၏ အနဘိဇ္ဈာ, အဗျာပါဒ, သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့သည် (ဝါ-အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့သည်) **စေတသိကသီလ**မည်၏။
- ၃။ **“ပါတိ, သတိ, ဉာ, ခန္တိ, ဝီရိ, သံဝရာ”**-ဟူသော သံပေါက်အရ
 - ၁-ပါတိမောက္ခသံဝရာ ၂-သတိသံဝရာ ၃-ဉာဏသံဝရာ
 - ၄-ခန္တိသံဝရာ ၅-ဝီရိယသံဝရာ ငါးပါးသည် **သီလသံဝရ**မည်၏။
- ✓ မကောင်းမှုကြောက်၍ သမ္ပတ္တဝတ္ထုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်း **သံဝရသီလ**မည်၏။
- ၄။ သီလဆောက်တည်၍ ကိုယ်, နှုတ်ဖြင့် မလွန်ကျူးခြင်းသည် **အဝိတိက္ကမသီလ**မည်၏။

သံဝရငါးပါးတို့တွင် -

- ၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူသော သီလသည် **ပါတိမောက္ခသံဝရ**မည်၏။
- ၂။ စက္ခုန္ဓေ, သောတိန္ဓေစသည်ကို စောင့်စည်းခြင်းဟူသောသတိသည် **သတိသံဝရ**မည်၏။
- ၃။ တဏှာ, ဒိဋ္ဌိစသော ကိလေသာအလျဉ်တို့ကို ပိတ်ဆို့ခြင်း (ဝါ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်းဟူသော ပညာသည် **ဉာဏသံဝရ**မည်၏။ ပစ္စည်းလေးပါး ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ခြင်းသည်လည်း **ဉာဏသံဝရ**မည်၏။
- ၄။ အချမ်း, အပူစသည်ကို သည်းခံခြင်းဟူသော အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ခန္တိသည် **ခန္တိသံဝရ** မည်၏။
- ၅။ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမဝိတက်စသည်တို့ကို လက်သင့်မခံ အားထုတ်၍ ပယ်လှန်ခြင်း- ဟူသော ဝီရိယသည် **ဝီရိယသံဝရ**မည်၏။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလသည်လည်း **ဝီရိယ သံဝရ**မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ၅၁၁၊ ၅၁၂။)

၂။ သီလအနက်

အဘယ်အနက်ကြောင့် သီလမည်သနည်း?

- “**သီလနဋ္ဌေန သီလံ**”ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ကောင်းစွာထားခြင်းဟူသော သီလန အနက်ကြောင့် (ဝါ)ကောင်းစွာ တည်ရာဟူသော သီလနအနက်ကြောင့် **သီလ**မည်၏။
- ✓ ကာယကံစသည်ကို ဖရိုဖရဲမဖြစ်အောင် စောင့်စည်း၍ ထားခြင်း သမာဓာနသည် **သီလ အနက်**မည်၏။ (ဝါ) စတုဘူမကကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၍ တည်ရာဖြစ်ခြင်း ဥပဓာရဏသည် **သီလန**အနက်မည်၏။

၃။ လက္ခဏာဒီခတုက္က

သီလ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့သည် အဘယ်နည်း?

- ၁။ ကာယကံစသည်ကို ကောင်းစွာထားခြင်းသည်၊ (ဝါ) ကုသိုလ်တို့၏ တည်ရာဖြစ်ခြင်းသည် **သီလ၏ လက္ခဏာ**မည်၏။
(စေတနာသီလစသည်ဖြင့် သီလအပြားများသော်လည်း ဤလက္ခဏာချည်းသာတည်း။)
- ၂။ ဒုဿီလဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည် **(ကိစ္စ)ရသ**မည်။
- ✓ အပြစ်ကင်းသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် **(သမ္ပတ္တိ)ရသ**မည်၏။
- ၃။ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် စင်ကြယ်ခြင်းဖြင့် ရှုသူဉာဏ်အား ထင်ခြင်းသည် (ဥပဋ္ဌာနကာရ) **ပစ္စုပဋ္ဌာန်**မည်၏။ နှလုံးသာယာခြင်းစသော အကျိုးသည် **(ဖလ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်**မည်၏။
(သီလအသုံးပြုရာ၌ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို များစွာဆိုလတ္တံ့။)
- ၄။ ဟီရိ၊ ဩတ္တပ္ပသည် **ပဒဋ္ဌာန်**မည်၏။ နိသောအကြောင်းမည်၏။
(တရားနာခြင်းစသည်တို့ကား ဝေးသောအကြောင်းဖြစ်၍ ပဒဋ္ဌာန်မမည်။ အရှက်၊ အကြောက် ရှိလျှင် ဆောက်တည်နိုင်၍ သီလဖြစ်၏။ မကျူးလွန်မူ၍ သီလတည်၏။)

၄။ သီလာနိသံသကထာ = သီလအကျိုးအာနိသင်ကို ပြဆိုခြင်း

သီလသည် အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း?

သီလသည် စိတ်နှလုံးသာယာခြင်းစသော များသောအကျိုးရှိ၏။ မိမိ၏ စင်ကြယ်သော သီလကို ဆင်ခြင်၍ ငါ၏သီလ ကောင်းလေစွဟု ဝမ်းမြောက်သောကုသိုလ်သည် စိတ်နှလုံး သာယာခြင်းမည်၏။ အဝိပွဋိသာရမည်၏။

သီလအကျိုး ၅-ပါး = သီလရှိသောသူသည် -

- ၁။ မေ့မေ့လျော့လျော့ မရှိခြင်းကြောင့် စည်းစိမ်များစွာရ၏။
- ၂။ သတင်းကောင်းကျော်စေ၏။
- ၃။ ချည်းကပ်ရာတွင် ပရိသတ်၌ မျက်နှာငယ်ခြင်း မရှိ။
- ၄။ သေသောအခါ မတွေ့မဝေ သေရ၏။ ကုသိုလ်ကံစသော ကောင်းသော နိမိတ်ထင်သော ကြောင့် တွေ့ဝေခြင်း၊ စိတ်ညစ်ခြင်းမရှိ။ ကြည်လင်စွာ သေရ၏။
- ၅။ သေပြီးသောအခါ သုဂတိဘုံသို့ လားရ၏။ ဤသို့ အကျိုးငါးပါးရှိ၏။

(ဒီ၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉။)

အာကဓိယုသုတ်၌ -

- ၁။ ချစ်သားရဟန်းတို့ သီတင်းသုံးဖော်တို့သည် ချစ်ခင်သောမျက်စိဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်း၊ မေတ္တာ ပို့ခြင်း၊ အလေးပြုခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းကို အလိုရှိလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၂။ ပစ္စည်းလာဘ်ပေါများခြင်းကို အလိုရှိလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၃။ မိမိအား ပစ္စည်းလှူသူတို့ကို အကျိုးများစေလိုလျှင် အလိုရှိလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၄။ မိမိကို အောက်မေ့သော ဆွေမျိုးပြိတ္တာတို့ကို အကျိုးများစေလိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၅။ ကုသိုလ်၌ ပျင်းရိခြင်း၊ ကာမဂုဏ်တို့၌မွေ့လျော်ခြင်းကို ပယ်လိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၆။ ကြောက်လန့်ခြင်းကို ကြောက်ဖွယ်အာရုံကို ပယ်လိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့် ရမည်။
- ၇။ ရူပဈာန်ကို ရလိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၈။ အရူပဈာန်ကို ရလိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၉။ သောတာပန်တည်လိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၁၀။ သကဒါဂါမ်တည်လိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၁၁။ အနာဂါမ်တည်လိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၁၂။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗသောတ၊ စေတောပရိယ၊ ဣဒ္ဓိဝိဓဟူသော လောကီအဘိညာငါးပါးရလိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
- ၁၃။ အာသဝက္ခယဉာဏ်ရလိုလျှင် သီလကို ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်-ဟု ဟောပါသည်။
(မ၊၁။ ၃၉။ အာကဓိယုသုတ်။)

ဋီကာ၌ သီလထောမနုသုတ်တွင် သီလအကျိုး ၁၇-ပါးဟု ဆို၏။

အမြွက်အားဖြင့်ကား -

- ၁။ သာသနာ၌ အမျိုးကောင်းသားတို့၏ ထောက်တည်ရာကား သီလသာတည်း။ သီလ အပြင်မရှိ။ ထို့ကြောင့် သီအကျိုးကုန်စင်အောင် အဘယ်သူ ဟောနိုင်အံ့နည်း။
- ၂။ သတ္တဝါတို့ ကိလေသာအညစ်အကြေးစင်ကြယ်အောင် မြစ်ကြီးငါးစင်းရေ မတတ်နိုင်။ သီလရေစင် တတ်နိုင်၏။
- ၃။ သတ္တဝါတို့ကိလေသာအပူငြိမ်းအောင် မိုးသက်လေညင်း စန္ဒကူး ရွှေ ပုလဲ မြ ပတ္တမြား လရောင် မတတ်နိုင်။ သီလအအေးဓာတ် တတ်နိုင်၏။

ဝိသုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်အဋ္ဌကထာ

- ၄။ သီလနှင့်တူသော နံ့သာမရှိ။ လေအောက် လေထက် အတူမွှေး၏။
- ၅။ သီလသည် နတ်ပြည်တက်လိုလျှင် စောင်းတန်း၊ နိဗ္ဗာန်ဝင်လိုလျှင် တံခါး။
- ၆။ သီလတန်ဆာဆင်သောရဟန်းသည် ပုလဲ၊ ပတ္တမြားတန်ဆာဆင်သော ပြည့်ရှင် မင်းထက် တင့်တယ်၏။
- ၇။ သီလသည် အတ္တာနုဝါဒဘေးစသည်ကို ဖျက်ဆီး၍ ကျော်စောခြင်း၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။
ဤကား လောကီ၊ လောကုတ္တရာဂုဏ်အလုံးစုံတို့၏ အမြစ်ရင်း အပြစ်ကင်းသောသီလ၏ အကျိုးအမြတ်တည်း။ (ဝါ-ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ အမြတ်တည်း။)

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၀။)

၅။ သီလပွတေဒေ = သီလအအပြားပြဆိုခြင်း

သီလသည် အဘယ်သို့ အပြား ရှိသနည်း?

ဤအလုံးစုံသော သီလသည် မိမိ၏ သီလနုလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပါးတည်းအဖို့ရှိ၏။

နှစ်ပါးစုံတွဲ၍ပြခြင်း ဒုကသီလ ၇-မျိုး

- ၁။ စာရိတ္တ၊ ဝါရိတ္တအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၂။ အာဘိသမာစာရိက၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယကအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၃။ ဝိရတိ၊ အဝိရတိအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၄။ နိဿိတ၊ အနိဿိတအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၅။ ကာလပရိယန္တ၊ အာပါဏကောဠိကအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၆။ သပရိယန္တ၊ အပရိယန္တအားဖြင့် နှစ်ပါး။
- ၇။ လောကီယ၊ လောကုတ္တရအားဖြင့် နှစ်ပါးပြား၏။

သုံးပါးစုံတွဲ၍ပြခြင်း တိကသီလ ၅-မျိုး

- ၁။ ဟီန၊ မဇ္ဈိမ၊ ပဏီတအားဖြင့် သုံးပါး။
- ၂။ အတ္တာဓိပတေယျ၊ လောကာဓိပတေယျ၊ ဓမ္မာဓိပတေယျအားဖြင့် သုံးပါး။
- ၃။ ပရာမဋ္ဌ၊ အပရာမဋ္ဌ၊ ပဋိပဿဒ္ဓအားဖြင့် သုံးပါး။
- ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ အဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝေမတိကအားဖြင့် သုံးပါး။
- ၅။ သေက္ခ၊ အသေက္ခ၊ နေဝသေက္ခနာသေက္ခအားဖြင့် သုံးပါးပြား၏။

လေးပါးစုံတွဲ၍ပြခြင်း စတုက္ကသီလ ၄-မျိုး

- ၁။ ဟာနဘာဂိယ၊ ဌိတိဘာဂိယ၊ ဝိသေသဘာဂိယ၊ နိဗ္ဗေဘာဂိယအားဖြင့် လေးပါး။
- ၂။ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ၊ အနုပသမ္ပန္န၊ ဂဟဋ္ဌအားဖြင့် လေးပါး။
- ၃။ ပကတိ၊ အာစာရ၊ ဓမ္မတာ၊ ပုဗ္ဗဟေတုကအားဖြင့် လေးပါး။
- ၄။ ပါတိမောက္ခသံဝရ၊ ကုန္ဒြိယသံဝရ၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ၊ ပစ္စယသန္နိဿိတအားဖြင့် လေးပါးပြား၏။

ငါးပါးစုံတွဲ၍ပြခြင်း ပဉ္စကသီလ ၂-မျိုး

- ၁။ ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိ၊ အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိ၊ ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိ၊ အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိ၊ ပဋိပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိအားဖြင့် ငါးပါး။
- ၂။ ပဟာန၊ ဝေရမဏိ၊ စေတနာ၊ သံဝရ၊ အဝိတိက္ကမအားဖြင့် ငါးပါးပြား၏။

၆။ ညစ်နွမ်းကြောင်း

သီလ၏ ညစ်နွမ်းကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း ?

လာဘ်ရလိုခြင်း၊ ဂုဏ်သတင်းကျော်စောခြင်းစသော အကြောင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မထုန်ငယ်ခုနစ်ပါးနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကျိုးပြတ်ခြင်း၊ ပေါက်ထွက်ခြင်း၊ ကြောင်ကြားခြင်း၊ ပြောက်ကွက်ခြင်းသည် သီလ၏ ညစ်နွမ်းကြောင်းမည်၏။

၇။ ဖြူစင်ကြောင်း

သီလ၏ ဖြူစင်ကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း ?

ကျိုးပြတ်ခြင်းမရှိ၊ ပေါက်ထွင်းခြင်းမရှိ၊ ကြောင်ကျားခြင်းမရှိ၊ ပြောက်ကွက်ခြင်းမရှိခြင်းသည် သီလ၏ ဖြူစင်ကြောင်းမည်၏။ ဤကား အကျဉ်းမျှသာ ဖြစ်သတည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၁၊)

* * * * *

သီလအပြားအကျယ်

ဧကကသီလတစ်မျိုး

တစ်ပါးသောအဖို့၌ ဆိုပြီးသော နည်းအတိုင်း သီလနအနက်ဖြင့် သိအပ်၏။

ဒုကသီလ ၇-မျိုး

- ၁။ (က) ဤအမှုကို ပြုအပ်၏ဟု ဘုရားရှင်ခွင့်ပြုသော သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည် **စာရိတ္တသီလ**မည်၏။
 - (ခ) ဤအမှုကို မပြုအပ်ဟု တားမြစ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို မကျူးလွန်ခြင်းသည် **ဝါရိတ္တသီလ**မည်၏။
 - ✓ **စာရိတ္တသီလ**ကို သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယနှစ်ပါးရှိသူ အားထုတ်နိုင်၏။
 - ✓ **ဝါရိတ္တသီလ**ကို သဒ္ဓါရှိသူ (ဝါ-ယုံကြည်သူ) အားထုတ်နိုင်၏။

- ၂။ (က) မဂ်သီလ၊ ဖိုလ်သီလအကျိုးငှာ ပညတ်သော သိက္ခာပုဒ်သည် **အာဘိသမာစာရိကသီလ**မည်၏။ အာဇီဝဋ္ဌကသီလမှ ကြွင်းသော သီလရ၏။
 - (ခ) မဂ်၏အစဖြစ်သော ရှေးဦးစွာ သုတ်သင်အပ်သော သီလသည် **အာဒိဗြဟ္မစရိယသီလ**မည်၏။ ကာယကံသုံးပါး၊ ဝစီကံလေးပါး၊ အာဇီဝအားဖြင့်ဖြစ်သော **အာဇီဝဋ္ဌကသီလ**ရ၏။ မဂ်၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို အစစွာဟောသော်လည်း အာဇီဝဋ္ဌမကသီလကို အစစွာကျင့်ရသည်။

- (တစ်နည်း) (က) ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကမည်သော ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသီသိက္ခာပုဒ်ငယ်အပေါင်းသည် **အာဘိသမာစာရိကသီလ**မည်၏။
 - (ခ) ကြွင်းသောသိက္ခာပုဒ်ကြီးအပေါင်းသည် **အာဒိဗြဟ္မစရိယကသီလ**မည်၏။

- (တစ်နည်း) (က) ဥဘတောဝိဘင်း၌ အကျုံးဝင်သော သီလသည် **အာဒိဗြဟ္မစရိယကသီလ**မည်၏။
 - (ခ) ခန္ဓကဝတ်၌အကျုံးဝင်သောသီလသည် **အာဘိသမာစာရိကသီလ**မည်၏။

အာဘိသမာစာရိကသီလပြည့်စုံလျှင် အာဒိဗြဟ္မစရိယကသီလပြည့်စုံ၏။ အပြစ်ငယ်ကို ပင်ရှောင်လျှင် အပြစ်ကြီးကိုသာ၍ ရှောင်လတ္တံ့။ သီလငယ်မှ မပြည့်စုံလျှင် သီလကြီးပြည့်စုံကြောင်းမရှိဟု ဟောသည်။

- ၃။ (က) ပါဏာတိပါတစသည်တို့မှ ရှောင်ကြည်ခြင်းမျှသည် **ဝိရတိသီလ**မည်၏။
- (ခ) ကြွင်းသော စေတနာစသည်တို့သည် **အဝိရတိသီလ**မည်၏။

- ၄။ (က) “ငါသည် ဤသီလဖြင့် ထင်ရှားသော နတ်သော်လည်းကောင်း၊ မထင်ရှားသော အညတြနတ်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ရပါလို၏” ဟု ဘဝသမ္ပတ္တိကို တောင့်တ၍ တဏှာအားကိုးကျင့်သော သီလသည် **တဏှာနိဿိတ**မည်၏။ သီလဖြင့် နိဗ္ဗာန်ရလတ္တံ့ဟု စွဲလမ်း၍ ဒိဋ္ဌိအားကိုးကျင့်သော သီလသည် **ဒိဋ္ဌိနိဿိတ**မည်၏။ ဤနိဿိတနှစ်ပါးသည် **နိဿတသီလ**မည်၏။
- (ခ) လောကုတ္တရာသီလနှင့် လောကုတ္တရာ၏ အဆောက်အဦးဖြစ်သော လောကီသီလတို့သည် **အနိဿိတသီလ**မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ တဏှာအားကိုး၊ ဒိဋ္ဌိအားကိုးသော်လည်း သီလကား အကုသိုလ် မဟုတ်သေး။

- ၅။ (က) ကာလပိုင်းခြား၍ ကျင့်သောသီလသည် **ကာလပရိယန္တသီလ**မည်၏။
- ✓ တစ်သက်လုံးဆောက်တည်၍ တစ်သက်လုံးကျင့်သော သီလသည် **အပါဏကောဋိကသီလ**မည်၏။

- ၆။ (က) လာဘ်၊ အခြံအရံ၊ ဆွေမျိုး၊ အင်္ဂါကြီးငယ်၊ အသက်တို့ကြောင့်ပျက်သော သီလသည် **သပရိယန္တသီလ**မည်၏။
- (ခ) မပျက်သော သီလသည် **အပရိယန္တသီလ**မည်၏။

- ၇။ (က) အာသဝေါလေးပါး၏ အာရုံဖြစ်သော တေဘူမကသီလသည် **လောကီယ သီလ**မည်၏။
- (ခ) အာသဝေါလေးပါးအာရုံမပြုနိုင်သောသီလသည် **လောကုတ္တရာသီလ** မည်၏။
- ✓ **လောကီသီလ**သည် ဘဝထူးသို့ ပို့၏။ ဘဝမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းလည်း ဖြစ်၏။
- ✓ **လောကုတ္တရာသီလ**သည် မဂ်၊ ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အာဇီဝဋ္ဌမကသီလဖြစ်၏။
- ✓ ထိုတွင် မဂ်သီလသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏။ ဖိုလ်သီလသည် ဉာဏ်၏အာရုံသာ ဖြစ်၏။

တိကသီလ ၅-မျိုး (ဒိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။)

၁။ သုံးပါးပြားသောအဖို့၌ -

- (က) ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ဝီရိယ၊ ဝီမံသ-ဟူသော အဓိပတိလေးပါး အယုတ်စားဖြင့် ဖြစ်စေသော သီလသည် **ဟိနသီလ**မည်၏။
- (ခ) အလတ်စားဖြင့် ဖြစ်စေသော သီလသည် **မဂ္ဂိမသီလ**မည်၏။
- (ဂ) အမြတ်စားဖြင့် ဖြစ်စေသော သီလသည် **ပဏိတသီလ**မည်၏။

(တစ်နည်း) -

- (က) ကျော်စောလို၍ ကျင့်သောသီလသည် **ဟိနသီလ**မည်၏။
- (ခ) ကုသိုလ်အကျိုးလိုလား၍ ကျင့်သောသီလသည် **မဂ္ဂိမသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ဤသီလကား ငါ ကျင့်စရာတည်း။ 'ငါသို့သောသူသည် ဤမကောင်းမှုမျိုး မပြုထိုက်ဟု အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ဂုဏ်ကိုမှီ၍ ကျင့်သောသီလသည် **ပဏိတသီလ** မည်၏။

(တစ်နည်း) -

- (က) ငါသာ သီလရှိသည်၊ တစ်ပါးသောသူ သီလမရှိဟု မိမိကိုယ်ကို မြှောက်ပင့်ခြင်း၊ တစ်ပါးသူကို ရှုချခြင်းစသည်တို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းသောသီလသည် **ဟိနသီလ**မည်၏။
- (ခ) မညစ်နွမ်းသော လောကီသီလသည် **မဂ္ဂိမသီလ**မည်၏။
- (ဂ) လောကုတ္တရာသီလသည် **ပဏိတသီလ**မည်၏။

(တစ်နည်း) -

- (က) တဏှာစွမ်းဖြင့် ဘဝစည်းစိမ်အကျိုး မျှော်ကိုးသော သီလသည် **ဟိနသီလ**မည်၏။
- (ခ) မိမိ၏ဝဋ်မှ လွတ်မြောက်ကျိုး မျှော်ကိုးသော သာဝကအလောင်း၊ ပစ္စေကအလောင်း တို့၏ သီလသည် **မဂ္ဂိမသီလ**မည်၏။
- (ဂ) သတ္တဝါအားလုံးဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကျိုး မျှော်ကိုးသော ဘုရားအလောင်းတို့၏ ပါရမီသီလသည် **ပဏိတသီလ**မည်၏။

- ၂။ (က) မိမိအား မလျော်သော အပြစ်ကို ပယ်လို၍၊ မိမိကိုယ်ကို အလေးပြု၍ ကျင့်သော သီလသည် **အတ္တာဓိပတေယျသီလ**မည်၏။
- (ခ) လူအပေါင်း၏ အပြစ်တင်ခြင်းကို ပယ်လို၍၊ လူအပေါင်းကို အလေးပြု၍ ကျင့်သော သီလသည် **လောကာဓိပတေယျသီလ**မည်၏။
- (ဂ) နိယျာနိကဓမ္မဖြစ်ပေသည်ဟု ဓမ္မ၏ဂုဏ်ကို အကျင့်ဖြင့် ပူဇော်လို၍ ဓမ္မကို အလေးပြု၍ ကျင့်သောသီလသည် **ဓမ္မာဓိပတေယျသီလ**မည်၏။

- ၃။ (က) တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော ပြုပြီးသော နိဿိတသီလနှစ်ပါးသည် **ပရာမဋ္ဌသီလ**မည်၏။
- (ခ) ကောင်းသော သီလစသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုထုဇဉ်၏ မဂ်အခြေဖြစ်သော သီလ၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ်နှင့်ယှဉ်သော သီလတို့သည် **အပရာမဋ္ဌသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလသည် **ပဋိပဿဒ္ဓသီလ**မည်၏။

- ၄။ (က) အာပတ်မသင့်အောင် ဖြည့်ကျင့်သော သီလ၊ သင့်သော်လည်း တရားနှင့်အညီ ကုစားပြီးသော သီလသည် **ဝိသုဒ္ဓသီလ**မည်၏။ (နောင်ဤကဲ့သို့ မပြုတော့အံ့ဟု ဆောက်တည်ခြင်းသည်လည်း ကုစားသည် မည်၏။)
- (ခ) အာပတ်သင့်၍ မကုစားသော သီလသည် **အဝိသုဒ္ဓသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ဝက်သားလော? ဝံသားလော? ပါစိတ်လော? ဒုက္ကဋ်လော? လွန်ကျူးမိပြီလော? မလွန်ကျူးသေးသလော?ဟု ဝတ္ထု၌လည်းကောင်း၊ အာပတ်၌လည်းကောင်း၊ လွန်ကျူးခြင်း၌၎င်း၊ ယုံမှားသော သူ၏ အာပတ်သည် **ဝေမတိကသီလ**မည်၏။ (ထိုတွင် အဝိသုဒ္ဓသီလကို ကုစားအပ်၏။ ဝေမတိကသီလရှိလျှင် မလွန်ကျူးမူ၍ စိစစ်၍ လည်းကောင်း၊ မေးမြန်း၍လည်းကောင်း ယုံမှား ဖျောက်အပ်၏။ ယုံမှား ပျောက်သော အခါ အပ်လျှင် ပြု၊ မအပ်လျှင် ရှောင်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ရအောင် ချမ်းသာလတ္တံ့။)

- ၅။ (က) မဂ်လေးခု၊ အောက်ဖိုလ်သုံးခုတို့နှင့်ယှဉ်သော သီလသည် **သေက္ခသီလ**မည်၏။
- (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလသည် **အသေက္ခသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ကြွင်းသော လောကီသီလအားလုံးသည် **နေဝသေက္ခနာသေက္ခသီလ**မည်၏။

ခတုက္ကသီလ ၄-မျိုး

၁။ လေးပါးပြားသောအဖို့၌ -

- (က) ဆုတ်ယုတ်အံ့သော အဖို့ရှိသော သီလသည် **ဟာနဘာဂိယသီလ**မည်၏။ သီလရှိသူကို မမှီဝဲ၊ ဒုဿီလကို မှီဝဲ၍ အတုယူလွဲသဖြင့် လွန်ကျူးခြင်း၌လည်း အပြစ်မမြင်သော မိစ္ဆာဝိတက်အားကြီး၍ စက္ခုစသော ဣန္ဒြေကိုလည်း မစောင့်သော ရဟန်း၏ သီလတည်း။
- (ခ) ရပ်တည်သောအဖို့ရှိသော သီလသည် **ဌိတိဘာဂိယသီလ**မည်၏။ သီလပြည့်စုံ၍ ဖြင့် တင်းတိမ်၍ တရားထူးရခြင်းငှာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းမစီးဖြန်းသော ရဟန်း၏ သီလတည်း။
- (ဂ) ထူးသောအဖို့ရှိသော သီလသည် **ဝိသေသဘာဂိယသီလ**မည်၏။ သီလပြည့်စုံ၍ ဈာန်သမာဓိအလိုငှာ သမထအားထုတ်သော ရဟန်း၏ သီလတည်း။
- (ဃ) သစ္စာလေးပါးထိုးထွင်းနိုင်သော မဂ်အဖို့ရှိသော သီလသည် **နိဗ္ဗေဒဘာဂိယသီလ** မည်၏။ သီလပြည့်စုံ၍ ခန္ဓာငါးပါး၌ ငြီးငွေ့ကြောင်း ဝိပဿနာကို အားထုတ်သော ရဟန်း၏ သီလတည်း။

- ၂။ (က) ဘိက္ခုပညတ်မှလည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုနီပညတ်မှလည်းကောင်း ရဟန်းတို့စောင့်အပ်သော သီလသည် **ဘိက္ခုသီလ**မည်၏။
- (ခ) ဘိက္ခုနီမတို့စောင့်အပ်သော သီလသည် **ဘိက္ခုနီသီလ**မည်၏။
- (ဂ) သာမဏေတို့၏ ဆယ်ပါးသီလသည် **အနုပသမ္ပန္နသီလ**မည်၏။
- (ဃ) ဒါယကာတို့၏ အမြင်ငါးပါးသီလ၊ အားထုတ်နိုင်လျှင် ဆယ်ပါးသီလ၊ ရှစ်ပါးသီလတို့သည် **ဂဟဋ္ဌသီလ**မည်၏။

- ၃။ (က) ပင်ကိုသဘောအတိုင်းဖြစ်သော သီလသည် **ပကတိသီလ**မည်၏။ (မြောက်ကျွန်းသားတို့သည် ငါးပါးသီလ မကျူးလွန်ကြ။ ပင်ကိုဖြစ်၏။)
- (ခ) အမျိုးရပ်ရွာ အယူဝါဒအလိုက်ဖြစ်သော အလေ့သည် **အာစာရသီလ**မည်၏။ (အချို့လူမျိုးတစ်မျိုးလုံး အရက်မသောက်၊ အချို့ရပ်ရွာတစ်ရွာလုံး သူ့အသက်မသတ်၊ ရှေးလူကြီးတို့ တားခဲ့သော စည်းကို စောင့်၏။)
- (ဂ) ကာရဏနိယာမဖြင့် (ဝါ) ရှေးရိုးစဉ်လာ မြဲသောအကြောင်းဖြင့် ဖြစ်သော သီလသည် **ဓမ္မတာသီလ**မည်၏။

(ဘုရားအလောင်း ပဋိသန္ဓေ ကိန်းအောင်းသောအခါ ဘုရားအလောင်းမယ်တော် အား ယောက်ျားဟူသမျှ၌ ကာမရာဂစိတ် မဖြစ်။ ဤကား ဓမ္မတာတည်း။ ဘုရား အလောင်း၏ သီလတန်ခိုးကြောင့် မယ်တော်အား အလိုလို ကိလေသာ ခေါင်းပါး သော သီလဖြစ်၏။)

(ဃ) ရှေးဘဝဖြင့်ပြီးသော အကြောင်းရှိသော သီလသည် **ပုပ္ဖဟေတုကသီလ**မည်၏။ (ရှင်မဟာကဿပ၊ ဘဒ္ဒါကာပိလာနီအစရှိသောသူတို့အား ဗြဟ္မာဘဝမှလာသော ကြောင့် စင်ကြယ်သော သီလရှိ၏။ ဘုရားလောင်း သီလဝမ်းဖြစ်သောအခါ၊ ကျွမ်းမြော်သောအခါတို့၌လည်း သီလစင်ကြယ်ခြင်းသည် ဤအတူတည်း။ ဤသီလလေးခုသည် ဆောက်တည်ခြင်းမှ ကင်း၍ မလွန်ကျူးခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ သမ္ပတ္တဝိရတီဖြင့် ရေတွက်အပ်၏။)

၄။ (က) ပါတိမောက် သိက္ခာပုဒ်သီလကို ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် မလွန်ကျူးခြင်းသည် **ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ**မည်၏။ (ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ နှင့် ပြည့်စုံ၍ နေ၏။ အာစာရဂေါစရနှင့် ပြည့်စုံ၏။ သေးငယ်သော အပြစ်တို့၌ ဘေးကြီးဟု ရှုလေ့ ရှိ၏။ သိက္ခာပုဒ်တို့၌ ကောင်းစွာဆောက်တည်၍ ကျင့်၏ဟု ဟောအပ်သော သီလဖြစ်၏။)

(ခ) စက္ခုစသော ကုန်ဆွဲခြောက်ပါးတို့၌ အကုသိုလ်မဖြစ်အောင်စောင့်စည်းခြင်းသည် **က္ကန္တိယသံဝရသီလ**မည်၏။ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၌ တည်သောရဟန်းသည် မျက်စိဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်သောအခါ အမှတ်နိမိတ်(အပေါင်း)ကို မယူ၊ အဖို့အစုအနု- ဗျဉ္ဇန (အစိတ်)ကို ကုန်ဆွဲယသံဝရသီလပြည့်စုံသောကြောင့် စက္ခုမြေ့မစောင့်လျှင် အဘိဇ္ဈာ၊ ဒေါမနဿစသော အကုသိုလ်တို့ အစဉ်လိုက်ကုန်ရာ၏။ ထိုစက္ခုမြေ့ကို ပိတ်ဆို့ခြင်းငှာကျင့်၏။ စက္ခုမြေ့ကို စောင့်၏စသည်ဖြင့် ဟောအပ်သော သီလဖြစ်၏။)

(ဂ) မိစ္ဆာဇီဝမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် **အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။ (အသက်မွေးခြင်း အကြောင်းကြောင့်ပညတ်သော သိက္ခာပုဒ်ခြောက်ခုတို့ကို လွန်ကျူး၍ အသက် မွေးခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ **ကုဟနာ**- အံ့ဩဖွယ်ကို ပြုခြင်း။ **လပနာ**- မိမိကို မြှောက် ဒကာကိုမြှောက်၍ ဆိုခြင်း။ **နေမိတ္တိကတာ**- ပစ္စည်းလှူအောင် နိမိတ်ပြု ခြင်း။ **နိပ္ပေသိကတာ**- လာဘ်ရအောင် ဆဲရေးနှိပ်စက်၍ ဆိုခြင်း။ **လာဘေန လာဘနိဇိသနတာ**- လာဘ်ဖြင့် လာဘ်ကို ရှာခြင်း ဤသို့ စသော ပါပဓမ္မတို့ဖြင့် အသက်မွေးခြင်းသည်လည်းကောင်း မိစ္ဆာဇီဝမည်၏။ ထိုမိစ္ဆာဇီဝမှ ရှောင်ကြဉ် သော သီလသည် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလမည်၏ဟူလို)

(ဃ) ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သော ပစ္စည်းလေးပါးသုံးဆောင်ကြောင်း အပြစ်ကင်းသော စေတနာသည် **ပစ္စယသန္နိသိတသီလ**မည်၏။ (“ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော”စသည်ဖြင့် ဟောအပ်သော သီလဖြစ်၏။

ပဉ္စကသီလ ၂-မျိုး

၁။ ငါးပါးပြားသောအဖို့၌ -

- (က) သာမဏေတို့၏ သီလသည် **ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။
- (ခ) ရဟန်းတို့၏ သီလသည် **အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ပုထုဇဉ်ကလျာဏတို့၏ သီလသည် **ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။
- (ဃ) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနှစ်ယောက်တို့၏ သီလသည် **အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။
- (င) ဘုရား, ရဟန္တာ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓိတို့၏ သီလသည် **ပဋိပဿဒ္ဓိပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။

- ၂။ (က) ပါဏာတိပါတစသည်ကို ပယ်ကြောင်း ကုသိုလ်စိတ္တပ္ပိုဒ်အပေါင်းသည် **ပဟာနသီလ**မည်၏။
- (ခ) ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်သော ဝိရတိသည် **ဝေရမကံသီလ**မည်၏။
- (ဂ) ပါဏာတိပါတစသည်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်စေတနာသည် **စေတနာသီလ**မည်၏။
- (ဃ) ပါဏာတိပါတစသည်ကို ပိတ်ဆို့ခြင်းသည် **သံဝရသီလ**မည်၏။
- (င) ပါဏာတိပါတစသည်ကို မလွန်ကျူးခြင်းသည် **အဝိတိက္ကမသီလ**မည်၏။

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆။)

ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတ

- ✓ နိယျာနိကသာသနာဟု ယုံကြည်၍ ရဟန်းပြုသော အမျိုးကောင်းသားသည် သံသရာဘေး ရှုတတ်သောကြောင့် **“ဘိက္ခု”**မည်၏။
ပိုင်းပိုင်းဖြတ်ဆက်ပျက်သောအဝတ်ကို ဆောင်သောကြောင့်လည်း **“ဘိက္ခု”**မည်၏။
- ✓ ထိုဘိက္ခုသည် သိက္ခာပုဒ်သီလကိုစောင့်ထိန်းတတ်သောကြောင့် **“ပါတိ”**မည်၏။
- ✓ သိက္ခာပုဒ်သီလသည် ပါတိ + မောက္ခေတိ အနက်အားဖြင့် စောင့်ထိန်းသူကို အပါယ်ဆင်းရဲစသည်မှ လွတ်စေတတ်သောကြောင့် **“ပါတိမောက္ခ”**မည်၏။

- ✓ ကိုယ်, နှုတ် မလွန်ကျူးခြင်းဟူသော စောင့်ထိန်းခြင်းသည် “သံဝရ” မည်၏။ သိက္ခာပုဒ် သီလသည်ပင် ပါတိမောက္ခလည်းမည်၏။ သံဝရလည်း မည်၏။
- ✓ ထိုသီလနှင့်ပြည့်စုံသောရဟန်းသည် “ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတ” မည်၏။
- ✓ ဣရိယာပုထ်လေးပါးဖြင့် အတ္တဘောကို ဖြစ်စေခြင်းသည် “ဝိဟရတိ” မည်၏။

“အာစာရ, ဂေါစရသမ္ပန္န”

- ✓ ဈာနဝိဘင်းပါဠိတော်၌ အာစာရ, အနာစာရ, ဂေါစရ, အဂေါစရခွဲ၍ ဟော၏။

အာစာရ -

ကိုယ်, နှုတ်၌ဖြစ်သော လွန်ကျူးခြင်းသည် “အနာစာရ” မည်၏။ ဒုဿီလ၏ ဖြစ်ကြောင်း အမှုသည်လည်း “အနာစာရ” မည်၏။ ဝါးပေးခြင်း၊ သစ်ရွက်, သစ်သီးစသည် ပေးခြင်း၊ ချစ်ခင်အောင် နှိမ့်ချ၍ ဆိုခြင်း၊ ပဲနောက်ဟင်းအလား အမှားများသော စကားကို ဆိုခြင်း၊ ကလေးထိန်းခြင်း၊ ခိုင်းစေရာသွားခြင်း၊ ဆေးကုခြင်း၊ ဘဏ္ဍာစိုးပြုခြင်း-စသော မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် အသက်မွေးခြင်းလည်း အနာစာရမည်၏။ ထိုမှ ပြန်၍ ကိုယ်, နှုတ် မလွန်ကျူးခြင်း၊ သီလစောင့် စည်ခြင်း၊ မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် အသက်မမွေး - မိစ္ဆာဇီဝကြဉ်၍ အသက်မွေးခြင်းသည် “အာစာရ” မည်၏။

ဂေါစရ -

အချို့သောရဟန်းသည် ပြည့်တန်ဆာမအိမ်၊ မုဆိုးမအိမ်၊ အပျိုကြီးအိမ်၊ ပဏ္ဍုတ်အိမ်၊ ဘိက္ခုနီအိမ်၊ ကျောင်း၊ သေတင်းကုတ်တို့၌ ဆက်ဆံ၍ ဆွမ်းခံ၏။

ဆောင်ပုဒ် ။ ။ သူရာသောက်ထုတ်၊ သေတင်းကုတ်၊ ပဏ္ဍုတ်, ဘိက္ခုမ၊
ပျိုကြီးဂေဟာ၊ ပြည့်တန်ဆာ၊ လင်ကွာ မုဆိုးမ၊
ဤခြောက်အိမ်တွင်၊ ကျွမ်းတဝင် ဆွမ်းလျှင် မခံရ။

မင်း, အမတ်, တိတ္ထိ, တိတ္ထိသာဝကတို့နှင့် သိက္ခာ သုံးပါးအား မလျော်သော ရောနှောခြင်း ဖြင့် ပေါင်းသင်း၏။ ရတနာသုံးတန် ကံ, ကံ၏ အကျိုး မယုံကြည်သောသူ၊ ရဟန်းတို့ကို ဥပါသကာတို့ကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်လာသူ အကျိုးစီပွား ချမ်းသာ မလိုလားသောသူတို့ထံ ချဉ်းကပ်၏။ ဤ အိမ်ခြောက်အိမ်၊ မင်း၊ အမတ် စသောသူ၊ မသဒ္ဓါသော သူတို့သည် “အဂေါစရ” မည်၏။

ထိုမှပြန်၍ အိမ်ခြောက်အိမ်၌ အကျွမ်းတဝင် ဆွမ်းခံမဝင်၊ မင်း၊ အမတ်စသည်တို့နှင့် မပေါင်းသင်း၊ သဒ္ဓါတရားရှိသောသူစသည်တို့ထံကား ချဉ်းကပ်၏။ ဤအလုံးစုံသည် “ဂေါစရ”မည်၏။ ဤဆိုပြီးသော အာစာရ၊ ဂေါစရနှင့်ပြည့်စုံသောရဟန်းသည် “အာစာရ ဂေါစရသမ္ပန္န”မည်၏။

ကာယိကအနာစာရ -

မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ ကာယိကအနာစာရစသည်ဖြင့် တစ်နည်းခွဲ၍ ဟော၏။ အချို့သော ရဟန်းသည် သံဃာအစည်းအဝေးသို့ ရောက်သော်လည်း အရိုအသေ မပြု။ မထေရ်ကြီးတို့ကို ကိုယ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သင်္ကန်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း ထိခိုက်၍ ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်းပြု၏။ ရှေ့၌လည်းကောင်း၊ အမြင့်၌ လည်းကောင်း ဦးခေါင်းခြုံ၍လည်းကောင်း နေ၏။ အနီး၌ ရပ်၍ ပြောဆို၏။ လက်ရုံးဆန့်တန်း၍ ပြောဆို၏။ မထေရ်ကြီးတို့ ဖိနပ်မစီးဘဲ စင်္ကြံသွားကြစဉ် ဖိနပ်စီး၍ စင်္ကြံသွား၏။ အနိမ့်၌ သွားကြစဉ် အမြင့်၌သွား၏။ မြေ၌သွားကြစဉ် စင်္ကြံ၌ စင်္ကြံသွား၏။ မထေရ်ကြီးတို့ နေရာသို့ တိုးဝှေ့၍ ဝင်နေ၏။ သီတင်းငယ်တို့ကို နေရာဖြင့် တားမြစ်၏။ စရုံးအိမ်၌ မထေရ်ကြီးတို့ကို မပန်ကြားပဲ မီးထည့်၏။ တံခါးပိတ်၏။ ရေဆိပ်၌ မထေရ်ကြီးတို့ကို တိုးဝှေ့၍ သက်ဆင်း၏။ ရေချိုး၏။ ပြန်တက်၏။ ရွာသို့ ဝင်သောအခါ မထေရ်ကြီးတို့ကို တိုးဝှေ့၍ သွား၏။ ရှေ့၌ သွား၏။ ဘေးမှ ကျော်တက်၏။ အမျိုးသမီးကြီး၊ ငယ်တို့ နေထိုင်ရာအခန်းအတွင်းသို့ အစော တလျှင် ဝင်၏။ သတို့သားငယ်၏ ဦးခေါင်းကို ကိုင်၏။ ဤအလုံးစုံသည် “ကာယိကအနာစာရ”မည်၏။

ဝါစာသိကအနာစာရ -

အချို့သောရဟန်းသည် သံဃာ့အလယ်သို့ ရောက်သော်လည်း အရိုအသေမပြု၊ မထေရ်ကြီး တို့ကို မပန်ကြားပဲ တရားဟော၏။ ပြဿနာ ဖြေ၏။ ပါတိမောက် ပြ၏။ အနီး၌ ရပ်၍ ပြောဆို၏။ လက်ရုံးဆန့်တန်း၍ ပြောဆို၏။ ရွာတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သောအခါ ဤမည်သော ဒါယိကာမ ဘာများ စားစရာရှိသလဲ? ယာဂု၊ ထမင်း၊ ခဲဖွယ်များ ရှိသလား? ဘာကို စားရ သောက်ရမည်နည်း? ဘာလှူဦးမည်နည်း? ဟု အထွေထွေပြော၏။ ဤအလုံးစုံသည် “ဝါစာသိကအနာစာရ”မည်၏။ ထိုအနာစာရနှစ်ပါးမှ ပြန်၍ အာစာရကို သိအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။)

အာစာရ -

တစ်နည်း - ရဟန်းအားလုံး၏ အာစာရကို ပြသော အဋ္ဌကထာစကားကိုဆိုဦးအံ့။ ရဟန်းဟူသည် ဂါရဝတရားရှိသင့်၏။ ကျိုးနွံပိပြား နှိမ်ချထား သင့်၏။ အရှက်အကြောက် ကြီးသင့်၏။ သေခိယကျင့်ဝတ် မချွတ်အောင် ဝတ်သင့်၏။ ရုံသင့်၏။ ကြည်ညိုဖွယ်ကို ဆောင်သော ရှေ့သို့ တက်ခြင်း၊ နောက်သို့ ဆုတ်ခြင်း၊ တူရူကြည့်ခြင်း၊ တစောင်းကြည့်ခြင်း၊ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်းဖြင့် မှတ်သားအပ်သောသူ ဖြစ်သင့်၏။ အောက်သို့ ချသော မှက်လွှာရှိသင့်၏။ ဣရိယာပုထ်အားလုံး ကြည်ညိုဖွယ် ရှိသင့်၏။ ဣန္ဒြေခြောက်ပါးလုံး သတိတံခါးရွက် လှုံသင့်၏။ သုံးဆောင်အပ်သမျှသော ဘောဇနမည်သော ပစ္စည်းလေးပါး၌ ရှာခြင်းပမာဏ၊ ခံယူခြင်း ပမာဏ၊ သုံးဆောင်ခြင်းပမာဏစသည်ကို သိသင့်၏။ ညဉ့်ဦးယံ၊ မိုးသောက်ယံပတ်လုံး ဘာဝနာဖြင့် နိုးကြားခြင်းကို မပြတ်အားထုတ်သင့်၏။ ဆိုပြီးသော အာစာရတို့၏ အဆောက် အဦးကား သတိသမ္ပဇေရိရမည်။ မက်မောခြင်း ကင်းရမည်။ ရသမျှ၊ ရှိသမျှဖြင့် ရောင့်ရဲရမည်။ ဝီရိယရှိရမည်။ အာဘိသမာစာရိကသီလငယ်တို့၌ ရိုသေရမည်။ အလေးပြုသင့်သော နေရာတိုင်း အလေးပြုခြင်းများရမည်။ ဤဂါရဝတရားရှိသင့်ခြင်းစသည်တို့သည် အကျိုးစီးပွား လိုလားသူတို့ ကျင့်အပ်သောကြောင့် **“အာစာရ”** မည်၏။

ဂေါစရ -

ဂေါစရကား ဥပနိဿယ၊ အာရက္ခ၊ ဥပနိဗန္ဓ-ဟု သုံးမျိုးပြား၏။ ယင်းတို့တွင်-
 ၁။ **ကလျာဏမိတ္တသည် ဥပနိဿယဂေါစရ**မည်၏။ ဒသကထာဝတ္ထုဂုဏ်ရှိ၏။ ဝိဝဇ္ဇနိဿိတ စကား၏ တည်ရာဂုဏ်ဆယ်ပါးရှိ၏။ (အပ္ပိစ္ဆကထာ၊ သန္တုဋ္ဌိကထာ၊ ပဝိဝေကကထာ၊ အသံသဂ္ဂကထာ၊ ဝီရိယမ္ဘကထာ၊ သီလကထာ၊ သမာဓိကထာ၊ ပညာကထာ၊ ဝိမုတ္တိကထာ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ၊ ဤသည်ကား ဝိဝဇ္ဇနိဿိတကထာတည်း။) ဤကလျာဏမိတ္တကို မှီ၍ မကြားဖူးသောတရား ကြားရ၏။ ကြားဖူးသောတရား အရှုပ် ကင်း၍ သန့်ရှင်း၏။
 ဤကလျာဏမိတ္တသို့ အတုလိုက်၍ ကျင့်လျှင် သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ ပညာတိုး၏။ ဤမိတ်ဆွေကောင်းသည် သီလစသောဂုဏ်တို့၏ အားကြီးသောအကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **“ဥပနိဿယဂေါစရ”** မည်၏။

၂။ သတိသည် အာရက္ခဂေါစရမည်၏။ ရဟန်းသည် ရွာသို့ ဝင်သောအခါ မျက်လွှာချ၍ လေးတောင်ခန့်မျှ ကြည့်၍ သတိဖြင့် စောင့်စည်းလျက် သွား၏။ ဆင်၊ မြင်းစသည်တို့ကို မကြည့်မှီ၍ သွား၏။ ဤစောင့်စည်းနိုင်သော သတိသည် စိတ်၏ အစောင့်အရှောက် ဖြစ်သောကြောင့် “အာရက္ခဂေါစရ”မည်၏။

၃။ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဥပနိဗန္ဓဂေါစရမည်၏။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသည် ရဟန်းစားကျက်၊ ဘဘုရား၏ အမွေဟု ဟောသည်။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းသည် စိတ်ကို ဖွဲ့ရာဋ္ဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဥပနိဗန္ဓဂေါစရမည်၏။ ဤဆိုပြီးသော အာစာရ၊ ဂေါစရနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နမည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၉။)

ဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ -

လွန်ကျူးလိုသော စေတနာမရှိမှီ၍ အမှတ်တမဲ့ရောက်သော သေခံယအပြစ်၊ ခန္ဓကဝတ် အပြစ်၌လည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်စိတ်ဥပဒ်ခြင်းစသော သေးငယ်သောအပြစ်တို့၌လည်း ကောင်း ဘေးကြီးတစ်ခုဟု အလေ့အားဖြင့် ရှုသောရဟန်းသည် ဘယဒဿာဝီမည်၏။ အဏုမြူ ကို မြင်းမိုရ်အနေရှုသကဲ့သို့ ဒုဗ္ဘာသီကို ပါရာဇိကအနေရှု၏။ (စေတနာမရှိလျှင် သေခံယအပြစ် မရှိ။ သို့ရာတွင် ဘယဒဿာဝီပုဂ္ဂိုလ်ကား အလေးပြု၏။)

သမာဒါယ သိက္ခတိ -

သိက္ခာပုဒ်တို့၌ ကျင့်ထိုက်သမျှ မူလပညတ်၊ အနုပညတ်စသည်လုံးစုံကုန်အောင်ယူ၍ ကျင့်သောရဟန်းသည် သမာဒါယ သိက္ခတိမည်၏။ (ပါတိမောက္ခ သံဝုတော-ဟူသော (ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်)ပါဠိဖြင့် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို ပြသည်။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော၊ ဘယဒဿာဝီ၊ သမာဒါယ သိက္ခတိ-ဟူသော သုံးပုဒ်ဖြင့် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလပြည့်ကြောင်း အကျင့်ကို ပြသည်။)

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလအကျယ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။)

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလပြည့်စုံလျှင် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ ကောင်းစွာလုံ၏။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလသည် ပါတိမောက္ခသီလ၏ အဆောက်အဦးဖြစ်၏။ (ဣန္ဒြိယသီလရှိမှ ပါတိမောက္ခသီလကို အလိုရှိအပ်၏ဟူလို)။ ဣန္ဒြိယသီလပြည့်စုံလှသဖြင့် ပါတိမောက္ခသီလ၌ တည်သောရဟန်းသည် စက္ခုဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်လျှင် နိမိတ်ကို ယူလေ့မရှိ။ ရာဂ၊ ဒေါသဖြစ်ခွင့် မပေး။

စက္ခုသက်သက် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သက်သက်ဖြင့် မမြင်။ စက္ခုကိုမှီ၍ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်သည်ကို စက္ခုမြင်သည်ဟု ဆို၏။ လေးကိုမှီ၍ မြားဖြင့် ငှက်ပစ်သည်ဟု ဆိုသကဲ့သို့တည်း။ အကြောင်းသမ္ဘာရနှင့်တကွဆိုသောကြောင့် **သသမ္ဘာရကထာ**မည်၏။

နိမိတ္တ - နိမိတ်

ဣတ္ထိ၏ခန္ဓာကိုယ်၌ရှိသော အဆင်း(ရူပါရုံ)ကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ဖန်ယူအပ်သော ပုံသဏ္ဍာန်၊ သားမြတ်၊ ဆံထုံး၊ အဝတ်၊ မုတ်ဆိတ် မပေါက်ခြင်း၊ မသန့်ရှင်းသော သွားခြင်းစသည်တို့သည် **နိမိတ်**မည်၏။(ဝါ) ဣတ္ထိဟု သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **ဣတ္ထိနိမိတ်**မည်၏။

ပုရိသ၏ ကိုယ်၌ရှိသော အဆင်းကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ဖန်ယူအပ်သောပုံသဏ္ဍာန်၊ မုတ်ဆိတ်စသည်တို့သည် **နိမိတ်**မည်၏။(ဝါ) ပုရိသဟု သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **ပုရိသနိမိတ်**မည်၏။

ဣဋ္ဌာရုံသည် ရာဂဖြစ်ကြောင်း **သုဘနိမိတ်**မည်၏။ အနိဋ္ဌာရုံသည် ဒေါသဖြစ်ကြောင်း **ပဋိယနိမိတ်**မည်၏။ မဇ္ဈတ္တာရုံသည် မောဟဖြစ်ကြောင်း **ဥပေက္ခာနိမိတ်** မည်၏။ ဤသို့သော ဣတ္ထိ၊ ပုရိသဟုသိကြောင်း၊ ရာဂစသော ကိလေသာဖြစ်ကြောင်း နိမိတ်အမှတ်အသားကို မယူအပ်။ ရူပါရုံမြင်လျှင် ဤကားအဆင်းရုပ်သာဖြစ်လတ္တံ့၊ အဆင်းရုပ်သာ ဖြစ်လတ္တံ့ဟု စိတ်တည်အောင် တားအပ်၏။ နှစ်သက်စရာဟူ၍လည်းကောင်း၊ စက်ဆုပ်စရာဟူ၍လည်းကောင်း သုဘစသောအခြင်းအရာကို မကြံစည်အပ်။

ရေကြီးဖူးသောနေရာ၌ ရေအရေးအသားကို မြင်နိုင်သည်။ ရေကို မမြင်နိုင်။ စိတ်ကူးကောင်းသူကားဤအရေးအသားသည်သာ ရေ၏ အမှတ်ဖြစ်၏။ ဤနေရာအထိ ရေကြီးခဲ့သည်ဟု အတွေးဖြင့် သိသည်။ ဤအတူ စက္ခုဒွါရဝိထိစိတ်ဖြင့် (ဝါ) မျက်စိဖြင့် အဆင်းရူပါရုံကိုသာ မြင်နိုင်သည်။ ဣတ္ထိ - ပုရိသကို မမြင်နိုင်။ စိတ်ကူးကောင်းသူကား ဤအဆင်းသည် ဤသို့ပုံဟန်သဏ္ဍာန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဣတ္ထိဖြစ်၏၊ ပုရိသဖြစ်၏ဟု မနောဒွါရဝိထိစိတ်အတွေးဖြင့် သိ၏။ နိမိတ်ယူလေ့မရှိသူအား မြင်သော ဝိထိအစဉ်သာ ဖြစ်သည်။ တွေးဆသော ဝိထိအစဉ် မဖြစ်။

အနုဗျဉ္ဇန

လက်၊ ခြေ၊ ပြုံးရယ်ခြင်း၊ စကားဆိုခြင်း၊ ကြည့်ရှုခြင်းစသောအခြင်းအရာ အစိတ်အပိုင်းသည် **အနုဗျဉ္ဇန**မည်၏။ (ဝါ) ကိလေသာတို့ကို အဖန်ဖန်ထင်ရှားစွာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် **အနုဗျဉ္ဇန**မည်၏။

ဤသူ၏ လက်၊ ခြေသည် တင့်တယ်စွာ ပြုံးခြင်း၊ ကြည့်ခြင်းသည် ယဉ်လေစွ စသည်ဖြင့် အစိတ်အပိုင်းတို့၌ ကြံစည်စိတ်ကူးလျှင် ကိလေသာအဖန်ဖန်ထင်ရှား၏။ ဤသို့သော အခြင်းအရာ အစိတ်အပိုင်း အနုဗျဉ္ဇနကို မယူအပ်။ ထိုကိုယ်၌ရှိသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဆံပင်မွှေးညှင်းစသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘူတရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသာ ယူအပ်၏။

သွားရိုးအသုဘရှုခြင်း

အခါတစ်ပါး စေတိယတောင်၌ သီတင်းသုံးသော မဟာတိဿမထေရ်သည် အနုရာဇမြို့သို့ ဆွမ်းခံဝင်စဉ် ခရီးအကြား၌ တခါခါရယ်သောအသံကို ကြားရသဖြင့် အဘယ်အရာနည်းဟု ကြည့်လတ်သော် တစ်စိတ်တစ်ဒေသသွားရိုးတို့ကို မြင်ရ၏။ ငါယခုမြင်သော အာရုံကား **“သွားရိုး၊ အရိုးစု၊ စက်ဆုတ်ဖွယ်”**ဟု လက်ကိုင်နှလုံးသွင်းအတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ယူမိ၏။ (ဤရယ်သောအသံသည် သာယာလေစွ-ဟု အနုဗျဉ္ဇနကို မယူ။ ဤအာရုံ၌ မုတ်ဆိတ်၊ ကျင်စွယ် မရှိဟု နိမိတ်ကိုလည်း မယူ။) ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ယူသောကြောင့် တစ်ကိုယ်လုံး အရိုးစုပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာ၍ ပဌမဈာန်ရ၏။ ထိုဈာန်သမာဓိကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာပွားလတ်သော မဂ်အဆင့်ဆင့်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လေ၏။

ထို့နောက် ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် ထိုလမ်းခရီး၌ မထေရ်ကို မြင်လတ်သော် အရှင်ဘုရား မိန်းမတစ်ယောက်သွားသည်ကို မြင်မိပါသလောဟု မေးသောအခါ ဤသို့ဖြေဆို၏။

**နာဘိ ဇာနာမိ ဣတ္ထိ ဝါ၊ ပုရိသော ဝါ ဣတော ဂတော။
အပိ စ အဋ္ဌိသယံာတော၊ ဂစ္ဆာတေသ မဟာပထေ။**

အာဝုသော - ဒါယကာ။ ဣတော ဂတော - ဤအရပ်သို့ သွားသောသူသည်။ ပုရိသော ဝါ - ယောက်ျားဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း။ ဣတ္ထိ ဝါ - မိန်းမဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း။ နာဘိ ဇာနာမိ- မသိပါ။ အပိ စ - စင်စစ်သိရသည်ကား။ မဟာပထေ - လမ်းမကြီး၌။ ဂစ္ဆတိ - သွားသော။ ဧသ - ဤသူသည်။ အဋ္ဌိသယံာတော - အရိုးစုတစ်စုဖြစ်ပေသည်။

ဤ၌ တဒိခိရယ်သံပြုသူကား လင်ယောက်ျားနှင့် ရန်ဖြစ်၍ မိဘရပ်ထံပြန်မည်ဟု လှပ တင့်တယ်စွာ ဆင်မြန်းပြီးလျှင် အနုရာဓမြို့မှ ထွက်လာသော အမျိုးချွေးမတစ်ယောက်ဖြစ်၏။ မထေရ်ကိုမြင်လျှင် ရာဂချုပ်တည်းသောစိတ်ဖြင့် အသံပေး၍ ရယ်သတတ်။ ဘာဝနာအလေ့ အလာများသောကြောင့် သွားရိုးကိုမြင်သဖြင့် တစ်ကိုယ်လုံး အရိုးစုထင်လေသည်။ ဤကား အနုဗျဉ္ဇနကို မယူ။ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ အသုဘအရိုးစုဟု ယူပုံ၊ ဣန္ဒြေစောင့်စည်းပုံတည်း။

စက္ခုန္ဒြေစောင့်ပုံ

စက္ခုန္ဒြေကို မစောင့်လျှင် **အဘိဇ္ဈာ၊ ဒေါမနဿ**စသောတရားဆိုးတို့သည် အစဉ်မပြတ် လိုက်၍ နှိပ်စက်ကုန်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုစက္ခုန္ဒြေကို စောင့်ခြင်းငှာ သတိတံခါးရွက်ဖြင့် မျက်စိ တံခါးကို ပိတ်သောသူသည် စက္ခုန္ဒြေစောင့်သည် မည်၏။

မုချအားဖြင့်ကား စက္ခုန္ဒြေ၌ သံဝရငါးပါး၊ အသံဝရငါးပါးမရှိ၊ ဇော၌သာ ရှိသည်။ ဇောစောင့်လျှင် ဣန္ဒြေစောင့်သည်မည်၏။

ချဲ့ဦးအံ့။ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံရှေးရှုဆုံသောအခါဝယ် ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိတ္တိန်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဠော၊ ဇောခုနှစ်ကြိမ်၊ တဒါရုံနှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ဘဝင်္ဂကျ၏။ ထိုစိတ်အစဉ်၌ ဘဝင်္ဂစလနမှ ဝုဠောအထိ သံဝရ၊ အသံဝရ မရှိ၊ ဇောခဏ၌ ရှိသည်။

ဇောခဏ၌ သီလပျက်ခြင်း၊ သတိလွတ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ကင်းခြင်း၊ သည်းမခံခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း ဟူသော အသံဝရငါးပါးဖြစ်လျှင် စက္ခုန္ဒြေမစောင့်သည် မည်၏။ မြို့တံခါးကြီးလေးပေါက် မပိတ်လျှင် မြို့တွင်း အိမ်တံခါး ပိတ်သော်လည်း မြို့တွင်းလုံသည် မမည်။ မြို့တံခါးကြီးဖြင့် ဝင်၍ ခိုးသူတို့ အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်ကုန်၏။ ဤအတူဇောခဏ၌ သီလပျက်ခြင်းစသည်တို့ကြောင့် ဇောမလုံလျှင် စက္ခုဒွါရလည်း မလုံ၊ ဘဝင်လည်းမလုံ၊ ကြွင်းသော ဝီထိစိတ်လည်း မလုံ။ ဤ၌ ပဉ္စဒွါရိက ဇောသည် ကာယဝိညာတ်၊ ဝစီဝိညာတ်ကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ပဉ္စဒွါရ၌ သီလပျက်ခြင်း မရှိ။ မနောဒွါရိကဇောကား ဝိညာတ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် မနောဒွါရ၌သာ သီလပျက်သည်။ ထို့ကြောင့် သီလသံဝရတစ်ခုကို မနောဒွါရ၌ သိအပ်၏။ ကြွင်းသော သတိလွတ်ခြင်းစသော အသံဝရလေးခုကို ခြောက်ဒွါရလုံး၌ သိအပ်၏။

ဇောခဏ၌ **သီလ၊ သတိ၊ ဉာဏ်၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယ**-ဟူသော သံဝရငါးပါးဖြစ်လျှင် စက္ခုန္ဒြေ စောင့်သည် မည်၏။ မြို့တံခါးကြီးလေးပေါက်ပိတ်လျှင် မြို့တွင်း အိမ်တံခါးမပိတ်သော်လည်း မြို့တွင်းလုံသည်မည်၏။ မြို့တံခါးပိတ်ထားသောကြောင့် သူခိုးတို့ မဝင်နိုင်။ ဤအတူ ဇောခဏ၌ သီလရှိခြင်းစသည်တို့ကြောင့် ဇောလုံလျှင် စက္ခုဒွါရလည်း လုံ၏။ သံဝရဖြစ်သော်လည်း စက္ခုန္ဒြေ

၌ သံဝရဖြစ်သည်မည်၏။ သောတဖြင့် သဒ္ဓါရုံကြားသောအခါ စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းမှီ၍ သိအပ်၏။ ဤသို့လျှင် ရူပါရုံစသော အာရုံခြောက်ပါး၌ ကိလေသာအစဉ်လိုက်တတ်သော အမှတ်နိမိတ်ယူခြင်းမှလည်းကောင်း၊ အခြင်းအရာအနုဗျူဟနယူခြင်းမှလည်းကောင်း ကြည်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သီလသည် **ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ**မည်၏။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလအကျယ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂။)

အသက်မွေးမှုနှင့်ဆိုင်သော သိက္ခာပုဒ် ၆ ပါး

၁။ အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဝါ) အသက်မွေးချောင်ချိအောင် ယုတ်မာသောအလိုဆိုးဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မကို ဝါကြွား၍ ပြောဆိုအံ့ (ဝါ) အသက်ထွက်အောင် ပြောဆိုအံ့၊ **ပါရာဇိက**။ (သီလသည် ရဟန်း၏ အသက်မည်၏။)။

၂။ ထို့အတူ အောင်တမန် သွားလာအံ့။ **သံယာဒိသိသံ**။

၃။ သင်၏ကျောင်း၌ နေသော ရဟန်းသည် ရဟန္တာဖြစ်သည်စသည်ဖြင့် သွယ်ဝိုက် ၍ ဆိုအံ့။ သိလျှင် **ထုလ္လစဉ်း**။

၄။ ပဏီတဘောဇဉ်ကို မနာမဖျားပဲ မိမိအလို့ငှာ တောင်းစားအံ့။ **ပါစိတ်**။

၅။ ဘိက္ခုနီသည် ပဏီတကို တောင်းစားပါအံ့။ **ပါဋိဒေသနီ**။

၆။ ဟင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထမင်းကိုလည်းကောင်း မနာမဖျားပဲ မိမိအလို့ငှာ တောင်း စားအံ့။ **ဒုက္ကဋ်**။

ဤသို့ အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် သိက္ခာပုဒ်ခြောက်ခုကို ပညတ်သည်။ (ဘိက္ခု၌ ငါးခု။) ဤသိက္ခာပုဒ်ခြောက်ခုကို လွန်ကျူး၍ အသက်မွေးခြင်းသည် **မိစ္ဆာဇီဝ**မည်၏။ (ကုဟနာ-စသည်ဖြင့်လည်း မိစ္ဆာဇီဝမည်၏။)

ကုဟနာ ၃-ပါး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂။)

၁။ ပစ္စည်းလာဘ်ရလို၍ အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် **ကုဟနာ**မည်၏။ **ပစ္စယပဋိသေဝန ကုဟနာ၊ သာမန္တဗျူဟနကုဟနာ၊ ဣရိယာပထသန္နိသီတကုဟနာ**-ဟူ၍ သုံးပါး ပြား၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဒါယကာတို့က ပစ္စည်းလာဘ်ဖြင့် လာလှူသောအခါ အလိုနည်းပါးလေဟန် ပယ်လှန်ခြင်းဖြင့်၎င်း၊ အလိုနည်းသော အရှင်ကောင်း-ဟု လွန်စွာကြည်ညို၍ မွန်မြတ်သော လာဘ်တို့ဖြင့် လာလှူသောအခါ ဤသို့သော ဒါယကာတို့ကို ခိုးမြှောက်ရဦးတော့မည်ဟုဆို၍ အလှူခံခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ လာဘ်များများရအောင် အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် **ပစ္စယ-ပဋိသေဝနကုဟနာ**မည်၏။

မဟာနိဒ္ဒေသ၌ ဟောပုံကား ရဟန်းကို ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် အလှူခံတော်မူပါဟု လျှောက်သောအခါ “ဒါယကာတို့ ရဟန်းတို့အား အဖိုးတန်ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် အကျိုးမရှိ။ ထိုထိုအရပ်၌ ကျသော အဝတ်စုတ်ကို ပံ့ပိုးကုသကံန်းပြု၍ ဆောင်ခြင်းသည် လျှောက်ပတ်၏။ ဆွမ်းခံ၍ ရသမျှဖြင့် မျှတခြင်းသည် လျှောက်ပတ်၏။ သစ်ပင်ရင်း၊ လွင်တီးခေါင်သည် လျှောက်ပတ်၏။ နွားကျင်ပုပ်၊ သျှိသျှာပိုင်းဆေးသည် လျှောက် ပတ်၏”ဟု ပစ်ပယ်သော စကားကို ဆို၏။ ခေါင်းပါးညံ့ဖျင်းသော ပစ္စည်းလေးပါးကိုလည်း မှီဝဲ၏။ ထိုရဟန်းကို လူတို့သည် “လောဘနည်းသည်၊ အကျင့်ကောင်းသည်”ဟု မွန်မြတ်သော ပစ္စည်းတို့ဖြင့် “အနည်းငယ်မျှဖြစ်ဖြစ်အလှူခံတော်မူပါ”ဟု အလွန်အလွန် လှူကြကုန်၏။ ထိုအခါ ဤသို့ဆို၏။ ဒါယကာတို့ သင်တို့အား **ပစ္စည်း၊ သဒ္ဓါ၊ အလှူခံ**အားဖြင့် ကြောင်းသုံးပါးညီမှ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ သင်တို့အား သဒ္ဓါလည်း ရှိပြီ။ လှူဖွယ်ပစ္စည်းလည်းရှိပြီ။ ငါဆရာလည်း အလှူခံဖြစ်ခဲ့၏။ ငါအလှူမခံလျှင် သင်တို့သည် ကုသိုလ်မှအပ လွင့်စဉ်ကုန်လတ္တံ့။ သင်တို့၏ ပစ္စည်းဖြင့် အလိုမရှိသော်လည်း သင်တို့အား သနားသောအားဖြင့် အလှူခံရဦးတော့မည်ဆို၍ များစွာသော ပစ္စည်းတို့ကို ခံယူ၏။ ထိုရဟန်း၏ ထိုသို့သဘောရှိသော မျက်မှောင်တန့်တန့်ပြုခြင်း၊ အံ့ဩဖွယ် ပြုခြင်းသည် **ပစ္စယပဋိသေဝန-ကုဟနာ**မည်၏။

၂။ ယုတ်မာသော အလိုဆိုးရှိ၍ ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဟု မှတ်ထင်စရာ စကားဖြင့် အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် (ဝါ) သူတစ်ပါးကို ပြောသကဲ့သို့ မိမိနှင့်နီးအောင် ပြောခြင်းသည် **သာမန္တဇပွနကုဟနာ**မည်၏။

နိဒ္ဒေသ၌ဟောပုံကား အချို့သော ရဟန်းသည် ယုတ်မာသောအလိုဆိုးရှိ၍ လူအပေါင်း ချီးမွမ်းလတ္တံ့ဟု ဈာန်မဂ်ဖိုလ်နှင့်စပ်သော စကားကို ပြော၏။ ဤသို့သော သပိတ်၊ သင်္ကန်း၊ ပရိက္ခရာကို ဆောင်သောရဟန်းသည် အလွန်တန်ခိုးကြီး၏။ ဤမည်သောဆရာ၏ တပည့်သည်၊ ဤမည်သောကျောင်း၌နေသော ရဟန်းသည် အလွန်တန်ခိုးကြီး၏စသည်ဖြင့် ပြောဆို၏။

(တစ်နည်းကား) စက်ဆုတ်ဖွယ်မြူနှင့်တူသော အလိုဆိုးဖြင့် ကိုယ်၊ နှုတ်ကို လွန်စွာစောင့်စည်း၍ အလွန်မျက်မှောင်ကုတ်ခြင်း၊ အံ့ဩစေခြင်း၊ အပြောကြီးခြင်းတို့ဖြင့် မိမိစကားအရ သူတကာ ချီးမွမ်းနိုင်အောင် ဤရဟန်းသည် ဤမျှ သမာပတ်ရ၏စသည်ဖြင့် နက်နဲဖူးကွယ်သော စကားတို့ကို ပြောဆို၏။ ထိုရဟန်း၏ ထိုသို့သဘောရှိသော မျက်မှောင်တန့်ခြင်း၊ အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် **သာမန္တဇပွနကုဟနာ**မည်၏။

၃။ ယုတ်မာသောအလိုဆိုးရှိ၍ ချီးမွမ်းအောင်ပြုအပ်သော ကုရိယာပုထ်ဖြင့် အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် **ကုရိယာထပသန္နိသိတကုဟနာမ**သည်၏။

နိဒ္ဒေသ၌ဟောပုံကား အချို့သော ရဟန်းသည် ဤသို့ပြုလျှင် လူအများချီးမွမ်းလတ္တံ့ဟု သွားခြင်း၊ အိပ်ခြင်းစသော ကုရိယာပုထ်ကို ကောင်းစွာပြုပြင်၍ ထား၏။ ပုဂ္ဂိုလ်ထူးဟူ၍ သိကြပါစေဟု တောင့်တလျက် ဖြည်းညင်းစွာ သွားခြင်းစသည်ကို ပြု၏။ သမာပတ်ဖြင့် တည်ကြည်ဟန် သွားခြင်းစသည်ကို ပြု၏။ အထင်အရှားအများမြင်လောက်ရာ၌ စျာန်ဝင်စားနေသကဲ့သို့ မှိန်မှိန် ကုပ်ကုပ် ရှုခြင်းကို ပြု၏။ ထိုရဟန်း၏ ထိုသို့ သဘောရှိသော ကုရိယာပုထ်ကို ထားခြင်း၊ မျက်မှောင် ရှုခြင်း၊ အံ့ဩဖွယ်ပြုခြင်းသည် **ကုရိယာထပသန္နိသိတကုဟနာမ**သည်၏။

လပနာ ၁၃-ပါး

ပစ္စည်းလာဘ်ရလို၍ မြှောက်ပင့်ပြောခြင်းစသည်တို့သည် **လပနာမ**သည်၏။ များသော အပြားရှိ၏။

၁။ တင်ကြို၍ ဆိုခြင်းသည် **အာလပနာမ**သည်၏။ (ကျောင်းသို့ ရောက်လာသော ဒါယကာကို ဘာကိစ္စလာသလဲ၊ ပင့်ဖိတ်ရန် လာသလား၊ သွားနှင့်ကြ၊ ငါလာခဲ့မည်ဟု တင်ကြို၍ ဆို၏။ **(တစ်နည်း)** မိမိကိုယ်ကို မြှောက်၍ ဆိုခြင်းစသည်တို့သည် **အာလပနာမ**သည်၏။ (ငါသည် ဤမည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ ဤမည်သော မင်း၊ အမတ်စသည်တို့သည် ငါ့ကို အလွန် ကြည်ညို၏ စသည်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို မြှောက်၍ ဆို၏။)

၂။ မေးလျှောက်မှ ဤသို့သော စကားကို ဆိုခြင်းသည် **လပနာမ**သည်၏။

၃။ ဒါယကာတို့နှင့် ဆန့်ကျင်မည်ကို ကြောက်၍ အလိုက်သင့်အခွင့်ပေးကာ ကောင်းစွာ ဆိုခြင်းသည် **သလ္လပနာမ**သည်၏။

၄။ သူကြွယ်ကြီး၊ အလှူရှင်ကြီး၊ မင်းကတော်ကြီးစသည်ဖြင့် မြှောက်ပင့်၍ ဆိုခြင်းသည် **ဥလ္လပနာမ**သည်၏။

၅။ ခပ်သိမ်းသောအဖို့အားဖြင့် လွန်စွာမြှောက်ပင့်၍ ဆိုခြင်းသည် **သမုလ္လပနာမ**သည်၏။

၆။ ဆင့်ကာဆင့်ကာရစ်၍ ဆိုခြင်းသည် **ဥန္နဟနာမ**သည်၏။ ဒါယကာတို့ ရှေးအခါ ဤသို့ သော အချိန်၌ ကောက်ဦး၊ ပဲဦးလှူကြသည်။ ယခုမလှူကြပြီလော-စသည်ဖြင့် လှူဒါန်း မည်-ဟု ဝန်မခံမချင်း ဆင့်ကာ ဆင့်ကာရစ်သည်။

(တစ်နည်း) ဖြေကြားသူကို ရစ်ပတ်၍ ဆိုခြင်းသည် **ဥန္နဟနာမ**သည်၏။ ကြံချောင်းကိုင်လာ သူကို ဤကြံချောင်း အဘယ်ကယူခဲ့သနည်းဟု ရစ်၏။ ကြံခင်းက ယူခဲ့သည်ဟု ဖြေလတ်

သော် ချီရဲ့လားဟု ရစ်ပြန်၏။ စုပ်ကြည့်မှ သိမည်ဟု ဖြေပြန်သော် “ကြံလျှစမ်းပါ” ဟူ၍ တော့ ရဟန်းများ မပြောကောင်းဟု ရစ်ပြန်၏။ ဤသို့ ဖြေပြောသူကို ရစ်ပတ်၍ ပြောဆို လေသည်။)

- ၇။ ခပ်သိမ်းသော အဖို့အားဖြင့် လွန်စွာရစ်ပတ်၍ ဆိုခြင်းသည် **သမုန္တဟနာ**-မည်၏။
- ၈။ ချီးကျူး၍ ပြခြင်းသည် **ဥက္ကာစနာ**မည်၏။ (ဤဒါယကာအလှူသည် ငါ့ကို ဘယ်သော အခါမှ မမေ့။ လှူစရာရှိလျှင် ငါ့အားသာ လှူသည်-စသည်ဖြင့် ပြောဆို၏။)
- ၉။ ခပ်သိမ်းသော အဖို့အားဖြင့် အဖန်ဖန် ချီးကျူး၍ ပြခြင်းသည် **သမုက္ကာစနာ**-မည်၏။
- ၁၀။ မှန်သောအတိုင်း တရားအတိုင်းကို မငဲ့မူ၍ ချစ်ခင်အောင် အဖန်ဖန်များစွာဆိုခြင်းသည် **အနုပ္ပိယဘာဏိတာ**-မည်၏။
- ၁၁။ မိမိကိုယ်ကို များစွာနှိမ့်ချ၍ ခင်ဗျား၊ ကျုပ်၊ ဟုတ်ကဲ့-စသည်ဖြင့် အောက်ကျစွာ ဆိုခြင်း သည် **စာတုကမျတာ**မည်၏။
- ၁၂။ ပဲနောက်ဟင်းအလား အမှားများစွာဆိုခြင်းသည် **မုဂ္ဂသူပျတာ**မည်၏။ (ပဲနောက် ချက် လျှင် မဖောက်ပြန်သော (ဝါ) မကျက်သော ပကတိပဲနောက်သည် နည်း၏။ ဖောက်ပြန်၍ ကျက်သော ဝိကတိပဲနောက်များ၏။ ထို့အတူ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမကျေနပ်အောင် ပကတိ အမှန်နည်း၍ ဝိကတိအမှားများစွာဆိုသော စကားသည် ပဲနောက်ဟင်းနှင့်တူသော စကား မည်၏။)
- ၁၃။ သတို့သားငယ်တို့ကို အထိန်းကဲ့သို့ ရင်ခွင်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပခုံးဖြင့်လည်းကောင်း ချိပိုးခြင်းသည် **ပါရိဘဋ္ဌတာ**မည်၏။

နေမိတ္တိကတာ ၆-ပါး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။)

နိမိတ်ပြု၍ အသက်မွေးသူသည် **နိမိတ္တက**မည်၏။ ထိုသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အမှုအရာသည် **နေမိတ္တိကတာ**မည်၏။ ပစ္စည်းလာဘ်ရလို၍ နိမိတ်ပြုခြင်း၊ အလိုပြုခြင်းစသည်ဖြင့် များသော အပြားရှိ၏။

- ၁။ အမှတ်သညာကို ဖြစ်စေသော ကာယကံ၊ ဝစီကံသည် **နိမိတ္တ**မည်၏။ ပစ္စည်းလှူရန် အမှတ်ရနေအောင် ပြုမှု၊ ပြောမှု ဖြစ်သည်။
- ၂။ စားသောက်ဖွယ်ယူသွားသည်ကို မြင်၍ “စားသောက်ဖွယ်ရခဲ့ကြသလား” စသည်ဖြင့် နိမိတ်ကို ပြုခြင်းသည် **နိမိတ္တကမ္မ**မည်၏။
- ၃။ မိမိအလိုကိုပြုခြင်းသည် **ဩဘာသ**မည်၏။ ရဟန်းတို့အား ရှားပါးလှသည် စသည်ဖြင့် ပစ္စည်းနှင့် စပ်သောစကားဖြစ်သည်။

- ၄။ အလိုပြခြင်းကိုပြခြင်းသည် **ဩဘာသကမ္မ**မည်၏။ နွားငယ်သက်သက်ကျောင်း သော သူငယ်တို့ကို ဤနွားငယ်တို့သည် နို့စို့သလော၊ ရက်တက်သောက်သလောဟု မေး၏။ နို့စို့သည်ဟု ဆိုလတ်သော် နို့စို့သည် မဟုတ်၊ အကယ်၍ နို့စို့လျှင် ရဟန်းလည်း နွားနို့ ရကုန်ရာ၏။ ဤသို့ စသောနည်းဖြင့် ထိုသူငယ်တို့ကို မိဘတို့ထံ ပြောစေခြင်းဖြင့် လာလှူ အောင် ပြုခြင်းဖြစ်၏။
- ၅။ လိုအပ်သော ပစ္စည်းသို့ နီးကပ်အောင် ဆိုခြင်းသည် **သာမန္တဇယုန**မည်၏။
- ၆။ လိုအပ်သော လာဘ်ရအောင် သွယ်ဝိုက်၍၊ သိုင်းဝိုင်း၍၊ လှည့်ပတ်၍ ပြောခြင်းသည် **ပရိကထာ**မည်၏။

နိပွေသိကတာ ၁၁-ပါး

ပစ္စည်းလာဘ်ရလို၍ ဆဲရေးခြင်းစသည်တို့ကိုပြခြင်းသည် **နိပွေသိကတာ**မည်၏။ ‘နိပွေသေတိတိ နိပွေသိကော’ ကိုယ်နယ်ဆီကို ဝါးခြမ်းစိတ်ဖြင့် ခြစ်ပစ်သကဲ့သို့ သူတစ်ပါး ဂုဏ်ကို ခြစ်ပစ်သောသူသည် **နိပွေသိက**မည်၏။ (ဝါ) နံ့သာကို ကြိတ်ချေ၍ အနံ့ရှာသကဲ့သို့ သူတစ်ပါး၏ ဂုဏ်ကို ကြိတ်ချေ၍ လာဘ်ရှာသောသူသည် **နိပွေသိက**မည်၏။ ထိုသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းစကားသည် **နိပွေသိကတာ**မည်၏။ များသောအပြားရှိ၏။

- ၁။ ကြောက်၍ လှူအောင် ဆဲရေးခြင်းဆယ်ပါးဖြင့် ဆဲခြင်းသည် **အက္ခောသနာ**-မည်၏။
- ၂။ ထို့အတူ နှိပ်စက်၍ ဆိုခြင်းသည် **ဝပ္ပနာ**မည်၏။
- ၃။ သဒ္ဓါတရားနည်းသူစသည်ဖြင့် အပြစ်တင်ခြင်းသည် **ဂရဟနာ**မည်၏။
- ၄။ ဤအလှူ၌ ဤသူကို မပြောကြနှင့်ဟု ပယ်ထုတ်သော စကားကို ဆိုခြင်းသည် **ဥက္ခေပနာ** မည်၏။
(တစ်နည်း) မလှူသောသူကို ဪ . . အလှူရှင်ပေတကားဟုခိုး၍ မြှောက်၍ ဆောင့်ချ ကာ ဆိုခြင်းသည် **ဥက္ခေပနာ**မည်၏။
- ၅။ ခပ်သိမ်းသောအဖို့အားဖြင့် ကျိုးကြောင်းပြု၍ ပယ်ထုတ်သော စကားကို ဆိုခြင်းသည် **သမုက္ခေပနာ**မည်၏။
(တစ်နည်း) မလှူသောသူကို အို . . အလှူရှင် သဒ္ဓါတုံးကြီးစသည်ဖြင့် လွန်စွာ ခိုးမြှောက် ဆောင့်ချကာ ပြောဆိုခြင်းသည် **သမုက္ခေပနာ**မည်၏။
- ၆။ ဤသူလူဖြစ်ကျိုး မနပ်။ အဟောင်းစားသည်ဟု ပြက်ရယ်ပြောဆိုခြင်းသည် **ခိပနာ** မည်၏။

- ၇။ ဤသူ့ကို မလှူသူဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုကြသနည်း။ အလှူခံလာတိုင်း လစ်လပ် သည် မရှိ။ နတ္ထိကို လှူ၏ဟု လွန်စွာ ပြက်ရယ်ဆိုခြင်းသည် **သံခိပနာ**မည်၏။
- ၈။ မလှူသောသူ၏ အဖြစ်၊ ကျေးဇူးမရှိသောသူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်အောင် စေးနဲသည်၊ လူဖြစ်ကျိုးမနပ်စသည်ဖြင့် ဆိုခြင်းသည် **ပါပနာ**မည်၏။
- ၉။ ခပ်သိမ်းသောအဖို့အားဖြင့် ရောက်အောင်ဆိုခြင်းသည် **သမ္မာပနာ**မည်၏။
- ၁၀။ ဤသို့ပြောဆိုလျှင် ကြောက်၍၊ ရှက်၍၊ ငါ့အား လှူလတ္တံ့ဟု တစ်အိမ်မှ တစ်အိမ်၊ တစ်ရွာမှ တစ်ရွာ ကျေးဇူးမဲ့ဆောင်၍ ပြောဆိုခြင်းသည် **အဝဏ္ဏဟာရိတာ**မည်၏။
- ၁၁။ မျက်မှောက်ချိုသာ ကွယ်ရာအပြစ်ပြောခြင်းသည် **ပရပိဋ္ဌိမံသိကတာ**မည်၏။
(မျက်နှာချင်းမဆိုင်ဝံ့၍ နောက်မှ ကျောက်ကုန်းသားကို ဖဲ့စားသည်နှင့်တူသောစကားဟူလို။)

လာဘောန လာဘနိဇိဂီသနတာ

ပစ္စည်းလာဘ်ရလို၍ တစ်အိမ်မှရသော အာမိသ အနည်းငယ်ကို တစ်အိမ်သို့ ဆောင်ပို့လျက် အမြတ်ရအောင် လာဘ်ရှာခြင်းသည် **လာဘောန လာဘနိဇိဂီသနတာ**မည်၏။

အမြတ်ရှာသောဝတ္ထု

ရဟန်းတစ်ဦးသည် ဆွမ်းခံသွားရာတွင် ရှေးဦးစွာ တစ်အိမ်၌ အာမိသအနည်းငယ်ရခဲ့၏။ ထိုအာမိသကို နောက်တစ်အိမ်၌ သတို့သားတို့အားပေး၏။ နောက်အိမ်၌ ရပြန်သော အာမိသအနည်းငယ်ကို နောက်တစ်အိမ်ပေးပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ရတိုင်း နောက်နောက်အိမ် ပေး၍ နောက်တစ်အိမ်၌ နို့ယာဂုဆွမ်းအဖိုးတန်ကို ရသောအခါ ကျောင်းသို့ပြန်ကြွသွားသတတ်။ ဤသို့ လာဘ်မျှော်၍ လာဘ်ရှာပုံကို ဤနေရာ၌ သိအပ်၏။

တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉။)

ဤအာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလပြသရာ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ယူအပ်သော **ပါပဓမ္မ**တို့ကား ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ဟောသော မဂ်ဖိုလ်၏ ဖိလာအတတ်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

- အင်္ဂီ** = လက်ခြေအင်္ဂါအကျိုးအပြစ်ဟောသောအတတ်။
- နိမိတ္တံ** = နိမိတ်ဖတ်သောကျမ်း။
- ဥပ္ပါတံ** = ဥက္ကာပျံခြင်း၊ မြေလှုပ်ခြင်းစသည်နှင့်စပ်သောအတတ်။

- သုပိနံ = အိပ်မက်တိတ္ထံကျမ်း။
- လက္ခဏာ = မိန်းမ, ယောက်ျားတို့၏ လက္ခဏာဟောကျမ်း။
- မူသိကတ္ထိန္ဒံ = အဝတ်ကြွက်ခဲခြင်းအကျိုးအပြစ်ဟောသောကျမ်း။
- အဂ္ဂိဟောမံ = ဤမည်သောမီးဖြင့် ပူဇော်လျှင် ဤမည်သောအကျိုးဖြစ်သည်ဟု ယဇ်ပူဇော်ခြင်းအတတ်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် တိရစ္ဆာန်ဝိဇ္ဇာတို့သည်လည်း များပြားကုန်၏။

ဤသို့လျှင် သိက္ခာပုဒ်ခြောက်ခုကျူးလွန်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကုဟနာ, လပနာ, နေမိတ္တကတာ၊ နိပ္ပေသိကတာ၊ လာဘနိဇိဝိသနတာတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ဝိဇ္ဇာတို့ဖြင့်လည်းကောင်း အသက်မွေးခြင်းသည် မိစ္ဆာဇီဝမည်၏။ မိစ္ဆာဇီဝမှ အားလုံးရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ဝါ - အသက်မွေးကြောင်းပစ္စည်းရှာသောလုံ့လ၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိမည်၏။

ပစ္စယသန္နိသိတသီလအကျယ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉။)

သင်္ကန်း၌ ဆင်ခြင်ရန် ၅-ပါး

ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စိဝရံ ပဋိသေဝါမိ၊ ယာဝ ဒေဝ သီတဿ ပဋိယာတာယ၊ ဥက္ခာဿ ပဋိယာတာယ၊ ခုသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ပဿာနံ ပဋိယာတာယ၊ ယာဝဒေဝ ဟိရိကောပိနပုဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ။

- ✓ သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ သင်္ကန်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စိဝရံ ပဋိသေဝါမိ)
 - ၁။ အအေးကို ပယ်ဖျောက်ရုံသာလျှင် သင်္ကန်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ယာဝ ဒေဝ သီတဿ ပဋိယာတာယ)
 - ၂။ မီးပူကို ပယ်ဖျောက်ရုံသာလျှင် သင်္ကန်းကို မှီဝဲပါ၏။ (ဥက္ခာဿ ပဋိယာတာယ)
 - ၃။ မှက်, ခြင်, ယင်, လေ, နေပူ, မြေ, ကင်း, သန်းတို့၏ အတွေ့တို့ကို ပယ်ဖျောက်ရုံသာလျှင် သင်္ကန်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ခုသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ပဿာနံ ပဋိယာတာယ)
 - ၄။ ဟိရိုဏ်ကို ဖျက်စီးတတ်သော အင်္ဂါကြီး, ငယ်တို့ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်းအကျိုးငှာသာလျှင် သင်္ကန်းကို မှီဝဲပါ၏။ (ယာဝဒေဝ ဟိရိကောပိနပုဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ။)
- ဆောင် ။** ။ ချမ်း ပူကို ဖျက်၊ ခြင် မှက် လေ နေ၊ ကင်း မြေ လွဲသည်၊ ဟိရိုဏ်ကို ကုန်စေတတ်စွာ ကိုယ်အင်္ဂါကို၊ လုံပါစေလို၊ ကိုယ်ကိုစံပါယ်၊ ဆင်ပြင်မယ်-ဟု၊ စိတ်ဝယ် မမှန်း၊ ဤသင်္ကန်းကို ဖုံးလွှမ်းဝတ်ရုံပါသတည်း။

ဆွမ်း၌ ဆင်ခြင်ရန် ၁၃-ပါး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၁)

ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ပဏ္ဍိတပါတံ ပဋိသေဝါမိ၊ နေဝ ဒဝါယ န မဒါယ န မဏ္ဍနာယ န ဝိဘူသနာယ၊ ယာဝဒေဝ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ၊ ယာပနာယ၊ ဝိဟိသုပရတိယာ၊ ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ၊ ဣတိ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ၊ နဝဉ္စ ဝေဒနံ န ဥပ္ပါဒေဿာမိ၊ ယာတြာ စ မေ ဘဝိဿတိ၊ အနဝဇ္ဇတာ စ၊ ဖာသုဝိဟာရော စ။

✓ သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ ဆွမ်းအစရှိသော အာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။
(ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝါမိ)

၁။ ရွာသူသားငယ်တို့ကဲ့သို့ မြူးထူးပျော်ပါး ကစားခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ **(နေဝ ဒဝါယ)**

၂။ လက်ဝှေ့လက်ပန်းသည်စသည်တို့ကဲ့သို့ အားဟူသောမာန်ယစ်ခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ **(န မဒါယ)**

၃။ နန်းတွင်းသူ၊ ပြည့်တန်ဆာမတို့ကဲ့သို့ အင်္ဂါကြီးငယ်ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ **(န မဏ္ဍနာယ)**

၄။ ကျွမ်းသမား၊ ကချေသည်တို့ကဲ့သို့ အရေအဆင်း လှပတင့်တယ်ခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။
(န ဝိဘူသနာယ)

၅။ ဤရူပကာယ၏ တည်ရုံငှာသာလျှင် ဆွမ်းအစရှိသောအာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။
(ယာဝဒေဝ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ)

၆။ မျှတရုံငှာသာလျှင် ဆွမ်းအစရှိသောအာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။ **(ယာပနာယ)**

၇။ ပင်ပန်းခြင်းငြိမ်းရုံငှာသာလျှင် ဆွမ်းအစရှိသောအာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။
(ဝိဟိသုပရတိယာ)

၈။ သာသနဗြဟ္မစရိယ၊ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယနှစ်ပါးချီးမြှောက်ရုံငှာသာလျှင် ဆွမ်းအစရှိသော အာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။ **(ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ)**

၉။ ဤသို့ ဆွမ်းကို မှီဝဲသဖြင့် အဟောင်းဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းဝေဒနာကိုလည်း ပယ်ဖျောက်အံ့။
(ဣတိ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ)

၁၀။ အသစ်ဖြစ်သောဆင်းရဲခြင်းဝေဒနာကိုလည်း မဖြစ်စေအံ့။ **(နဝဉ္စ ဝေဒနံ န ဥပ္ပါဒေဿာမိ)**

၁၁။ ငါ့အား မျှတခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ **(ယာတြာ စ မေ ဘဝိဿတိ)**

၁၂။ အပြစ်မရှိခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ **(အနဝဇ္ဇတာ စ)**

၁၃။ ချမ်းသာစွာနေခြင်းသည်လည်းကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့။ **(ဖာသုဝိဟာရော စ)**

ဤသို့နှလုံးပြု၍ ဆွမ်းအစရှိသော အာဟာရကို မှီဝဲပါ၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင်၍ ဆွမ်းကို သုံးဆောင်အပ်၏။

ဆောင် ။ ။ ဤသည့်စားဖွယ်၊ အမယ်မယ်ကို၊ မြူးရယ် မာန်ကြွ၊ လှပ ရေဆင်း၊ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ၊
မသုံးပါဘူး၊ ၄ ဖြာဓာတ်ဆောင်၊ ဤကိုယ်ကောင်သည်၊ ရှည်အောင်တည်လျက်၊
အသက်မျှတမ်း၊ မမောပန်းသား၊ ဘုရားသာသနာ၊ ကျင့်နှစ်ဖြာကို၊ ကျင့်ပါနိုင်စေ၊
ဝေဒနာဟောင်းသစ်၊ မဖြစ်စေရ၊ ယာပိုက်မျှလစ်၊ ခပ်သိမ်းပြစ်ကို၊ မဖြစ်လေအောင်၊
ချမ်းမြေ့အောင်ဟု၊ သုံးဆောင် မှီဝဲပါသတည်း။

**စတ္တာရော ပဉ္စအာလောပေ၊ အဘုတ္တာ ဥဒကံ ပိဝေ၊
အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္ထဿ ဘိက္ခုနော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂။)**

စတ္တာရောပဉ္စအာလောပေ-လေး၊ ငါးလုတ်တို့ကို။ အဘုတ္တာ-မစားမူ၍ (ဝါ)လျော့စား၍။
ဥဒကံ-ရေကို။ ပိဝေ-သောက်ရာ၏။ (ဝါ) သောက်ငြားအံ့။ ပဟိတတ္ထဿ-နိဗ္ဗာန်သို့စေလွှတ်
သောစိတ်ရှိသော။ ဘိက္ခုနော-ရဟန်းအား။ ဖာသုဝိဟာရာယ-ချမ်းသာစွာနေခြင်းငှာ။ အလံ-
လျောက်ပတ်၏။

ကျောင်း၌ ဆင်ခြင်ရန် ၄-ပါး

**ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော သေနာသနံ ပဋိသေဝါမိ၊ ယာဝ ဒေဝ သီတဿ ပဋိယာတာယ၊
ဥက္ကဿ ပဋိယာတာယ၊ ခုံသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ပဿာနံ ပဋိယာတာယ၊
ယာဝဒေဝ ဥတုပရိဿယဝိနောဒပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထံ။**

- ✓ သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော သေနာသနံ ပဋိသေဝါမိ)
- ၁။ အအေးကို ပယ်ဖျောက်ရုံသာလျှင် အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ယာဝ ဒေဝ သီတဿ ပဋိယာတာယ)
- ၂။ မီးပူကို ပယ်ဖျောက်ရုံသာလျှင် အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ဥက္ကဿ ပဋိယာတာယ)
- ၃။ မှက်၊ ခြင်၊ ယင်၊ လေ၊ နေပူ၊ မြေ၊ ကင်း၊ သန်းတို့၏ အတွေ့တို့ကို ပယ်ဖျောက်ရုံငှာသာ
လျှင် အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို မှီဝဲပါ၏။
(ခုံသမကသဝါတာတပသရီသပသမ္ပဿာနံ ပဋိယာတာယ)
- ၄။ ဥတုဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ရုံ၊ တစ်ပါးတည်းကိန်းအောင်းခြင်း၌ မွေ့လျော်နိုင်ရုံ
အကျိုးငှာသာလျှင် အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို မှီဝဲပါ၏။

(ယာဝဒေဝ ဥတုပရိသယဝိနောဒပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထံ။)

ဆောင် ။ ။ ချမ်း ပူကို ဖျက်၊ ခြင် မှက် လေ နေ၊ ကင်း မြွေ ဝေးမှု၊ ဥတုဘေးဘျမ်း၊ မသန်းကင်းစင်၊
စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း၊ နေရာကျောင်းကို၊ ကိန်းအောင် မှီခိုပါသတည်း။

ဆေး၌ ဆင်ခြင်ရန် ၂-ပါး

**ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ပဋိသေဝါမိ၊ ယာဝဒေဝ
ဥပ္ပန္နာနံ ဝေယျာဗာမိကာနံ ဝေဒနာနံ ပဋိယာတာယ၊ အဗျာပဇ္ဇပရမတာယ။**

✓ သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ အနာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ အသက်၏
အရံအကာ၊ တန်ဆာ၊ အဆောက်အဦးဖြစ်သော ဆေးကို မှီဝဲပါ၏။

(ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ပဋိသေဝါမိ)

၁။ ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော ဓာတ်ချောက်ချားခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ဆင်းရဲဝေဒနာ
တို့ကို ပယ်ဖျောက်ရုံငှာသာလျှင် ဆေးကို မှီဝဲပါ၏။

(ယာဝဒေဝ ဥပ္ပန္နာနံ ဝေယျာဗာမိကာနံ ဝေဒနာနံ ပဋိယာတာယ)

၂။ အနာကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း၏ မရှိခြင်းအကျိုးငှာသာလျှင်၊ အနာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊
အသက်၏ အရံအကာ၊ တန်ဆာ၊ အဆောက်အဦးဖြစ်သော ဆေးကို မှီဝဲပါ၏။

ဆောင် ။ ။ ကျင်နာခံခက်၊ နှိပ်စက် ဖိစီး၊ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လာ၊ ဝေဒနာကို၊ စွန့်ခွါပယ်လျှင်း၊ ဆင်းရဲ
ကင်း၍၊ လူမင်း မြတ်စွာ၊ သာသနာကို၊ ကြည်သာ ရှင်လန်း၊ ဖြည့်ကျင့်စွမ်းနိုင်ဖို့
ရည်မှန်း သုံးဆောင်ပါသတည်း။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလပြည့်စုံစေပုံ အစီအစဉ်

(က) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို သဒ္ဓါဖြင့် ဖြည့်ရခြင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄။)

ပညတ်တော်ကို မဖျက်

ဤသီလလေးပါးတို့တွင် **ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို သဒ္ဓါဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်၏။** သတိ၊
ဝီရိယ၊ ပညာတို့ မကင်းသော်လည်း **သဒ္ဓါသည် ထူးသော အကြောင်းရှိ၏။ သိက္ခာပုဒ်ပညတ်
ခြင်းသည် သာဝကတို့ အရာမဟုတ်။** ပညတ်ရန် အချိန်ကာလသော်မှလည်း သာဝကတို့အရာ
မဟုတ်သောကြောင့် **“ချစ်သား . . သာရိပုတ္တရာ ဆိုင်းငံ့ဦး”** ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့်

ဘုရားရှင်ပညတ်သမျှ ပါတိမောက္ခကို ယုံကြည်သော သဒ္ဓါဖြင့် အကုန်ယူ၍ အသက်၌ပင် မငဲ့ဘဲ ကောင်းစွာ ဖြည့်ကျင့်ရသည်။

သာဝကတို့အရာကား ဘုရားမပညတ်သည်ကို ငါတို့ မပညတ်အံ့။ ပညတ်သည်ကို မဖျက်ပါအံ့။ ပညတ်တော်မူအတိုင်း အကုန်ယူ၍ ကျင့်ပါအံ့။ ဤသို့ စသည်တည်း။

- ✓ **ရစ်မသည်** မိမိဥကို အသေခံ၍ စောင့်သည်။
- ✓ **စာမရီမည်သော သားသည် (ဝါ) အောင်းသည်** မိမိအမြီး ချုံငြိသည်ကို အသေခံ၍ စောင့်သည်။
- ✓ **သားတစ်ယောက်သာရှိသောသူကြွယ်သည်** မိမိချစ်သားကို အထူးစောင့်သည်။
- ✓ **မျက်လုံး တစ်လုံးသာရှိသောသူသည်** မိမိမျက်စိကို အထူးစောင့်သည်။

ထို့အတူ သီလကို လွန်စွာ စောင့်ရှောက်ကြရမည်။ အစဉ်မပြတ် သနားကြရမည်။ အလွန်အကဲ ချစ်ခင်ကြရမည်။ ထေရ၊ နဝ၊ မဇ္ဈိမဖြစ်သောအခါ ကာလသုံးပါးလုံး၌ သီလကို ရိုသေခြင်းရှိရမည်ဟု ဟောသည်။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း ငါ၏ တပည့်သာဝကတို့သည် သမုဒ္ဒရာရေ ကမ်းမလွန်သကဲ့သို့ ငါ ပညတ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို အသက်ကြောင့်သော်လည်း မလွန်ကျူး ကြကုန်ဟု ဟောသည်။

သိက္ခာအတွက် အသက်ခွန့်

မဟာဝတ္တနိမည်သော ဝိညာဋ္ဌဝိတောအုပ်ကြီး၌ ခိုးသူတို့သည် မထေရ်တစ်ပါးကို နွယ်ငန်း ဖြင့် တုပ်နှောင်၍ တုံးလုံးလဲ့ထားကုန်၏။ မထေရ်သည် နွယ်မဖြတ်ပဲ လျောင်းလျက်သာလျှင် ခုနှစ်ရက်ပတ်လုံး ဝိပဿနာတရားပွားသဖြင့် အနာဂါမ်တည်၍ ပျံလွန်တော်မူ၍ ဗြဟ္မာပြည်၌ ဖြစ်၏။

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌လည်း မထေရ်တစ်ပါးကို ဆင်သမနွယ်ဖြင့် တုပ်လဲထားကုန်၏။ မထေရ်သည် တောမီးလောင်လာသော်လည်း နွယ်ကို မဖြတ်၊ ဝိပဿနာကိုသာ အထပ်ထပ်ပွားသဖြင့် သမသီသီ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံ၏။ ဒီဃနိကာယ်ဆောင် အဘယမထေရ်သည် ရဟန်းငါးပါးတို့နှင့် ကြွ၍ မီးသဂြိုဟ်၍ စေတီတည်စေ၏။

**ပါတိမောက္ခံ ဝိသောဓေန္တော၊ အပေဝ ဇီဝိတံ ဇဟေ။
ပညတ္တံ လောကနာထေန၊ န ဘိန္နေ သီလသံဝရံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၃၅၊)**

ပါတိမောက္ခံ - ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို။ ဝိသောဓေန္တော - ဖြူစင်စေလိုသော အမျိုးကောင်းသားတို့သည်။ ဇီဝိတံ - အသက်ကို။ အပ္ပေဝ ဇဟေ - စွန့်ရမည်စင်စစ်တည်း။ လောကနာထေန - မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပညတ္တံ - ပညတ်တော်မူအပ်သော။ သီလသံဝရံ - ပါတိမောက္ခသံဝရသီလစောင့်ထိန်းခြင်းကို။ န ဘိန္ဒေ - မဖျက်စီးရာ။

(ခ) ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို သတိဖြင့် ပြည့်ရခြင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅။)

အတိဉက္ကဋ္ဌဒေသနာ

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို သတိဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်၏။ သတိဖြင့် စောင့်လျှင် အဘိဇ္ဈာစသည်တို့ မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်။ ချစ်သားတို့ မီးလျှံတောက်လောင်သော လောလောပူသံချောင်းဖြင့် မျက်လုံးကို မွှေခြင်းသည် မြတ်၏။ ရူပါရုံ၌ ကိလေသာဖြစ်ကြောင်း သုဘနိမိတ်ကို ယူခြင်းသည် မမြတ်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောသော အာဒိတ္တဒေသနာကို အစဉ်အောက်မေ့၍ စက္ခုနှင့်ရူပါရုံဆုံသောအခါ အဘိဇ္ဈာစသည်တို့ မကပ်နိုင်အောင် မမေ့လျော့သောသတိဖြင့် တားမြစ်လျက် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ပြည့်စုံစေအပ်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလမပြည့်စုံလျှင် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလသည် စောင်းရန်းအကာမရှိသော ကောက်ခင်းကဲ့သို့ အရှည်မခံ။

စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါး တံခါးမပိတ်သော ရဟန်းကို တံခါးမပိတ်သော ရွာတို့ကဲ့သို့ ကိလေသာခိုးသူတို့ ဝင်၍ ညှဉ်းဆဲကုန်၏။

ဣန္ဒြေမလုံသော ရဟန်း၏စိတ်ကို အမိုးမလုံသော အိမ်ကဲ့သို့ ရာဂမိုးဝင်၍ စွတ်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလပြည့်စုံလျှင် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလသည် စောင်းရန်းအကာရှိသော ကောက်ခင်းကဲ့သို့ အရှည်ခံ၏။ ထိုရဟန်းကို ကိလေသာခိုးသူတို့ ဝင်၍ မညှဉ်းဆဲနိုင်ကုန်။ စိတ်ကို ရာဂမိုးဝင်၍ မစွတ်နိုင်။ ဤကား အခါခပ်သိမ်း ကိလေသာကင်းသော ဣန္ဒြိယသံဝရကိုပြသော အတိဉက္ကဋ္ဌဒေသနာဖြစ်၏။

ဝင်္ဂီသမထေရ်ဝတ္ထု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆။)

စိတ်ဟူသည် လျင်မြန်စွာ ဖောက်ပြန်တတ်၏။ ဖောက်ပြန်လျှင် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ ပျက်၏။

ထိုအခါဖောက်ပြန်သော စိတ်ကို နှလုံးသွင်းကောင်းဖြင့် ပယ်ဖျောက်၍ ဣန္ဒြိယသံဝရကို ပြန်၍ ပြည့်စုံစေအပ်၏။ **ဝင်္ဂီသမထေရ်သည်** ရာဂဖြင့် ဖောက်ပြန်သောစိတ်ကို အသုဘဘာဝနာဖြင့် ပယ်ဖျောက်ဖူးပြီ။

စိတ္တဂုတ္တမထေရ်ဝတ္ထု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆။)

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလဖြည့်ကျင့်သော ရဟန်းသည် **စိတ္တဂုတ္တမထေရ်၊ မဟာမိတ္တမထေရ်**တို့ ကဲ့သို့ ကျင့်အပ်၏။ ကုရုက္ခကလိုဏ်သည် ဘုရားခုနှစ်ဆူတောထွက်ပုံ ဆေးရေးရုပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြည်၏။ မွေ့လျော်ဖွယ်ရှိ၏။ တစ်နေ့သ၌ ရဟန်းများစွာ ရောက်လာကြည့်ရှုပြီးလျှင် အရှင်ဘုရား ဆေးရေးရုပ်တို့သည် လှပတင့်တယ်ကုန်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ငါ့ရှင်တို့ ဤလိုဏ်၌ ငါသည် နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်ပြီ။ အရုပ်ရှိကြောင်း မသိ။ အမြင်သန်သော သင်တို့ကို မှီ၍ ယခုမှ သိရသည် ဟု ဆိုသတတ်။ မထေရ်မြတ်သည် ဤမျှကြာအောင်နေသော်လည်း မော်၍ မကြည့်စဖူး။ စိတ္တဂုတ္တမထေရ်ဟူသည်နှင့်ညီစွာ စိတ်ကိုလုံအောင် စောင့်စည်းတော်မူ၏။ လိုဏ်တံခါး အနီး ကံ့ကော်ပင်ကြီးကိုလည်း မော်၍ မကြည့်စဖူး။ ပွင့်သောအခါ၌မူကား မြေ၌ ဝတ်ဆံ မြင်ခြင်းဖြင့် ကံ့ကော်ပင်ကြီး ပွင့်ပြီဟု သိသတတ်။ မိမိအကျိုးကို လိုလားသော အမျိုးကောင်းသားသည် တောမျောက်အသွင်၊ တောသမင်သဖွယ်၊ ကြောက်လန့်သော သူငယ်ကဲ့သို့ လော်လည်သော မျက်စိ မရှိစေရ၊ မျက်လွှာချကာ ထမ်းပိုးတစ်ပြန်မျှ ကြည့်ရှုရာ၏။ တောမျောက်ပမာ စိတ်လော်လည်တိုင်း အလိုမလိုက်ရာ။

မဟာမိတ္တမထေရ်ဝတ္ထု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈။)

မဟာမိတ္တမထေရ်၏ မိခင်အား ဆိပ်အိုင်းနာ ပေါက်၏။ သမီး ဘိက္ခုနီမကို မောင်တော်ထံ သွား၍ ဆေးရှာပါဟု စေလွှတ်၏။ မထေရ်သည် ငါကား သစ်မြစ်စသည်ဖြင့် ဆေးဖော်ခြင်းငှာ မသိ။ **ရဟန်းပြုသည်မှစ၍ ဣန္ဒြိယသံဝရကိုဖျက်လျက် မာတုဂါမကို မကြည့်စဖူး။ ထိုသစ္စာကြောင့် မိခင်အား ချမ်းသာစေသတည်း။** သင်သွား၍ ဤသစ္စာဆို၍ ဆုပ်နယ်လော့ဟု ဆို၏။ ဘိက္ခုနီမသည် မထေရ်ပြောသောအတိုင်းပြု၏။ ထိုခဏ၌ အနာသည် ရေမြှုပ်ဆိုင်ကဲ့သို့ ကြေပျောက်လေ၏။ ဒါယိကာမကြီးသည် ထိုင်ရာမှ ထ၍ ယခုအခါ ဘုရားရှင်ရှိလျှင် ငါ့သား ရဟန်း၏ ဦးခေါင်းကို လေသာတံခါး၌ စီသော ရွှေပွတ်လုံးရှိသော ရွှေကွန်ယက်သဖွယ် ဆန်း ကြယ်သော လက်တော်ဖြင့် အဘယ်မှာ မသုံးသပ်ပဲ ရှိအံ့နည်းဟု ဝမ်းမြောက်စွာ ပြောဆိုလေ၏။ ထို့ကြောင့် **အမျိုးကောင်းသား ရဟန်းသည် မဟာမိတ္တမထေရ်ကဲ့သို့ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၌ တည်ရာ၏။**

(ဂ) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ဝီရိယဖြင့် ဖြည့်ရခြင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈။)

စင်ကြယ်သော ပစ္စည်း

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ဝီရိယဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်၏။ ကောင်းသောလုံ့လရှိလျှင် မိစ္ဆာဇီဝကို ပယ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မအပ်မရာမရှာဖွေဘဲ ဆွမ်းခံသွားခြင်းစသော ဝီရိယဖြင့်သာ ရှာ၍ ရသော စင်ကြယ်သော ပစ္စည်းကို သုံးဆောင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မစင်ကြယ်သော ပစ္စည်းကို မြွေဆိုးအသွင် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ပြည့်စုံစေအပ်၏။

သံဃာမှ၊ ဂိုဏ်းမှရသော ပစ္စည်း တရားဟောခြင်းစသောဂုဏ်ကြောင့် ကြည်ညိုသူတို့ထံမှ ရသော ပစ္စည်းတို့သည် စင်ကြယ်ကုန်၏။ ဆွမ်းခံသွားခြင်းစသည်တို့ဖြင့်ရသော ပစ္စည်းကား သာ၍ စင်ကြယ်ကုန်၏။ ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းအား စင်ကြယ်သောပစ္စည်းကား ဆွမ်းခံ၍ရသော ပစ္စည်း၊ ဓုတင်ဂုဏ် ကြည်ညိုသူတို့ထံမှ ဓုတင်နှင့်အညီရသော ပစ္စည်းတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ရောဂါတစ်ခုသည် စတုမဂ္ဂဖြင့်လည်း ပျောက်အံ့၊ နွားကျင့်ငယ်ရေဖြင့် စိမ်အပ်သော ဖန်ခါးသီးဖြင့်လည်း ပျောက်နိုင်အံ့။ ထိုနှစ်မျိုးလုံးကို ရလျှင် စတုမဂ္ဂကို တစ်ပါးသော သီတင်းသုံးဖော်တို့ စားကြကုန်လတ္တံ့ဟု ကြံ၍ ဖန်ခါးသီးပုပ်သာ စား၍ ဓုတင်ဆောက်တည်ခြင်းသည် သင့်လျော်၏။ အပ္ပိစ္ဆတာဂုဏ်နှင့် လွန်စွာပြည့်စုံ၏။ ဤရဟန်းသည် မြတ်သော အရိယာအနွယ် ရှိသော ရဟန်းမည်၏။

နိမိတ်စသည် ၄-ပါး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉။)

- ✓ အာဇီဝသုတ်သင်သော ရဟန်းအား ပစ္စည်းလေးပါးတို့တွင်
- ✓ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်းတို့၌ နိမိတ်၊ ဩဘာ၊ ပရိကထာ၊ ဝိညတ်လေးမျိုး မအပ်။
- ✓ ကျောင်း၌ ဝိညတ်တစ်မျိုး မအပ်။
- ✓ နိမိတ်၊ ဩဘာ၊ ပရိကထာသုံးမျိုးကား ဓုတင်မဆောင်သူအား အပ်၏။
- ✓ ဆေး၌ လေးမျိုးလုံး အပ်၏။

၁။ **ပစ္စည်းကိုရည်၍ အလိုသိအောင် ရိပ်ဝဲကာဆိုခြင်းသည် နိမိတ်မည်၏။** (ကျောင်းအလို့ငှာ မြေသုတ်သင်ခြင်း၊ ပန္နက်ရိုက်ခြင်းစသည်တို့ကို ပြုသောရဟန်းကို လူတို့က အဘယ်ကို ပြုပါသနည်းဟု မေးသောအခါ ကျောင်းဆောက်ရန် ပန္နက်ရိုက်သည်ဟု ဖြေဆို၍ အဘယ်ဒါယကာ ပြုစေပါသနည်းဟုမေးလတ်သော် ယခုတော့ ပြုစေသော ဒါယကာ မရှိသေးဟု ဆိုခြင်းမျိုးတည်း။

၂။ **အဖြောင့်မဆို အလိုသိအောင် ရိပ်ဝဲဆိုခြင်းသည် ဩဘာသမည်၏။** ဒကာတို့ အဘယ်၌ နေကြသနည်း။ ပြာသာဒ်၌ နေကြပါသည်။ ရဟန်းတို့အား ပြာသာဒ် မအပ်လေသ လော-ဟု ဆိုခြင်းမျိုးတည်း။)

၃။ **ပရိယာယ်အားဖြင့် ဆိုခြင်းသည် ပရိကထာမည်၏။** (ရဟန်းသံဃာအား ကျောင်း ကျင်းမြောင်း၏ဟု ဆိုခြင်းမျိုးတည်း။)

၄။ **ကျောင်းလှူလော့-ဟု တိုက်ရိုက်ဆိုခြင်းသည် ဝိညတ်မည်၏။**

နိမိတ်၊ ဩဘာစသည်တို့ဖြင့် ရသောဆေးကား ရောဂါကင်းသောအခါသုံးဆောင်အပ် မည်လောဟူမူ - ဝိနည်းဆောင်တို့ကား ဘုရားရှင်သည် ရောဂါကို အဦးပြုခြင်းဖြင့် သုံးဆောင် ခွင့်ပေးပြီးဖြစ်သောကြောင့် ရောဂါကင်းသောအခါလည်း သုံးဆောင်အပ်၏။ အာပတ်မသင့်ဟု ဆိုကုန်၏။

သုတ္တန်ဆောင်တို့ကား အာပတ်မသင့်သော်လည်း သလ္လေခပျက်သည်။ အာဇီဝပျက် သည်။ မအပ်ဟု ဆိုကုန်၏။ ဘုရားရှင်ခွင့်ပြုစေကာမူ နိမိတ်စသည်ကို မပြုဘဲ အပ္ပိစ္ဆတာစသော ဂုဏ်တို့ကိုသာ အမှီပြုသော ရဟန်းမျိုး၊ သေဘေးကြိုသော်လည်း နိမိတ်၊ ဩဘာစသည်မှ ကင်းသောပစ္စည်းကိုသာ မှီဝဲပြုသော ရဟန်းမျိုးသည် **ပရမသလ္လေခဂုတ္တိ**မည်၏။ အလွန်ခေါင်း ပါးသောအသက်မွေးခြင်းရှိသည်မည်၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့်တူ၏။

အနေသနာယ စိတ္တမ္ပိ၊ အဇနေတွာ ဝိစက္ခဏော။

အာဇီဝံပရိသောဓေယျ၊ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော ယတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၄၁။)

သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော- သဒ္ဓါ၍ ရဟန်းပြုသော။ ဝိစက္ခဏော- မြော်မြင်တတ်သော။ ယတိ- ရဟန်းသည်။ အနေသနာယ- မအပ်မရာ ရှာမှီးခြင်းငှာ။ စိတ္တမ္ပိ- စိတ်ကိုသော်လည်း။ အဇနေတွာ- မဖြစ်စေမူ၍။ အာဇီဝံ- အသက်မွေးခြင်းကို။ ပရိသောဓေယျ- သုတ်သင်ရာ၏။

(ဃ) ပစ္စယသန္နိသိတသီလကို ပညာဖြင့် ဖြည့်ရခြင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၄၁။)

ပစ္စဝေက္ခဏာ ၂ မျိုး

ပစ္စယသန္နိသိတသီလကို ပညာဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်၏။ ပညာရှိသောသူသည် ပစ္စည်း လေးပါး၌ အပြစ်အကျိုးမြင်၏။ မဆင်ခြင်မူ၍ သုံးဆောင်ရာ၌ **ဣဏပရိဘောဂ**အပြစ်၊ အာပတ်အပြစ်ကို မြင်၏။ ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ရာ၌ ထွက်မြောက်ခြင်းအကျိုး၊ အာပတ်မသင့်

ခြင်းအကျိုးကို မြင်၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္စည်း၌ မက်မောခြင်း၊ တွေဝေခြင်းကို ပယ်၍ **ဓမ္မိယလဒ္ဓ** ပစ္စည်းကို ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်သောအားဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်၏။

ဆင်ခြင်ခြင်းသည် -

- ၁။ ပစ္စည်းရသောအခါ ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- ၂။ သုံးဆောင်သောအခါ ဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏။

ရသောအခါ 'ဤပစ္စည်းသည် ဓာတ်လေးပါး အစုသာဖြစ်၏။ သုံးဆောင်သူလည်း ဓာတ်လေးပါးအစုသာ ဖြစ်၏' ဟု **ဓာတုမနသိကာရ**ဖြင့်လည်း ဆင်ခြင်ရသည်။ **ဆွမ်းသည် အာဟာရ ပဋိကူလသညာစွမ်းဖြင့် စက်ဆုတ်ဖွယ်ဖြစ်၏။** “သင်္ကန်းစသည်တို့သည် ယခုစက်ဆုတ်ဖွယ် မဟုတ်သော်လည်း ဤကိုယ်ကောင်ပုပ်သို့ ရောက်သောအခါ လွန်စွာ စက်ဆုတ်စရာ ဖြစ်ကုန်၏” ဟု ပဋိကူလစွမ်းဖြင့်လည်း ဆင်ခြင်ရသည်။ ဤသို့ ဆင်ခြင်ထားသော ပစ္စည်းတို့ကို နောက်သုံးဆောင်လျှင် အပြစ်ကင်းသော သုံးဆောင်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ပညာဖြင့် သုတ်သင်အပ် ပြီးသောပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ အဓိဋ္ဌာန်တင်ထားသော သပိတ်၊ သင်္ကန်းတို့ကို သုံးဆောင်သည်နှင့် တူ၏။ သုံးဆောင်သောအခါ၌လည်း ဆင်ခြင်လျှင် အပြစ်ကင်းသည်သာ တည်း။

ပရိဘောဂ(သုံးဆောင်ခြင်း)လေးပါး (ဒိဗ္ဗဒွါ ၁။ ၄၁)

သုံးဆောင်သောအခါ ဆင်ခြင်ရာ၌ အဆုံးအဖြတ်ကား -- သုံးဆောင်ခြင်းသည် **ထေယျ ပရိဘောဂ၊ ဣဏပရိဘောဂ၊ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ၊ သာမိပရိဘောဂ**-ဟူ၍ ပရိဘောဂ လေးပါးရှိ၏။ ထိုတွင် - - -

- ၁။ **ဒုဿီလ၏ သုံးဆောင်ခြင်းသည် ထေယျပရိဘောဂမည်၏။** (ဘုရားရှင်သည် သီလဝန္တအား ပစ္စည်းခွင့်ပြုသည်။ ဒုဿီလအား ခွင့်မပြု။ ဒါယကာသည်လည်း အကျိုးဖွံ့ဖြိုးစေ လို၍ သီလဝန္တအား လှူသည်။ ဒုဿီလအား လှူသည် မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ဒုဿီလသည် သီလဝန္တ၏ ပစ္စည်းကို ခိုးစားသူနှင့် တူ၏။)

၂။ **သီလဝန္တဖြစ်လျက် မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်ခြင်းသည် ဣဏပရိဘောဂ မည်၏။** (အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်မစင်ကြယ်လျှင် ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိမဖြစ်၊ အလှူအကျိုးဖွံ့ဖြိုးခြင်းမရှိ။ ထို့ကြောင့် ကြွေးမြီ ယူစားသူနှင့် တူ၏။ ဣဏပရိဘောဂအပြစ် လွတ်လိုလျှင် ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ရသည်။)

၃။ **သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနှစ်ယောက်တို့၏ သုံးဆောင်ခြင်းသည် ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂမည်၏။** (သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သားတော်စစ်ဖြစ်၍ ဘ,ဘုရား၏ ပစ္စည်းတို့ကို အမွေခံယူ၍ သုံးဆောင်ကြသည်။ လူတို့လှူသော ပစ္စည်းမဟုတ်လော။ ဘုရားပစ္စည်း အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း ဟု မွေးဖွယ်ရှိ၏။ လူတို့ လှူသော်လည်း ဘုရားခွင့်ပြုမှ သုံးဆောင်အပ်သောကြောင့် ဘုရားပစ္စည်းသာ ဖြစ်ချေ၏။ ချစ်သားတို့ ငါ၏ ဓမ္မအမွေကို ခံယူကြ။ ငါ၏ အာမိသအမွေကို မခံယူချင်ကြနှင့်ဟု ဓမ္မဒါယာဒသုတ်၌ ဘုရားပစ္စည်းဖြစ်ခြင်းကို ဟောပြီ။ (လူတို့သည် ဘုရားဟော နိဗ္ဗာန်စသော အကျိုးနှင့်လဲလှယ်ကြသဖြင့် ဘုရားမျက်နှာကြောင့်ရသော ဘုရားပစ္စည်းဟူ၍ လည်း သိအပ်ပေ၏။)

၄။ **ရဟန္တာတို့၏ သုံးဆောင်ခြင်းသည် သာမိပရိဘောဂမည်၏။** (ရဟန္တာတို့သည် တဏှာ၏ ကျေးကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်လာကြသဖြင့် သခင်ဖြစ်ကြကုန်ပြီ။ ပစ္စည်းသုံးဆောင်ရာ၌ တဏှာ၏ အမိန့်ကို နားမထောင်၊ ပဋိကူလကို အပဋိကူလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အပဋိကူလကို ပဋိကူလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထိုနှစ်ပါးကို လျစ်လျူခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း မိမိအလိုအတိုင်း သုံးဆောင်နိုင်ကုန်၏။ ဒါယကာတို့၏ နှလုံးအလိုကိုလည်း ပြည့်စေနိုင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သခင်သုံး သုံးဆောင်နိုင်ကြသည်။

ဆောင် ။ ။ ထေယျ၊ ဣဏ(၂)၊ ဒါယဇ္ဇနှင့် (၁)၊ ပိုင်လှသာမိ (၁)၊ လေးခုရှိ၊ ပရိဘောဂတည်း။

ဆင်ခြင်ရန် အချိန်

ဣဏပရိဘောဂလွတ်ခြင်း၊ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ခြင်းကို အလိုရှိသော **သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်**သည် သင်္ကန်းကို ကိုယ်မှ လွတ်၍ သုံးဆောင်တိုင်း ဆင်ခြင်အပ်၏။ **ဆွမ်းကို** အလုတ်တိုင်း အလုတ်တိုင်း ဆင်ခြင်အပ်၏။ မတတ်နိုင်လျှင် နံနက်ခင်း၊ ညချမ်း၊ ညဉ့်သုံးယာမ်တို့၌ လေးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ သုံးကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်၊ တစ်ကြိမ်မျှ ဖြစ်စေ ဆင်ခြင်အပ်၏။ မဆင်ခြင်မီ အရုဏ်တက်လျှင် ဣဏပရိဘောဂဖြစ်၏။ အချို့ကား ယမန်နေ့က ငါသုံးဆောင်သော ဆွမ်း၊ သင်္ကန်းစသည်တို့ကို အအေးပယ်ဖျောက်ရုံငှာသာလျှင်စသည်ဖြင့် အတိတ် မဆင်ခြင်လျှင် **ဣဏပရိဘောဂ**ဖြစ်၏ဟု ဆိုကုန်၏။

အချို့ကား ယမန်နေ့က ငါသုံးဆောင်သော ဆွမ်း၊ သင်္ကန်းစသည်တို့ကို အအေးပယ်ဖျောက်ရုံငှာသာလျှင်စသည်ဖြင့် အတိတ်မဆင်ခြင်လျှင် ဣဏပရိဘောဂဖြစ်၏ဟုဆိုကုန်၏။ စူးစမ်းအပ်၏။ အိပ်ရာ၊ နေရာ၊ ကျောင်းကို ဝင်တိုင်း သုံးဆောင်တိုင်း ဆင်ခြင်အပ်၏။ ဆေးကို

ခံယူသောအခါ၌လည်းကောင်း၊ သုံးဆောင်သောအခါ၌လည်းကောင်း၊ သတိ၏အကြောင်း၏ အဖြစ်သာ အပ်၏။ (ဝါ) ဆင်ခြင်ခြင်းသတိဟူသော အကြောင်းရှိမှ အပ်သည်။ ဆင်ခြင်၍သာ ခံယူခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်းပြုရမည်ဟူလို။) ဤသန္နိဿိတသီလသည် နာခြင်း၊ ဆာခြင်းအကြောင်း ရှိရုံမျှဖြင့် မစင်ကြယ်။ ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်မှ စင်ကြယ်သည်။ ခံယူစဉ် မဆင်ခြင်၊ သုံးဆောင်စဉ် ဆင်ခြင်လျှင် အာပတ်မသင့်။ သုဒ္ဓိလေးပါးတို့တွင် **ပစ္စေကေက္ခကာသုဒ္ဓိ**ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ (သုဒ္ဓိလေးပါးနောက်ဆိုအံ့။)

နာခြင်း၊ ဆာခြင်းအကြောင်းရှိလျှင် ဆေးကို ပစ္စေကေက္ခကာဆင်ခြင်၍ အကပ်ခံအံ့၊ သုံးဆောင်အံ့၊ နံနက်အခါ ပဝါရဏာ၊ သန္နိဓိတို့ဖြင့် အာပတ်မသင့်။ နေလွဲသောအခါ ဝိကာလ သန္နိဓိတို့ဖြင့် အာပတ်မသင့်။ မဆင်ခြင်လျှင် ထိုသိက္ခာပုဒ်တို့ဖြင့် ဒုက္ကဋ်သင့်၍ ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလပျက်သည်။ (ဝိဘင်းပါဠိတော်)

ဤလေးပါးတို့တွင် သာမိပရိဘောဂသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။ အမြတ်ဆုံးကို အလိုရှိသော ရဟန်းသည် ဆိုပြီးသောနည်းအတိုင်းပစ္စေကေက္ခကာဆင်ခြင်ကာ သုံးဆောင်ခြင်းဖြင့် ပစ္စယသန္နိဿိတသီလကို ဖြည့်ကျင့်အပ်၏။ ဤသို့ပြုလျှင် ကိစ္စကာရီမည်၏။ ရဟန်းဖြစ်စ မှီရာ ပစ္စည်းလေးပါးပြောပြစဉ်က ဝန်ခံသော ပဋိညာဉ်အတိုင်း ကျင့်သောကြောင့်တည်း။

အင်္ဂုတ္တုရ်အဋ္ဌကထာ၌ လက်ဖျစ်တစ်ချက်တီးရုံလောက်ကြာအောင် မေတ္တာပွားသော ရဟန်းသည် သာမိက၊ အနဏ၊ ဒါယာဒပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ အမွေခံ၊ ကြွေးမတင် သခင်ဖြစ်၏။ တိုင်သူပြည်သားတို့၏ ဆွမ်းကို သုံးဆောင်ထိုက်၏ဟုဆိုပြီ။

သုဒ္ဓိလေးပါး (ဒိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၄၁)

- သုဒ္ဓိလေးပါးကို ဤသို့ သိအပ်၏။
- ၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီသည် ဒေသနာကြားခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သောကြောင့် **ဒေသနာသုဒ္ဓိ** မည်၏။
- ၂။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလသည် နောင်ဤသို့ မပြုပါအံ့၊ ‘န ပုနေဝံ ကရိဿာမိ’-ဟု စိတ် ဆောက်တည်၍ စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သောကြောင့် **သံဝရသုဒ္ဓိ**မည်၏။
- ၃။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလသည် မအပ်မရာပယ်စွန့်၍ တရားနှင့်အညီ ပစ္စည်းရှာမှီးခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သောကြောင့် **ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိ**မည်၏။
- ၄။ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလသည် ပစ္စေကေက္ခကာဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သောကြောင့် **ပစ္စေကေက္ခကာသုဒ္ဓိ**မည်၏။

ဆောင် ။ ။ သီလလေးဖြာ၊ ပါ၊ ကုံ၊ အာ၊ ပစ္စယာသန္ဓသိ။
သုဒ္ဓိလေးဝါ ဒေ၊ သံ၊ ပါ ပစ္စေဝေက္ခဏာ။
ပြဋ္ဌာန်းလေးရှိ၊ ဒွါ၊ သတိ၊ ဝီရိ၊ ပညာသာ။

သီလငါးပါးအကျယ်

ပဌမသီလ ပဉ္စက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄။)

၁။ သာမဏေသီလသည် **ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။ အရေအတွက်အားဖြင့် အပိုင်းအခြားရှိသောကြောင့်တည်း။ (၅-ပါး၊ ၈-ပါး၊ ၁၀-ပါးစသည်။)

၂။ ရဟန်းသီလသည် **အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။ (ကလျာဏပုထုဇဉ်၊ သေက္ခ၊ အသေက္ခ တို့မှတစ်ပါး ရဟန်းသာမညကို ဆိုလိုသည်။ ထိုရဟန်းသာမည၏ သီလသည် ကုဋေ (၉၁၈၀) ငါးသန်း၊ သုံးသောင်း၊ ခြောက်ထောင်ဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြားအပ်သော်လည်း (တစ်ခုခုကိုပင်) အကြွင်းမထင်အောင် ဆောက်တည်ခြင်းကို ရည်၍ “**အပရိယန္တ**”ဟုဆိုသည်။ ဉာတိ၊ အင်္ဂံ၊ ဇီဝိတ၊ လာဘ၊ ယသ-စွမ်းဖြင့် မပျက်စီးခြင်းကိုလည်း ရည်၍ဆိုသည်။

ဆောင် ။ ။ ကိုးထောင့်တစ်ရာ၊ ရှစ်ဆယ်သာ၊ သင်္ချာကုဋေရ။(၉၁၈၀-ကုဋေ)
ငါးသန်း - သုံးသောင်း၊ ခြောက်ထောင်လောင်း၊ အပေါင်းရှိပေစွ။

✓ **ခနံ စဇေ အင်္ဂဝရဿ ဟေတု၊ အင်္ဂီ စဇေ ဇီဝိတံ ရက္ခမာနော။
အင်္ဂီ ခနံ ဇီဝိတဉ္စာပိ သပ္ပံ၊ စဇေ နရော ဓမ္မမနုဿရန္တော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄။)

၃။ ပုထုဇဉ်ကလျာဏသီလသည် **ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိသီလ**မည်၏။ (ပုထုဇဉ်ကလျာဏ သည် ဝိပဿနာလွန်စွာအားထုတ်၏။ သေက္ခပရိယန္တ၌ ဖြည့်ကျင့်၏။ ကိုယ်အသက်မခွဲ အသက်စွန့်၍ သီလစောင့်၏။ (ဤသေက္ခဓမ္မလျှင် အပိုင်းအခြားရှိသော ကုသိုလ်သည် ဝါ-နာမ်၊ ရုပ်ပိုင်းခြားသည်မှ ဂေါတြဘုအထိဖြစ်သော ကုသိုလ်သည် ဝါ-သေက္ခဓမ္မတို့အောက် လောကီသိက္ခာသုံးပါးသည် **သေက္ခပရိယန္တ**မည်၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလသည် ပတ္တမြားစစ်ကဲ့သို့၊ ရွှေစင်ကဲ့သို့ အလွန်စင်ကြယ်၏။ စိတ္တုပ္ပါဒ်အပြစ်မျှ မရှိ၊ အရဟတ္တဖိုလ်၏ နီးသောအကြောင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် **ပရိပုဏ္ဏပါရိသုဒ္ဓိ** မည်၏။

၄။ သေက္ခသီလသည် အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိသီလမည်၏။ ဒိဋ္ဌိစွမ်းဖြင့် မသုံးသပ်အပ်သောကြောင့်တည်း။ သူကြွယ်သား ကုဋ္ဌမိဗ္ဗိယတိဿမထေရ်၏ သီလကဲ့သို့ ရာဂစွမ်းအားဖြင့် မသုံးသပ်အပ်သော ပုထုဇဉ်သီလသည်လည်း အပရာမဋ္ဌပါရိသုဒ္ဓိမည်၏။

၅။ ရဟန္တာစသည်တို့၏ သီလသည် ပဋိပဿဒ္ဓိသီလမည်၏။ ပူပန်ခြင်းအားလုံးမှ ငြိမ်းသောကြောင့် ပဋိပဿဒ္ဓိမည်၏။ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သောကြောင့် ပါရိသုဒ္ဓိမည်၏။

ဝေါဒါန (သီလဖြူစင်ကြောင်း)အကျယ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၅၀၇)

မကျိုး မပေါက်စသည်

သီလမကျိုး၊ မပေါက်၊ မကျား၊ မပြောက်ခြင်းတို့သည် ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်၏။ သိက္ခာပုဒ် တစ်ခုမျှ မပျက်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပျက်လျှင် ကုစားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မေထုန်ငယ် ခုနှစ်ပါးနှင့် မယှဉ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကောစေသော ပါပဓမ္မမဖြစ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အပ္ပိစ္ဆ၊ သန္တုဋ္ဌိ၊ သလ္လေခစသော ဂုဏ်ကျေးဇူးဖြစ်ခြင်းဖြင့်၎င်း မကျိုးမပေါက်ခြင်းစသည်ကို သိအပ်၏။

ကျိုးပေါက်ပြောက်ကြောင်း ကောစ-စသော ပါပဓမ္မတို့ကား -

- ၁။ ကောစ-အမျက်ထွက်ခြင်း၊ ဥပနာဟ-ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ (တစ်စုံ)
- ၂။ မက္ခ-သူတစ်ပါးဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်း၊ ပဠာသ-အင်တူပြုခြင်း။ (တစ်စုံ)
- ၃။ ဣဿာ-သူ့စည်းစိမ်ကို ငြုစုခြင်း၊ မစ္ဆရိယ-မိမိစည်းစိမ်ကို လျှို့ဝှက်ခြင်း။ (တစ်စုံ)
- ၄။ မာယာ-ရှိသောအပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ သာဠေယျ-မရှိသောဂုဏ်ဖြင့် ပလ္လားခြင်း။ (တစ်စုံ)
- ၅။ ထမ္ဘ-စိတ်ခက်ထန်ခြင်း၊ သာရမ္ဘ-သူ့ထက်လွန်ကဲအောင်ပြုခြင်း။ (တစ်စုံ)
- ၆။ မာန-ထောင်လွှားခြင်း၊ အတိမာန-လွန်စွာထောင်လွှားခြင်း။ (တစ်စုံ)
- ၇။ မဒ-ယစ်ခြင်း၊ ပမာဒ-တော့မျောက်အလား စိတ်လွတ်ထားခြင်း။ (တစ်စုံ)

ဤသို့စသော ယုတ်မာသောတရားတို့မဖြစ်လျှင် ကျိုးပေါက်ခြင်းစသည်မဖြစ်နိုင်။ လာဘ်-စသည်ကြောင့် မပျက်သော သီလ၊ ပျက်လျှင်လည်း ကုစားပြီးသောသီလ၊ မေထုန်ငယ်ခုနှစ်ပါး၊ ကောစေသော ယုတ်မာသောတရားတို့ မနှိပ်စက်အပ်သော သီလတို့သည် မကျိုး၊ မပေါက်၊ မကျား၊ မပြောက်သောသီလတို့ မည်ကုန်၏။

တဏှာ၏ ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်စေ၍ တော်လှန်ကောင်းမြတ်သူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် **ဘုဒ္ဓိဿ**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ပညာရှိတို့ချီးမွမ်းအပ်သောကြောင့် **ဝိညုပုသတ္တ**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ မဖျက်ဆီးနိုင်သောကြောင့် **အပရာမဋ္ဌ**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ဥပစာရ သမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် **သမာဓိသံဝတ္တနိက**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် မကျိုးခြင်းစသည်သည် ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်၏။

ဝေါဒါနအကြောင်း ၂-ပါး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။)

ဖြူစင်ကြောင်းဝေါဒါနသည် သီလပျက်ခြင်း၌ အပြစ်မမြင်ခြင်း၊ သီလပြည့်စုံခြင်း၌ အကျိုးမမြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ၏။

သီလပျက်ခြင်းအပြစ် ၅-ပါး၊ ၁၆-ပါး

သီလပျက်ခြင်းအပြစ်ကို ဤသို့ သိအပ်၏။

- ၁။ သီလပျက်သူသည် မေ့လျော့ခြင်းကြောင့် စည်းစိမ်ပျက်၏။
- ၂။ သတင်းဆိုးကျော်စော၏။
- ၃။ ချဉ်းကပ်ရာ ပရိသတ်၌ မျက်နှာငယ်၏။
- ၄။ သေသောအခါအကုသိုလ်ကံစသော မကောင်းသောနိမိတ်ထင်သောကြောင့် တွေဝေ၍ စိတ်ညစ်၍ မကြည်မလင်သေရ၏။ (ဝါ-အသေမလှ။)
- ၅။ သေပြီး အပါယ်လား၏။ ဤသို့ အပြစ်ငါးပါးရှိ၏။

တစ်နည်း -

- ၁။ သီလပျက်သူကို သီလမရှိခြင်းကြောင့် နတ်၊ လူတို့ မမြတ်နိုး။
- ၂။ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် သီတင်းသုံးဖော်တို့ မဆုံးမလို။ (ဝါ-မဆက်ဆံလို။)
- ၃။ ဒုဿီလအပြစ်ကို ကဲ့ရဲ့သံကြားလျှင် သီလပျက်သူ စိတ်ဆင်းရဲ၏။
- ၄။ သီလအကျင့် ချီးမွမ်းသံကြားလျှင် ကောင်းမှုမပြုမိလေဟု စိတ်ပူပန်၏။ (အချို့ မနာလိုအပြစ်ရှာ၍ ဆိုချင်၏။)
- ၅။ သီလမရှိသောကြောင့် ပိုက်ဆံလျှော်ပုဆိုးကဲ့သို့ အရုပ်ဆိုး၏။ (ဂုဏ်သတင်း၊ ကိုယ်အဆင်းမလှ။)
- ၆။ အတုလိုက်၍ ချဉ်းကပ်သူကို အပါယ်ဒုက္ခကြာရှည်စွာရစေခြင်းကြောင့် အတွေ့ဆိုးရှိ၏။

- ၇။ ပစ္စည်းလှူသူကို အကျိုးနည်းစေရကား အဖိုးမတန်။
- ၈။ နှစ်ရှည်လျှောင်သွင်းမစင်တွင်းသဏ္ဍာန်သုတ်သင်ရန် မလွယ်ကူ။
- ၉။ မသာထင်တုံး တောနှင့်ရွာ နှစ်ဌာနမသုံး။ သီလပျက်သူ လူ့စည်းစိမ်၊ ရဟန်းစည်းစိမ် နှစ်ပါးမှ ဆုံးရှုံး၏။
- ၁၀။ နွားအုပ်နောက်လိုက်သော်လည်း မြည်းသည် နွားမဟုတ်၊ ရဟန်းဟု ဝန်ခံသော်လည်း သီလပျက်သူသည် ရဟန်းမဟုတ်။
- ၁၁။ လူမြင်တိုင်းကို ရန်သူထင်၍ အမြဲထိတ်၏။
- ၁၂။ အဖော်မပြုထိုက်သော လူသေကောင်နှင့်တူ၏။
- ၁၃။ သုဿာန်မီးခဲရဲသော်လည်း ပုဏ္ဏားမပူဇော်။ သီလပျက်သူ စာတတ်သော်လည်း သီတင်းသုံးဖော်တို့ မပူဇော်။
- ၁၄။ ဝမ်းတွင်းကန်းသူ အဆင်း မမြင်။ သီလပျက်လျှင် တရားထူး မရ။
- ၁၅။ ဒွန်းစက္ကားသား မင်းစည်းစိမ် စိတ်ကူးချင် ကူးမည်သာ၊ သီလပျက်သူ သူတော်ကောင်း တရား စိတ်မကူး။
- ၁၆။ ငါချမ်းသာသူဟုထင်သော်လည်း အဂ္ဂိက္ခန္ဓာပမဒုက္ခဖြင့် ဒုက္ခရောက်လျက်သာ ရှိချေ၏။ (ဝါ-ငါးမျှားချိတ်မျိုသော ငါးအနေ ဒုက္ခကိန်းသေ၏။)

နှလုံးသွင်းဖွယ်

- ဤသို့ ဆင်ခြင်၍ သီလပျက်ခြင်း၌ အပြစ်ကို ရှုရာ၏။
- ၁။ မာတုဂါမ၏ အဆင်း, အသံစသော ကာမဂုဏ်ချမ်းသာသည် မီးပုံကြီး ပွေဖက်ရသည် ထက် ပူပြင်းသော ငရဲမီးပုံကြီးရှိ၏။ ထိုကာမဂုဏ်ချမ်းသာ လက်မလွှတ်သော ရဟန်းအား ရှုနာမွှေးဆိမ့် အိမ်သော ချမ်းသာ အဘယ်မှာနည်း။
- ၂။ သီလမရှိဘဲ ရှိခိုးခံရခြင်းသည် သားမြီးကြီး ပွတ်ဆွဲခံရသည်ထက် နာကျဉ်းသော ငရဲပွတ်ဆွဲရှိ၏။ ထိုရှိခိုးခံသော ရဟန်းအား နှလုံးတွေ့စရာ ချမ်းသာ အဘယ်မှာပါနည်း။
- ၃။ သီလမရှိဘဲ လက်အုပ်ချီခံခြင်းသည် ရင်ဝလံထိုးခံရသည်ထက် စူးဝင်သော ငရဲလှံရှိ၏။ ထိုလက်အုပ်ချီခံရသောရဟန်းအား မှိန်းခံဝံ့စရာ ချမ်းသာ အဘယ်မှာနည်း။
- ၄။ သီလမရှိဘဲ သင်္ကန်းဝတ်ခြင်းသည် သံပူပြား ဝတ်ရသည်ထက် အလျှံကောင်းသော ငရဲသင်္ကန်းရှိ၏။

၅။ သီလမရှိပဲ ဆွမ်းဘောဇဉ်စားသောက်ခြင်းသည် သံတွေခဲမျိုရသည်ထက် ဝမ်းလောင် အူကျွမ်း ငရဲဆွမ်းရှိ၏။
ဝါ-လတ်တလော သေစေသော အဆိပ်ကဲ့သို့ ကုသိုလ်သီလတို့ကို သေလွယ်စေ၏။

ဝေါဒါနအကျယ်

ထိုဆွမ်းအာဟာရမှီဝဲသော ရဟန်းအား အစားချမ်းသာ အဘယ်မှာနည်း။

- ၆။ သီလမရှိဘဲ ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ် သုံးဆောင်ခြင်းသည် သံပူညောင်စောင်း အင်းပျဉ် ထိုင်ရ၊ အိပ်ရသည်ထက် ပူနွေးသော ငရဲ ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်ရှိ၏။ ထိုညောင်စောင်း အင်းပျဉ်မှီဝဲသော ရဟန်းအား စည်းစိမ်တိုးစရာ အိပ်ရာနေရာ ချမ်းသာအဘယ်မှာနည်း။
- ၇။ သီလမရှိဘဲ ကျောင်းကြီး၊ ကျောင်းငယ်၌ ဆင်းတက် လျောင်းစက်ခြင်းသည် သံဒယ်ကြီး၊ ငယ်၌ နှစ်ချည် ပေါ်ချည်၊ ကန့်လန့်ဖြစ်ချည်ထက် ကိုယ်မချိအောင် တက်ရဆင်းရသော ငရဲဒယ်အိုးကျောင်းကြီးရှိ၏။ ထိုကျောင်းနေရဟန်းအား ကျောင်းကြီးချမ်းသာ အဘယ် မှာနည်း။
- ၈။ သီလမရှိသောရဟန်းသည် တွေးတောဖွယ်အကျင့် ရှိ၏။ ယောက်သွားပုတ်နှင့်တူ၏။ ကိလေသာစွက်၏။ ယုတ်မာ၏။ အတွင်းပုတ်၏ဟု ဘုရားရှင် ကဲ့ရဲ့၏။
- ၉။ ရဟန်းမဟုတ်ဘဲ ရဟန်းအသွင်ယူသူသည် မိမိကိုယ်ကို တူးဖြို၏။ ထိုသူအား အသက် ရှည်ခြင်းသည် ထို့ထို့တကယ် စက်ဆုတ်ဖွယ်သာတည်း။
- ၁၀။ မစင်၊ ခွေးကောင်ပုတ်ကို တန်ဆာဆင်လိုသူ ဝေးစွာရှောင်သည်။ ဒုဿီလနှင့် မိစ္ဆာဇီဝကို သီလဝန်အရှင် ဝေးစွာ ရှောင်သည်။ ဒုဿီလနှင့် မိစ္ဆာဇီဝသည် စိန်ရွှေဖိတ်လျှံ ခြယ်စီမံ လည်း အဘယ်မှာ အဖိုးတန်တော့အံ့နည်း။
- ၁၁။ ဒုဿီလသည် ဘေးအပေါင်းမှ မလွတ်မူ၍ ချမ်းသာအပေါင်းမှ လွတ်၏။ နတ်ပြည်တံခါး ပိတ်၍ အပါယ်တံခါးပွင့်၏။ သနားစရာဧကန်ဖြစ်၏။ ဒုဿီလနှင့်တူသော သနားစရာ ကောင်းသောသူမရှိ။

ဤသို့လျှင် သီလပျက်ခြင်း၌ အပြစ်များစွာ ဆင်ခြင်ကာရှုလျှင် ဖြူစင်ကြောင်း ဝေါဒါန ပြည့်စုံ၏။ သီလပြည့်စုံခြင်း၌ အကျိုးကို ထိုမှ ပြန်၍ ရှုအပ်၏။

သီလအကျိုးရှုမှတ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၅။)

၁။ သီလအကျိုး တစ်မျိုးဆိုဦးအံ့။ သီလစင်ကြယ်သော ရဟန်းသပိတ်ဆောင်ခြင်း၊ သင်္ကန်း

- ၂။ ဆောင်ခြင်းသည်ပင် ကြည်ညိုဖွယ်ရှိ၍ ရဟန်းဖြစ်ကျိုး အတုခိုးဖွယ် များလေစွ။
အမှိုက်မှောင်သည် နေရောင်အတွင်းသို့ မဝင်နိုင်သကဲ့သို့ စွပ်စွဲခြင်းစသော ဘေးသည် သီလဝန်၏ စိတ်တွင်းသို့ မဝင်နိုင်။
- ၃။ လမင်းသည် အရောင်ပြည့်မှ ကောင်းကင်၌ တင့်တယ်သည်။ ရဟန်းသည် သီလပြည့်မှ ခြိုးခြံစွာကျင့်ရာ သာသနာတောအုပ်၌ တင့်တယ်သည်။
- ၄။ သီလရှိသောရဟန်း၏ ကိုယ်နံ့၊ ညစ်ကြေးနံ့သည်ပင် နတ်၊ ဗြဟ္မာတို့ကို ဝမ်းမြောက်စွာ မွှေးကြိုင်စေသည်။ သီလနံ့ကားအဘယ်မှာ ဆိုဖွယ်ရှိအံ့နည်း။
- ၅။ သီလအနံ့သည် နံ့သာအားလုံးတို့ကို လွှမ်းမိုး၏။ ပိတ်ပင်တားဆီး၍ မရ၊ အရပ်ဆယ် မျက်နှာလုံးအညီအမျှ လှိုင်၏။
- ၆။ သီလရှိသူအား လှူသောပစ္စည်းနည်းသော်လည်း ကြီးကျယ်သောအကျိုးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သီလရှိသူသည် ပူဇော်ခြင်း၏ တည်ရာ၊ အရိုအသေပြုခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်၏။
- ၇။ သီလရှိသူကို မျက်မှောက်ဘဝဘေးရန် မနှိပ်စက်။ သီလရှိသူသည် နောက်ဘဝဒုက္ခ၏ အမြစ်ကို (ဒုဿီလသဘောကို) တူးပစ်၏။
- ၈။ သီလရှိသူအား အလိုရှိလျှင် လူစည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ် မခဲယဉ်း။ သီလရှိသူ၏ စိတ်သည် အေးချမ်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ပင် ပြေးဝင်နေ၏။
ဤသို့စသည်ဖြင့် စည်းစိမ်အားလုံးတို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သီလ၌ အခြင်းအရာ များစွာပြွမ်းသော အကျိုးအာနိသင်ကို ထင်မြင်အောင် ပြရာ၏။ ထင်မြင်အောင် ရှုရာ၏။ သီလပြည့်စုံခြင်း၌ အကျိုးများစွာရှုလျှင် **ဖြူစင်ကြောင်း ဝေါဒါနပြည့်စုံ၏။**

အာဏတ္တိ = တို့က်တွန်းချက် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၅၆၅)

ဤသို့ သီလအာနိသင် ထင်မြင်အောင် ပြနိုင်၊ ရှုနိုင်သော ရဟန်းသည် သီလပျက်အံ့သည်မှ ထိတ်လန့်၏။ ဩတ္တပ္ပယှဉ်သောဉာဏ်သံဝေဂရ၏။ သီလပြည့်စုံခြင်းသို့ ညွတ်ကိုင်းကာ သက်ဝင်လာ၏။

ထို့ကြောင့် သီလပျက်အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သီလပြည့်အကျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ထေရ် နဝ မဇ္ဈိမဟူသော အခါသုံးပါး၌ ရှိသေစွာ အဖန်ဖန်ရှုလျက် သီလလေးဆူကို အရေးယူကာ ဖွေးဖြူစေရာ၏။

=====

အခန်း (၂) ဓူတင်္ဂနိဒ္ဒေသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။)

ဓူတင်ကြောင့် သီလဖြူစင်ပုံ

အလိုနည်းမှု၊ ရောင့်ရဲမှုစသည့် ဓူတင်ဂုဏ်တို့ကြောင့် သီလသည် ဖြူစင်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံစေရန်အတွက် သီလဆောက်တည်ပြီးလျှင် ဓူတင်ဆောင်သင့်ပေ၏။

ဓူတင်ဆောင်ခြင်းအကျိုးကျေးဇူးကား -

ဓူတင်ဆောက်တည်သော ထိုယောဂီသည် -

- ၁။ အလိုနည်းခြင်း။ (အပို့စ္ဆတာ)
- ၂။ ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း။ (သန္တုဒ္ဓိတာ)
- ၃။ ကိလေသာခေါင်းပါးခြင်း။ (သလ္လေခတာ)
- ၄။ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေခြင်း။ (ပဝီဝေကတာ)
- ၅။ ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးသောအကျင့်ကျင့်ခြင်း။ (အပစယော)
- ၆။ အားထုတ်သော ဝီရိယရှိခြင်း။ (ဝီရိယာရမ္ဘော)
- ၇။ ဒါယကာတို့က ပြုစုမွေးမြူလွယ်ခြင်း။ (သုဘရတာ)စသည့် ဓူတင်ဂုဏ်ကျေးဇူးရေစင်ဖြင့် အညစ်အကြေးကို ဆေးကြောပယ်မြစ်နိုင်၏။ ထိုသို့ ဆေးကြောပြီးလျှင် သီလသည် အလွန်စင်ကြယ်ပေလိမ့်မည်။ ဓူတင်အကျင့်လည်း ပြည့်စုံပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ အပြစ်ကင်းသော သီလ + ဓူတင်အကျင့်ဂုဏ်တို့ဖြင့် ကိုယ်နှုတ်အမှုအရာအားလုံး စင်ကြယ်သဖြင့် ရှေ့အရိယဝံသတရားသုံးပါး၌တည်ပြီး စတုတ္ထမြောက် အရိယဝံသတရား ကိုလည်း ရပေလိမ့်မည်။

အရိယဝံသတရားလေးပါးကား -

- ၁။ သင်္ကန်း၌ ရောင့်ရဲခြင်း။ (စီဝရေ သလ္လေခတာ)
- ၂။ ဆွမ်း၌ ရောင့်ရဲခြင်း။ (ပိဏ္ဍာပါတေ သလ္လေခတာ)
- ၃။ ကျောင်း၌ ရောင့်ရဲခြင်း။ (သေနာသနေ သလ္လေခတာ)
- ၄။ သမထ+ဝိပဿနာဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်ခြင်း (ဘာဝနာရာမတာ)တို့ပင်တည်း။

ဇူတင် ၁၃-ပါး

လောကအာမိသကို ပယ်စွန့်ပြီး အသက်နှင့်ကိုယ်ကို မငဲ့ကွက်သော နိဗ္ဗာန်နှင့်လျော်သည့် ဝိပဿနာအကျင့်ကို ပြီးစီးစေခြင်းငှာ အလိုရှိသော အမျိုးကောင်းသားတို့အား မြတ်စွာဘုရားသည် အောက်ပါ ဇူတင် ၁၃-ပါးကို ခွင့်ပြုတော်မူ၏။ ၎င်းတို့မှာ -

- ၁။ ပံသုကူလိကံ = ပံသုကူဇူတင်
- ၂။ တေစိဝရိကံ = တိစိဝရိတ်ဇူတင်
- ၃။ ပိဏ္ဏပါတိကံ = ပိဏ္ဏပါတ်ဇူတင်
- ၄။ သပဒါနစာရိကံ = သပဒါနစာရိကဇူတင်
- ၅။ ဧကာသနိကံ = ဧကာသနိကဇူတင်
- ၆။ ပတ္တပိဏ္ဍိကံ = ပတ္တပိဏ္ဍိဇူတင်
- ၇။ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကံ = ခလုပစ္ဆာဘတ်ဇူတင်
- ၈။ အာရညိကံ = အာရညကင်ဇူတင်
- ၉။ ရုက္ခမူလိကံ = ရုက္ခမူဇူတင်
- ၁၀။ အပ္ပောကာသိကံ = အပ္ပောကာသိကဇူတင်
- ၁၁။ သောသာနိကံ = သုသာန်ဇူတင်
- ၁၂။ ယထာသန္တတိကံ = ယထာသန္တတိဇူတင်နှင့်
- ၁၃။ နေသဇ္ဇိကံ = နိသဇ္ဇိဇူတင်တို့ဖြစ်သည်။

ဆောင် ။ ။ပံ, တေ, ပိဏ္ဏ၊ သပဒ, ဧကာသနိကာ။
ပတ္တ, ခလု၊ အရည၊ ရုက္ခမူလိကာ။
အပ္ပော, သုသာန်၊ ယထာသန်၊ နေသံဆယံသုံးဖြာ။

ဇူတင် ၁၃-ပါး သဒ္ဓါရှင်းလင်းချက်

၁။ ပံသုကူလ = ရထားလမ်းမ, သုသာန်, အမှိုက်ပုံစသည်တို့တွင် တစ်နေရာရာ၌ မြေမှုန့် အထက်၌လွှမ်း၍ မြင့်တက်နေသလိုဖြစ်သော အဝတ်အထည်သင်္ကန်း။ (တစ်နည်း) သုသာန်မြေ၊ မြေမှုန့်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သောသင်္ကန်း။ (စက်ဆုပ်စရာဖြစ်နေသည်ဟုဆိုလိုသည်။)

- ပံသုကူလိက = ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်လေ့ရှိသူ။
- ပံသုကူလိကင်္ဂ် = ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်လေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။
ထို့ကြောင့်ခုတင်ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာကို ပံသုကူလိကင်္ဂ်-
ဟု ဆိုသည်။
- ၂။ တေစီဝရ = နှစ်ထပ်သင်္ကန်းကြီး၊ ကိုယ်ရုံ၊ သင်းပိုင်ဟူသော သင်္ကန်းသုံးထည်။
- တေစီဝရိက = နှစ်ထပ်သင်္ကန်းကြီး၊ ကိုယ်ရုံ၊ သင်းပိုင်ဟူသော သင်္ကန်းသုံးထည်
ကို ဆောင်လေ့ရှိသူ။
- တေစီဝရိကင်္ဂ် = သင်္ကန်းသုံးထည်ကို ဆောင်လေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ
ဆောက်တည်ကြောင်း စေတနာ။
- ၃။ ပိဏ္ဍပါတ = တောင်းခံအပ်သော အာမိသဆွမ်းအလုပ်အခဲတို့ ကျရောက်ခြင်း။
- (တစ်နည်း) အခြားသူတို့က လှူသော တစ်လုပ်တစ်ခဲဆွမ်းတို့ သပိတ်၌ ကျ
ရောက်ခြင်း။
- ပိဏ္ဍပါတိက = ထိုထိုအမျိုးဒါယကာတို့အိမ်သို့ ကပ်ရောက်၍ ဆွမ်းကို ရှားဖို့တတ်သူ။
- (တစ်နည်း) ဆွမ်းအလို့ငှာ လှည့်လည်ခြင်းကျင့်ဝတ်ရှိသူ။
- ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂ် = ပိဏ္ဍပါတိကပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်တည်ကြောင်း
စေတနာ။
- ၄။ ဒါန = အိမ်စဉ်ပြတ်ခြင်း။ (ဒါနံ ဝုစ္စတိ အဝခဏ္ဍံ)
- အပဒါန = အိမ်စဉ်ပြတ်ခြင်းမှ ကင်းမှု၊ (အိမ်စဉ်မဖြတ်မှု)။
- (အပေတံ ဒါနတော အပဒါနံ။)
- သပဒါန = အိမ်စဉ်မပြတ်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော လှည့်လည်ခြင်း (အိမ်စဉ်
အတိုင်း လှည့်လည်ခြင်း။
- (သဟ အပဒါနေန သပဒါနံ အဝခဏ္ဍနရဟိတံ အနုယရံ။)
- သပဒါနစာရိက = အိမ်စဉ်အတိုင်းလှည့်လည်လေ့ရှိသူ။
- သပဒါနစာရိကင်္ဂ် = အိမ်စဉ်အတိုင်းလှည့်လည်လေ့ရှိသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ၊ ဆောက်
တည်ကြောင်းစေတနာ။

၅။ **ဧကာသန** = တစ်ထိုင်တည်း တစ်နေရာတည်း၌ စားသောက်သုံးဆောင်ခြင်း။
ဧကာသနိက = တစ်ထိုင်တည်း တစ်နေရာတည်း၌ စားသောက်သုံးဆောင်လေ့ရှိသူ။
ဧကာသနိကင်္ဂ = တစ်ထိုင်တည်း တစ်နေရာတည်း၌ စားသောက်သုံးဆောင်လေ့ရှိသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ၊ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

၆။ **ပတ္တပိဏ္ဍ** = နှစ်ခုမြောက်ခွက်ကို ပယ်ပြီး၍ (တစ်ခွက်တည်း တစ်သပိတ်တည်း) သက်သက်၌သာ တည်သောဆွမ်း။
ပတ္တပိဏ္ဍိက = တစ်ခုတည်း(တစ်သပိတ်တည်း)သောခွက်၌ တည်သောဆွမ်းကို ယူခြင်း၊ စားခြင်းအလေ့ရှိသူ။
ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂ = တစ်ခုတည်း (တစ်သပိတ်တည်း)သောခွက်၌တည်သောဆွမ်းကို ယူခြင်း၊ စားခြင်းအလေ့ရှိသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ၊ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

၇။ **ခလု** = တားမြစ်ခြင်းအနက်။
ပစ္ဆာဘတ္တ = ပဝါရိတ်သင့်ပြီးသောရဟန်းက ပဝါရိတ်သင့်ပြီးနောက်၌ ရသောဆွမ်း။
ပစ္ဆာဘတ္တဘောဇန = ပစ္ဆာဘတ္တဆွမ်းကို စားခြင်း။
ပစ္ဆာဘတ္တိက = ပစ္ဆာဘတ္တဆွမ်းကို စားလေ့ရှိသူ။
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိက = ပစ္ဆာဘတ္တဆွမ်းကို စားလေ့မရှိသူ (ခုတင်ဆောက်တည်ထားသဖြင့် အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြု၍ ဘုဉ်းပေးခွင့်ရှိသောအပ်စပ်သည့် ဘောဇဉ်ကို ပစ်ပယ်သော ရဟန်း။)

မဟာအဋ္ဌကထာနည်းအထူး -

ခလု = နှုတ်သီးဖြင့် သစ်သီးကို ချီ၍ ၎င်းအသီးပြုတ်ကျသွားလျှင် အခြားအသီးကိုသော်မှ တစ်ဖန် မစားတော့သော ငှက်။
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိက = ခလုငှက်နှင့်တူသော သဘောရှိသောသူ။
ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂ = ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ၊ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

၈။ **အရည** = တော။
အရညိက = တော၌နေလေ့ရှိသူ။
အာရညိကင်္ဂ = တော၌နေလေ့ရှိသူ၏အကြောင်းအင်္ဂါ၊ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

၉။ **ရုက္ခမူလ** = သစ်ပင်ရင်း, သစ်ပင်အောက်၌ နေထိုင်ခြင်း။
ရုက္ခမူလိက = သစ်ပင်ရင်း၌ နေထိုင်လေ့ရှိသူ။
ရုက္ခမူလိကင်္ဂ = သစ်ပင်ရင်း၌ နေလေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်တည်
 ကြောင်းစေတနာ။

၁၀။ **အပ္ပောကာသ** = လွင်တီးခေါင်၊
အပ္ပောကာသိက = လွင်တီးခေါင်၌ နေလေ့ရှိသောသူ၊
အပ္ပောကာသိကင်္ဂ = လွင်တီးခေါင်၌ နေလေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်
 တည်ကြောင်းစေတနာ။

၁၁။ **သောသန** = သုသာန်။
သောသာနိက = သုသာန်၌ နေလေ့ရှိသူ။
သောသာနိကင်္ဂ = သုသာန်၌ နေလေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်တည်
 ကြောင်း စေတနာ။

အတိရိတ္တဝိနည်းကံပြုပုံ

ပဝါရိတ်သင့်ပြီးသော ရဟန်းသည် ဣရိယာပုထ်တစ်ပါးဖြင့် ဆွမ်းကို တက်စားနိုင်ရန်
“အတိရိတ္တံ ကရောထ ဘန္တေ - အရှင်ဘုရား စားကြွင်းဆွမ်းအဖြစ် ပြုပေးတော်မူပါဘုရား” ဟု
 ဆိုရ၏။ ဝိနည်းခိုရ်ရဟန်းက အနည်းငယ်ယူ၍ စားပြီးလျှင် **“အလ မေတံ သပ္ပံ - ဤအလုံးစုံကို
 တန်ပြီ”** ဟု စားကြွင်းပြုပေးလိုက်သော် ဂိလာနရော ဂိလာနမဟုတ်သူအားလုံးပါ စားကောင်း
 တော့၏။ **“အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနဿ စ အဂိလာနဿ စ အတိရိတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ -
 အတိရိတ္တဆွမ်းကို ဂိလာန, အဂိလာနတို့စားခြင်းငှာ ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူ၏။”**
 ထိုသို့ ဣရိယာပုထ်တစ်ပါးဖြင့် စားကောင်းအောင် အလုပ်ရှုပ်ခဲပြီး အတိရိတ်ဝိနည်းကံ
 မလုပ်တော့ပဲ လုံးဝရှောင်ကြဉ်လိုက်ခြင်းသည် **ခလုပစ္စာဘတ္တိကရုတင်**မည်၏။

၁၂။ **ယထာသန္တတ** = ခင်းအပ်, ညွှန်ကြားချထားအပ်သောနေရာ **“ဤနေရာသင့်အတွက်ပဲ”**
 ဟု ရှေးဦးစွာ ညွှန်ကြားချထားအပ်သော နေရာ။
ယထာသန္တတိက = ခင်းအပ်, ညွှန်ကြားချထားအပ်သောနေရာ၌ နေလေ့ရှိသောသူ။

ယထာသန္တတိကင်္ဂ် = ခင်းအပ်, ညွှန်ကြားချထားအပ်သောနေရာ၌ နေလေ့ရှိသောသူ၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

- ၁၃။ **နေသဇ္ဇိ** = နိသဇ္ဇ = ထိုင်ခြင်း
- နေသဇ္ဇိက** = အိပ်ရာ၊ ခေါင်းအုံးတွင် အိပ်မှုကို ပယ်ပြီး ထိုင်ခြင်းဖြင့် နေလေ့ရှိသူ။
- နေသဇ္ဇိကင်္ဂ်** = အိပ်ရာ၊ ခေါင်းအုံးတွင် အိပ်မှုကို ပယ်ပြီး ထိုင်ခြင်းဖြင့် နေလေ့ရှိသူ ၏အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာ။

ဓူတင်၏ လက္ခဏာဒိဓတုက္က

- ၁။ ဆောက်တည်ကြောင်းစေတနာသည်လက္ခဏာ။ **(သမာဒါနစေတနာလက္ခဏာနိ)**
- ၂။ လောလုပ္ပတဏှာကို ဖျက်စီးခြင်း = ကိစ္စရသ။ **(လောလုပ္ပဝိဒ္ဓိသနရသာနိ)**
- ၃။ လောလုပ္ပတဏှာကင်းပေပြီဟု ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်ခြင်း = ပစ္စုပ္ပန် **(နိဇ္ဈောလုပ္ပဘာဝပစ္စုပ္ပန်နာနိ)**
- ၄။ အလိုနည်းခြင်း, သီလစင်ကြယ်ခြင်းအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ တရားသည် ပဒဋ္ဌာန်။ **(အပ္ပိစ္ဆတဒိအရိယဓမ္မပဒဋ္ဌာနာနိ။)**

ဓူတင်ဆောက်တည်ခြင်း(ဓူတင်ဆောက်တည်ရာဌာန)

ဓူတင်တို့ကို ဆောက်တည်လိုသူသည် သက်တော်ထင်ရှား ဘုရားရှင်ရှိလျှင် ဘုရားရှင် အထံတော်၌ ဆောက်တည်ရ၏။ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခဲ့လျှင် မဟာသာဝကထံ၊ မဟာသာဝက မရှိခဲ့လျှင် ရဟန္တာထံ၊ အနာဂါမ်ထံ၊ သကဒါဂါမ်ထံ၊ ၎င်းမရှိခဲ့လျှင် သောတာပန်ထံ၊ ပိဋကတ်သုံးပုံ ဆောင်ရဟန်းထံ၊ ပိဋက နှစ်ပုံဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်ထံ၊ ပိဋကတစ်ပုံဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်ထံ၊ နိကာယ်တစ်ပုံ ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်ထံ၊ အဋ္ဌကထာများ၌ လိမ္မာတတ်မြောက်သော ရဟန်းထံ၊ ဓူတင်ဆောင်ရဟန်းထံ၊ ထိုသို့ အစဉ်အတိုင်းမရှိခဲ့သော် စေတီရင်ပြင်ကို တံမြက်လှည်းပြီး ဆောင့်ကြောင့်ထိုက်လျက် သက်တော်ထင်ရှားဘုရားရှင်ထံ၌ ရွတ်ဆိုသကဲ့သို့ ရွတ်ဆို ဆောက်တည်ရသည်။ (အလေးပြု လောက်သူတို့ထံ၌ ဆောက်တည်လျှင် ဖျက်ခြင်းငှာ ခဲယဉ်း၏။

(တစ်နည်းကား) မိမိဘာသာ ကိုယ်တိုင်လည်း ဆောက်တည်ကောင်း၏။ စေတီယတောင် ၌နေသော မထေရ်ညီနောင်နှစ်ပါး သာဓကရှိသည်။

၁။ ပံသုကူလိကဇူတင် (ပိသုန္ဒရီ ၁၊ ၅၉။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ ဂဟပတိဒါန စိဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ = ဒကာ၊ ဒကာမတို့လျှာသော သင်္ကန်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ ပံသုကူလိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသုံးဆောင်သောရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ” ကို ဆောက်တည်ပါ၏။ (ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)

ပံသုကူသင်္ကန်း ၂၃-မျိုး

- ၁။ သောသာနိက = သုသာန်၌ ရအပ်သောအဝတ်။
- ၂။ ပါပကိက = အိမ်၊ ဈေးတံခါး၌ ရအပ်သောအဝတ်။
- ၃။ ရထိယစောဠ = ရထားလမ်း၊ လှည်းလမ်း၊ ကားလမ်းမ၌ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၄။ သင်္ကာရစောဠ = အမှိုက်ပုံ၌ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၅။ သောတ္ထိယ = ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးသုတ်၍ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၆။ နှာနစောဠ = မှော်ဆရာတို့က ရေချိုးစေပြီးသော် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၇။ တိတ္ထစောဠ = ရေချိုးဆိပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သောအဝတ်။
- ၈။ ဂတပစ္စာဂတ = သုသာန်သို့ အသွားအပြန်ဝတ်၍ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၉။ အဂ္ဂိသုမု = မီးလောင်ရာရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၁၀။ ဂေါခါယိတ = နွားဝါးရာရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၁၁။ ဥပစိကာခါယိတ = ခြကိုက်ရာရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၁၂။ ဥန္တုရခါယိတ = ကြွက်ကိုက်ရာရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၁၃။ အန္တ ဗ္ဗိန္ဒု = အနားပြတ်သောအဝတ်။
- ၁၄။ ဒသာဗ္ဗိန္ဒု = အမြိတ်အဆာပြတ်သောအဝတ်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ

- ၁၅။ ဇောဟဋ္ဌ = တံခွန်, အလံထူသောအဝတ်။
- ၁၆။ ထူပစီဝရ = တောင်ပို့ကိုပတ်၍ ပူဇော်အပ်သောအဝတ်။
- ၁၇။ သမဏစီဝရ = ရဟန်းကလျှူသောသင်္ကန်း။
- ၁၈။ အာဘိသေကိက = မင်း၏အဘိသိက်ခံရာအရပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။
- ၁၉။ ဣဒ္ဓိမယ = “ဧဟိ ဘိက္ခု” ရဟန်းတို့၏ တန်ခိုးကြောင့် ဖြစ်၍ နေသောသင်္ကန်း။
- ၂၀။ ပန္နိက = လမ်းခရီး၌ ကျနေသောအဝတ်။
- ၂၁။ ဝါတာဟဋ္ဌ = လေတိုက်ခတ် ယူဆောင်အပ်သောအဝတ်။
- ၂၂။ ဒေဝဒတ္တိယ = နတ်တို့ ပေးလှူအပ်သော အဝတ်။
- ၂၃။ သာမုဒ္ဓိယ = သမုဒ္ဓရာလှိုင်းပုတ်တင်သောအဝတ်။

ဆောင်။ ။ သုသာန်, ဈေးတန်း၊ လှည်းကြီးလမ်း၊ လူလမ်း၊ မှိုက်ပုံပါ။
 ကိုယ်ဝန်ညစ်ပေ၊ ဘုတ်ချိုးရေ၊ စွန့်လေ ချိုးဆိတ်မှာ။
 မီးလောင်, နွားဝါး၊ ကြွက်ကိုက်ထား၊ ခြစား ပြတ်စွန်း, ဆာ။
 တောင်ပို့, လေယူ၊ ရဟန်းလှူ၊ နတ်လှူ, တံခွန်လွှာ။
 သုသာန်ပြန်ထုတ်၊ ဘိသိက် အုပ်၊ သမုဒ္ဓိ တန်ခိုးသာ။
 နှစ်ဆယ့်သုံးဟူ၊ ပံသုကူ၊ ကောက်ယူသုံးဆောင်ရာ။

ဓူတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်အဆင့် ၃-မျိုး

- ၁။ သုသာန်၌ ပစ်ချသော သင်္ကန်းကိုသာ ကောက်ယူသော ရဟန်းသည် **ပဏိတ (အမြတ်စား) ဓူတင်ဆောင်ရဟန်း**မည်၏။
- ၂။ ရဟန်းတို့ ကောက်ယူကြလိမ့်မည်ဟု ပံသုကူပစ်သောသင်္ကန်းကို ကောက်ယူ သောရဟန်းသည် **မဇ္ဈိမ (အလတ်စား) ဓူတင်ဆောင်ရဟန်း**မည်၏။
- ၃။ ခြေရင်း၌ ချထား၍ လှူသောသင်္ကန်းကို ကောက်ယူသော ရဟန်းသည် **မုဒုက (အညံ့စား)ဓူတင်ဆောင်ရဟန်း**မည်၏။

ပံသုကူဓုတင်ပျက်ပုံ -

မိမိသုံးဆောင်လိုသော ဆန္ဒကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ဒကာ၊ ဒကာမတို့၏ ဆန္ဒကို ငဲ့သောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ဒကာ၊ ဒကာမတို့ လှူအပ်သော အဝတ်သင်္ကန်းကို သာယာသောခဏ၌ ပံသုကူဓုတင် ပျက်၏။

ပံသုကူဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ “ပံသုကူသင်္ကန်းကို မှီကာ ရဟန်းအဖြစ်သည် မျှတနေရ၏” ဟူသော ဘုရားရှင်၏ စကားအတိုင်း ရဟန်းဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော “ဒုတိယနိဿယ” အားလျော်စွာ အကျင့် ပဋိပတ်ရှိခြင်း။
- ၂။ အရိယဝံသလေးမျိုးတွင် ပဌမအရိယဝံသ၌ တည်ခြင်း။ (သင်္ကန်း၌ ရောင့်ရဲခြင်း၊)
- ၃။ သင်္ကန်း၌ စောင့်ရှောက်ရမှု မရှိခြင်း။
- ၄။ သင်္ကန်းနှင့်စပ်၍ သူတစ်ပါးကို အားမကိုးရခြင်း။
- ၅။ သူခိုး၊ သူဝှက်ဘေးမှ ကင်းဝေးခြင်း။
- ၆။ သုံးဆောင်ရာ၌ တပ်မက်မှု တဏှာမရှိခြင်း။
- ၇။ ရဟန်းတို့နှင့် လျောက်ပတ်သော ပရိက္ခရာရှိခြင်း။
- ၈။ “အဖိုးလည်းနည်း၊ ရလည်း ရလွယ်၊ အပြစ်လည်းကင်း၏” ဟု ဘုရားရှင် ချီးမွမ်း အပ်သည့် ပစ္စည်းရှိသူဖြစ်ခြင်း။
- ၉။ ကြည်ညိုဖွယ်ကို ဆောင်နိုင်ခြင်း။
- ၁၀။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်အကျိုးများပြီးခြင်း။
- ၁၁။ သမ္မာပဋိပတ်အကျင့်မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်း။
- ၁၂။ နောင်လာနောက်သားရဟန်းများကို အတူလိုက်၍ ကျင့်စေနိုင်ခြင်းတို့ပင်တည်း။

၂။ တေစီဝရိကဓူတင် (ဇိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ စတုတ္ထကစီဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ = ဝတ်ရုံလောက်သော လေးထည်မြောက်သင်္ကန်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ တေစီဝရိကကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = သုံးထည်သောသင်္ကန်းကို ဆောင်လေ့ရှိသော ရဟန်း၏အကြောင်းအင်္ဂါကုသိုလ် “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်ပါသည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

သင်္ကန်းလျာအဝတ်ရပြီးနောက် ချုပ်ဆိုးခြင်း မပြုနိုင်လောက်အောင် မကျန်းမာခြင်း၊ စီရင်မည့်သူမရှိခြင်း (နားမလည်ခြင်း)၊ အပ်စသည့် အဆောက်အဦးမပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိခဲ့သော် အဓိဋ္ဌာန် ဝိကပ္ပနာ ပြု၍ သိုမှီးသိမ်းထားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အပြစ်တစ်စုံတစ်ရာ မရှိ။ ဆေးဆိုးပြီးဖြစ်လျှင် သိုမှီးသိမ်းထား ခွင့်မရှိ။ ထားလျှင် ဓူတင်စောရ (ဓူတင်သူခိုး)မည်၏။ နောက်နေ့အရုဏ်တက်လျှင် ဓူတင်ပျက်၏။ (စူဠဋီကာ)

ဓူတင်ပျက်ပုံ -

လေးထည်မြောက် သင်္ကန်းဆိုလျှင် အလျား (၃)တောင်၊ အနံ (၁)ထွာရှိသော အံသကိုဋ် တစ်ထည်သာအပ်၏။ ၎င်းမှအပ ပတ်လောက်ရုံလောက် လေးထည်မြောက်သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံ သုံးဆောင်ခြင်းငှာ သာယာသောခဏ၌ တေစီဝရိက ဓူတင်ပျက်၏။

ဓူတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ ကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်နိုင်ရုံသင်္ကန်းဖြင့် ရောင့်ရဲခြင်း။
- ၂။ သို့ဖြစ်၍ ငှက်နှယ်အလား သွားလိုရာရာ အလွယ်တကူဆောင်ယူသွားလာ နိုင်ခြင်း။
- ၃။ ကိစ္စနည်းခြင်း။

- ၄။ အဝတ်အထည် သိုမှီးထားမှု မရှိခြင်း။
- ၅။ ပေါ့ပါးသော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း။
- ၆။ သင်္ကန်းသုံးထည်ထက်ပိုသော သင်္ကန်း၌ တပ်မက်မှုတဏှာပယ်ခြင်း။
- ၇။ အပ်သည်၌ သုံးထည်အတိုင်းအရှည်မျှ ပြုလေ့ရှိခြင်းကြောင့် ခေါင်းပါးသော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း။
- ၈။ အလိုနည်းခြင်းစသည် အကျိုးများပြီးခြင်းတို့ပင်တည်း။

၃။ ပိဏ္ဏပါတိကဓူတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၃။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **အတိရေကလာဘံ ပဋိက္ခိပါမိ** = ဆွမ်းခံ၍ ရသော ပိဏ္ဏိယာလောပ ဆွမ်းထက် အပိုအလွန်ဖြစ်သော သံဃာ့ဘတ်အစရှိသော လာဘ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
(ပိဏ္ဏိယာလောပ - ပိဏ္ဏိယ - သွားလာလှည့်လည်၊ အာလောပ - ဆွမ်း ဆွမ်းခံသွား ခြင်းဖြင့်ရအပ်သောဆွမ်း။)
- ၂။ **ပိဏ္ဏပါတိကဂီ သမာဒိယာမိ** = ဆွမ်းအလို့ငှာ လှည့်လည်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံခြင်းကျင့်ဝတ် ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
(ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)

အတိရေကလာဘာ - ရှောင်ရမည့် ဆွမ်း (၁၄)မျိုး

- ၁။ **သံဃဘတ်** = သံဃာအားလုံးအား လှူသောဆွမ်း။
- ၂။ **ဥဒ္ဓေသဘတ်** = သံဃာထံမှ ညွှန်ကြားစေ၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၃။ **နိမန္တနဘတ်** = ပင့်ဖိတ်၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၄။ **သလာကဘတ်** = စာရေးတံမဲချ၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၅။ **ပက္ခိကဘတ်** = လဆန်း, လဆုတ် ၁၅-ရက် တစ်ပက္ခ၌ တစ်ကြိမ်လှူသော ဆွမ်း။
- ၆။ **ဥပေါသထိကဘတ်** = လပြည့် လကွယ် ဥပုသ်နေ့၌ လှူသောဆွမ်း။
- ၇။ **ပါဋိပဒိကဘတ်** = လဆန်းတစ်ရက် လဆုတ်တစ်ရက် ဥပုသ်အထွက်နေ့၌ လှူသောဆွမ်း။

- ၈။ အာဂန္တုကဘတ် = ဧည့်သည်ရဟန်းတို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၉။ ဂမိကဘတ် = ခရီးသွားမည့်ရဟန်းတို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၁၀။ ဂိလာနဘတ် = မကျန်းမာသောရဟန်းတို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၁၁။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ် = သူနာပြုရဟန်းတို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၁၂။ ဝိဟာရဘတ် = ကျောင်းတိုက်ကို ရည်မှန်း၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၁၃။ ဓုရဘတ် = ဆွမ်းခံဝင်ရာအဦးအစ အိမ်၌ပင်လျှင် တည်ထား၍ လှူသောဆွမ်း။
- ၁၄။ ဝါရကဘတ် = အလှူည့်ကျလှူသောဆွမ်း။
ယင်းဆွမ်းတို့ကို ပိဏ္ဏပါတ်စုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သာယာခွင့် ခံယူခွင့်မရှိ။

ဆောင်။ ။ သံဃုဒ္ဓေသ၊ နိမန္တ-သလာ၊ ပက္ခိ-ဥပေါ၊ ပါဠိ-အာဂါ။
ဂမိက၊ ဂိလာန၊ ဂိလာနုပဋ္ဌာ၊ ဝိဟာရ ဓုရ ဝါရကာ။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

“သံဃာအားလှူသောဆွမ်းကို အလှူခံပါ”ဟု မလျှောက်ထားပဲ “တပည့်တော်တို့အိမ်၌ သံဃာတော်များ ဆွမ်းကို အလှူခံပါ၏။ အရှင်ဘုရားတို့လည်း ဆွမ်းအလှူခံ လာပါကုန်”ဟု “ဆွမ်းခံဆွမ်း”ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် လျှောက်ထား၍ ပေးလှူခဲ့လျှင် ထိုဆွမ်းတို့ကို သာယာလက်ခံခြင်းငှာအပ်၏။ သံဃာ့ထံမှရသော ယာဝကာလိကမှ တစ်ပါးသော ဆေးစသည်နှင့် ယှဉ်သော စာရေးတံသည်လည်းကောင်း၊ ကျောင်းတိုက်၌ ဒါယကာတို့က ချက်၍ ဆွမ်းသည်လည်းကောင်း အပ်၏။

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

သံဃာဘတ်စသော အတိရေကလာဘ်(ဆွမ်းခံ၍ရသော ဆွမ်းထက် ပိုလွန်သောလာဘ်) ၁၄-ပါးကို သာယာလက်ခံသောခဏ၌ပင် ဓုတင်ပျက်၏။

ပိဏ္ဏပတ်စုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ “ဆွမ်းခံ၍ရသော တစ်လုတ်တစ်ခဲဆွမ်းကိုမှီကာ ရဟန်းအဖြစ်သည် မျှတတည်နေရ၏”ဟူသော ဘုရားရှင်၏ စကားအတိုင်း ရဟန်းဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော “ပဌမ နိဿယ” အားလျော်သော အကျင့်ပဋိပတ်ရှိခြင်း။

- ၂။ ဒုတိယအရိယဝံသ၌ တည်ခြင်း။ (ဆွမ်း၌ ရောင့်ရဲခြင်း။)
- ၃။ သူတစ်ပါးတို့နှင့် မစပ် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးလျက် လွတ်လပ်စွာ အသက်မွေးမြူခြင်း။
- ၄။ “အဖိုးလည်းနည်း၊ ရလည်း ရလွယ်၊ အပြစ်လည်းကင်း၏”ဟု ဘုရားရှင် ချီးမွမ်းအပ်သည့် ပစ္စည်းရှိသူဖြစ်ခြင်း။
- ၅။ ဆွမ်းခံရန် ပျင်းရိမှုကို နှိပ်ကွပ်နိုင်ခြင်း။
- ၆။ စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း။
- ၇။ သေခံယအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။
- ၈။ လူတို့နှင့် ရောနှောခြင်းကို ပယ်သဖြင့် သူတစ်ပါး (ဆွမ်းလှူသူ)တို့၏ မွေးစားအပ်သူ မဟုတ်ခြင်း။ (မမွေးမြူရခြင်း။)
- ၉။ သူတစ်ပါး(ဆွမ်းလှူသူ)လူအများတို့အား ချီးမြှောက်ရခြင်း။
- ၁၀။ (ဆွမ်းရှာရခြင်းသည် အောက်ဆုံး အညံ့ဆုံး အသက်မွေးမှုဖြစ်၏ဟု ဘုရားရှင်၏ မိန့်ခွန်းအတိုင်း) မာန်မာနကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၁၁။ ရသတဏှာကို တားမြစ်နိုင်ခြင်း။
- ၁၂။ ဂဏဘောဇန၊ ပရမ္ပရဘောဇန၊ စာရိတ္တသိက္ခာပုဒ်တို့ဖြင့် အာပတ်မသင့်နိုင်ခြင်း။
- ၁၃။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့ဖြင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း။
- ၁၄။ သမ္မာပဋိပတ်အကျင့်မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်း။
- ၁၅။ နောက်နောင် ရဟန်းများ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ = အတုလိုက်နိုင်အောင် ချီးမြှင့်ရခြင်းတို့ ပင်တည်း။

၄။ သပဒါနုစာရိကင်္ဂီဇူတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၅။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **လောလုပ္ပစာရံ ပဋိက္ခိပါမိ** = လျှပ်ပေါ် လော်လည်သော (မက်မောသော) လောလုပ္ပတဏှာဖြင့် အိမ်စဉ်ကျော်လွှား၍ ဆွမ်းခံသွားခြင်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
 - ၂။ **သပဒါနုစာရိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = အိမ်စဉ်မပြတ်ဆွမ်းခံလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနုစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
- ဤစကားနှစ်မျိုးတို့တွင် နှစ်သက်ရာစကားတစ်မျိုးမျိုးဖြင့် ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဤစုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ဆွမ်းခံသွားသောအခါ ရွာတံခါး၌ ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား- စသော ဘေးရန်များရှိ၊ မရှိကို မှတ်သားရသည်။ အကြင်ရွာ၌ဖြစ်စေ၊ လမ်း၌ဖြစ်စေ ဘေးရန် ရှိပါက တခြားရွာ၊ တခြားလမ်းကြောင်းသို့ ရှောင်လွှဲသွားကောင်း၏။ ဆွမ်းမရသော အိမ်တံခါး၊ လမ်း၊ ရွာတို့ကို ရွာမဟုတ်ဟု အမှန်သညာပြု၍ တခြားသို့ သွားရသည်။ အနည်းငယ်သာရသော အိမ်တံခါး၊ လမ်း၊ ရွာတို့ကိုမူ ရှောင်လွှဲ၍ မသွားကောင်းချေ။ ဘေးရှိသောအရပ်ကို ပယ်၍ တစ်ခြားအရပ်သို့ သွားနိုင်ရန် နံနက်စောစောကပင် ဆွမ်းခံဝင်သင့်သည်။

ကျောင်း၌ အလှူပေးသူများကဖြစ်စေ၊ လမ်းခရီးအကြား၌ တွေ့မြင်သူများကဖြစ်စေ သပိတ်ကို ယူ၍ လောင်းလျှံခဲ့သော် ခံယူကောင်းသည်။ ဆွမ်းခံချိန်၌ ဆိုက်ရောက်သော ရွာကို မကျော်ဘဲ ဆွမ်းခံသွားရသည်။ ထိုရွာ၌ ဆွမ်းလုံးဝမရခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနည်းငယ် သာ ရသောကြောင့်လည်းကောင်း ရွာစဉ်ဖြင့် လှည့်လည်အပ်၏။ ရွာစဉ်ကို ဖျက်၍ ဆွမ်းခံထွက်မှု ကို မပြုကောင်းချေ။

စုတင်ပျက်ပုံ -

ဆွမ်းကောင်း၊ ဟင်းကောင်း၌ မက်မောသော လောလုပ္ပတဏှာဖြင့် အိမ်စဉ်ကို ကျော်လွန်၍ သွားခြင်း ဖြစ်ကာမျှ၌ ပျက်၏။

စုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ ဒကာ၊ ဒကာမတို့နှင့် ကျွမ်းဝင်ချစ်ခင်ခြင်းအလျဉ်းမရှိခြင်းကြောင့် အမြဲတမ်းအသစ်ဖြစ်ခြင်း။
- ၂။ ရွှေ့လမ်းနှင့် ပမာတူခြင်း။
- ၃။ ကုလမစ္ဆေရကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၄။ ဒကာ၊ ဒကာမတို့အပေါ် မခွဲမခြား အညီအမျှ သနားခြင်း။
- ၅။ ဒါယကာတို့သို့ ချဉ်းကပ်ရာ၌ ကုလူပက၊ ကုလဒူသနသံသဋ္ဌ(သိမ်းသွင်းခြင်း၊ ရောနှောခြင်း) စသော အပြစ်မရှိခြင်း။
- ၆။ ဖိတ်မန် ပင့်ခေါ်ခြင်းကို လက်မခံခြင်း။
- ၇။ ပို့လာသောဆွမ်းပွဲဖြင့် အလိုမရှိသူဖြစ်ခြင်း။
- ၈။ အလိုနည်းခြင်းစသည့် ဂုဏ်များအားလျော်သည့် အသက်မွေးမှုရှိခြင်းတို့ပင်တည်း။

၅။ ကောသနိကင်္ဂီဇူတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၆၆။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **နာနာသနဘောဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ** = အထူးထူးသော နေရာအများ၌ စားခြင်းကို ပယ်ပါ၏။
- ၂။ **ကောသနိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = တစ်ထိုင်တည်း၌သာ စားခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။ (ထိုစကား နှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဤစုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ဆွမ်းစားဇရပ်၌ ထိုင်သောအခါ မထေရ်ကြီးတို့နေရာ၌ မထိုင်ဘဲ မိမိနှင့် သင့်လျော်သောနေရာကို မှတ်သား၍ ထိုင်ရသည်။

ဆွမ်းစား၍ မဝသေး၊ မပြီးသေးမီ ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်ကြွလာပါမူ နေရာမှထ၍ ဝတ်ကြီး၊ ဝတ်ငယ်ပြုအပ်၏။

သို့သော်လည်း စုတင်မပျက်အောင် နေရာကလည်း စောင့်ရာ၏။ စားမပြီးခင် မထရ၊ စားခြင်းကလည်း စောင့်ရာ၏။ မစားခင်သာထ၊ စား၍ မပြီးခင်ထ၍ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ပြုသော ဤရဟန်းကား စောင့်ခြင်းနှစ်ပါးမရှိသောကြောင့် ပြန်မစားရ၊ ပြန်စားလျှင် စုတင်ပျက်၏ဟု တိပိဋက စူဠဘယထေရ်က ဆို၏။

စုတင်ပျက်ပုံ -

နေရာအမျိုးမျိုး၌ စားသောခဏ၌ စုတင်ပျက်၏။ (ဆရာမြတ်တို့ကား မကျန်းမာခြင်း၊ ဆာလောင်ခြင်း အကြောင်းမရှိလျှင် အာဟာရကိစ္စအတွက် ကွမ်း၊ ဆေးမျှပင် မအပ်၊ ထောပတ် စသည်တို့ကား သာ၍ပင် အာဟာရကိစ္စဖြစ်သည် မအပ်ဟု မိန့်ဆိုကုန်၏။)

ကောသနိကင်္ဂီ စုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ ကျန်းမာခြင်း၊ (အနာရောဂါနည်းခြင်း)
- ၂။ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊
- ၃။ လျင်မြန်ပေါ့ပါးစွာ သွားလာနိုင်ခြင်း။

- ၄။ ကာယခွန်အား ပြည့်ဝခြင်း။
- ၅။ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း။
- ၆။ အတိရိတ်ဝိနည်းကံ မပြုသောဘောဇဉ်ကို စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သော အာပတ် မသင့်ခြင်း။
- ၇။ ရသတဏှာကြိမ်များစွာကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၈။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့ဖြင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှု အကျင့်ရှိခြင်း တို့ပင်တည်း။

၆။ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂီဇူတင် (ဒိဋ္ဌိနိ ၁။ ၆၆။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ ဒုတိယကဘာဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ = နှစ်ခုမြောက်စားခွက်ကို ပယ်ပါ၏။
- ၂။ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = သပိတ်တစ်လုံးထဲ၌ စားဖွယ်ကိုသာယူ၍ စားလေ့ ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ“သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။ ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယာဂုသောက်ရာအခါဝယ် ခွက်၌ထည့်၍ အမဲ၊ ငါးစသော ဟင်းလျာများရခဲ့သော် ယင်းဟင်းလျာကိုသော်လည်း ပထမစားအပ်၏။ ယာဂုကိုသော်လည်း ပထမသောက်အပ်၏။ (သန့်သန့်ထည့်ရာ၏ဟုသိ)။

ယာဂုထဲ၌ ရောထည့်အံ့၊ ငါးပိကောင်စသော ပုပ်သောဟင်းလျာများ ထည့်ခဲ့လျှင် စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ်ဖြစ်မည်။ ရွံဖွယ်မဖြစ်အောင်သာပြု၍ စားခြင်းငှာအပ်၏။ ရွံဖွယ်ဖြစ်လျှင် အန်လိမ့်မည်။ စက်ဆုတ်ဖွယ်မဖြစ်သော ပျား၊ သကာစသည်တို့ကိုမူ ရောနှောထည့်သင့်၏။ ခံယူသောအခါ ဝမ်းနှင့် တန်ရုံသာ ခံယူရသည်။ စားမကုန် မဖြစ်စေနှင့်၊ တို့စရာ ဟင်းရွက်စိမ်း များကို လက်ဖြင့် ကိုင်၍ စားလျှင် အပ်၏။ (လက်သည် ခွက်မဟုတ်။) အပ်သော်လည်း သပိတ်ထဲ၌သာ ထည့်သင့်၏။ အထူးသတိပြုရန်အချက်မှာ စားစရာထည့်ဖို့ နှစ်ခုမြောက်ခွက် ဆိုပါလျှင် သစ်ရွက်မျှပင်(ဆားပုံရုံမျှ) ခွက်အလို့ငှာ မအပ်ပါချေ။

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

နှစ်ခုမြောက်ခွက်ကို သာယာသောခဏ၌ ပျက်၏။

ပတ္တပိုဏ်ဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ အရသာအမျိုးမျိုး၌ တပ်မက်မှု “ရသတဏှာ”ကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၂။ ခွက်အသီးသီးရှိ အရသာအမျိုးမျိုး လိုလားမှုကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၃။ အာဟာရ၌ (ဘုရားရှင်ခွင့်ပြုတော်မူသည့်)အကျိုးမျှကိုသာ မြင့်လေ့ရှိခြင်း (အာဟာရ၌ ဝေဒနာဟောင်းသစ်မဖြစ်ခြင်း။)
- ၄။ ခွက်အများဆောင်ရသည့်ဒုက္ခ မရှိခြင်း။
- ၅။ မပျံ့မလွင့် စားနိုင်ခြင်း။
- ၆။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း တို့ပင် တည်း။

၇။ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂီဓုတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၈။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **အတိရိတ္တဘောဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ** = “တော်ပြီ၊ တန်ပြီ”ဟု ပယ်မြစ်အပ်ပြီး၍ အတိရိတ် ဖြစ်ပြီးသော ဆွမ်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
 - ၂။ **ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = ပဝါရိတ်သင့်ပြီးသည်မှ နောက်၌ ရအပ်သော ဆွမ်းကို အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြု၍ မစားခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသောရဟန်း၏အကြောင်း အင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
- ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘောဇဉ်စားစဉ် ရှေ့ရှုဆောင်သော ဘောဇဉ်ကို “တော်ပြီ၊ တန်ပြီ”ဟု ပယ်မြစ်ပြီးနောက် ဣရိယာပုထ်တစ်ပါး၌ရသော ဘောဇဉ်ကို အပ်စပ်အောင် အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြု၍ သော်မှ မစားအပ်။

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

ပဝါရိတ်သင့်ပြီးဖြစ်လျက် ဣရိယာပုထ်တစ်ပါး၌ တစ်ဖန်ပြန်သောဘောဇဉ်ကို အပ်စပ်အောင် အတိရိတ်ဝိနည်းကံ ပြုစေ၍ စားသောခဏ၌ ဓုတင်ပျက်၏။ (ဝိနည်းကံမပြုဘဲစားလျှင် အာပတ်လည်းသင့်၏။ ဓုတင်လည်း ပျက်၏။ နေ့စဉ် ဆောက်တည်သင့်၏။

ဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ အတိရိတ်ဝိနည်းကံမပြုဘဲစားခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်မှ ဝေးကွာခြင်း။
- ၂။ ဝမ်းပြည့်အောင် စားမှုမရှိခြင်း။
- ၃။ အာမိသ၌ သိုမှီးမှုကင်းသူဖြစ်ခြင်း။
- ၄။ တစ်ဖန်ရှာမှီးမှု မရှိခြင်း။
- ၅။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်းတို့ပင်တည်း။

၈။ အာရညိကင်္ဂီဓုတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၉။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိပါမိ = ရွာကျောင်း၊ ရွာနီးကျောင်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ အာရညိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = တော၌ နေလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ရွာကျောင်း၊ ရွာနီးကျောင်းမည်သည် ရွာအနီးဥပစာနှင့်တကွ ရွာသည်ပင်လျှင် (ဂါမန္တသေနာသနံ)ရွာနီးကျောင်း၊ ရွာကျောင်းမည်၏။ အရညကင်ဓုတင်ဆောင် တောနေ ရဟန်းသည် ရွာနီးကျောင်း၊ ရွာကျောင်း၌ အရုဏ်တက်စေခြင်းကို ပယ်၍ တောကျောင်း၌ အရုဏ်ကို တက်စေအပ်၏။

(အရည)တော-ဟူသည် ဝိနည်းအလိုအရ ရွာနှင့် ရွာ၏ ဥပစာမှတစ်ပါး အလုံးစုံသော အရပ်သည် တောမည်၏။

အဘိဓမ္မာအလိုအရ - တံခါးခုံပြင်ပအလုံးစုံသောအရပ်သည် တောမည်၏။

သုတ္တန်အလိုအရ - ရွာမှ ကုလလေးတာ အပြန် ၅၀၀-ရှိသောအရပ်သည် တောမည်၏။

ဤဓုတင်အရာ၌မူ **သုတ္တန်အလိုအရ တောအရပ်ရှိကျောင်းကိုသာ** တောကျောင်းဟု ယူရသည်။

ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း၏ ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ် မကျန်းမာခဲ့သော် ရွာတွင်းကျောင်းသို့ ပင့်ဆောင်၍ ပြုစုလုပ်ကျွေးသင့်သည်။ နံနက်စောစော ရွာမှထွက်၍ တောရအင်္ဂါ လုံလောက် သောအရပ်၌ အရုဏ်တက်စေရမည်။ အရုဏ်တက်စေသင့်ရာအခါ၌ ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်တို့၏ ရောဂါတိုးပွား၍ အခြေအနေမကောင်းလျှင် ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်တို့၏ အမှုကိစ္စကိုသာ ပြုလုပ်ရာသည်။ ဓုတင်ကို မသုတ်သင်အပ်၊ ဓုတင်အပျက်ခံရသည်သာတည်း။

အရညကင်ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး -

- ၁။ **ဥက္ကဋ္ဌ (အမြတ်စား)ပုဂ္ဂိုလ်**သည် ဆောင်း၊ နွေ၊ မိုးအခါခပ်သိမ်းတော၌သာ အရုဏ် တက်စေရသည်။
- ၂။ **မဇ္ဈိမ(အလတ်စား)ပုဂ္ဂိုလ်**သည် မိုးလေးလပတ်လုံး ရွာကျောင်း၌ နေနိုင်၏။
- ၃။ **မုဒုက (အညံ့စား)ပုဂ္ဂိုလ်**သည် မိုးလေးလ၊ ဆောင်းလေးလလုံး ရွာကျောင်း၌ နေနိုင်သည်။

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

ပုဂ္ဂိုလ်အလျောက် ပိုင်းခြားအပ်သည့် သုံးဥတု၊ နှစ်ဥတု၊ တစ်ဥတု အချိန်အတွင်း၌ တောမှ ရွာကျောင်းသို့လာ၍ တရားနာစဉ် အရုဏ်တက်ခဲ့သော်လည်းကောင်း၊ တရားနာပြီး အပြန်လမ်း ခရီးအကြား၌ အရုဏ်တက်ခဲ့သော်လည်းကောင်း အားထုတ်မှုရှိသောကြောင့် ဓုတင်မပျက်ပေ။

တရားပွဲအပြီးတွင် ဓမ္မကထိကထသွားပြီးနောက် “ခေတ္တအိပ်ပြီးမှ သွားအံ့”ဟု နှလုံးသွင်း ၍ အိပ်နေစဉ် အရုဏ်တက်ခဲ့အံ့၊ စိတ်လျော့သောကြောင့် ဓုတင်ပျက်၏။ ရွာကျောင်း၌ နေလို သော ဆန္ဒဖြင့် ရွာနီးကျောင်း၌ အရုဏ်တက်အောင် နေလျှင်လည်း ဓုတင်ပျက်၏။

အရညကင်စုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ တောဟူသော အမှတ်သညာကို နှလုံးသွင်းလျက် မရသေးသော သမာဓိကို ရနိုင်ခြင်း၊ ရပြီးသော သမာဓိကို စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း၊ ငါသည် ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းဖြစ်အောင် ပြုမည်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းသည် **အရညသညာ**ကို နှလုံးသွင်းခြင်းမည်၏။
- ၂။ တောကျောင်းနေရဟန်းကို ဘုရားရှင်နှစ်သက်အားရတော်မူခြင်း။ **သာဓက** “ချစ်သား နာဂိတ- ထိုတောနေရဟန်း၏ ထိုသို့ တော၌နေခြင်းဖြင့် ငါသည် ဝမ်းမြောက်ပေ၏။”
- ၃။ တောနေရဟန်း၏ စိတ်ကို ပျံ့လွင့်အောင် ရူပါရုံစသော အာရုံကြမ်းတို့ မစွမ်းနိုင်။
- ၄။ ကာယဝိဝေကကြောင့် ထိတ်လန့်မှုကင်းခြင်း။
- ၅။ အသက်၌ ခင်မင်တွယ်တာမှု (နိကန္တိ)ကိုလည်း ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း၊ (ဘေးရန်များသောတော အုပ်၌ သေဘေးမဝေးလှသောကြောင့်တည်း။)
- ၆။ ကာမဂုဏ်အာရုံမှ ကင်းဆိတ်မှုဟူသော ဝိဝေကသုခချမ်းသာအရသာကိုလည်း ခံစားရခြင်း။
- ၇။ ပံ့သူကူစသော ကြွင်းစုတင်တို့ကို ဆောင်ခြင်းသည်လည်း တောနေရဟန်းအား သင့်လျော်လှ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သင့်လျော်လျောက်ပတ်ခြင်းတို့ပင်တည်း။

တိုက်တွန်းချက် အနုသာသနီ -

တောနေရဟန်းသည် ကိုယ်စိတ်ဆိတ်ငြိမ်၏။ ရောနှောကင်း၍ သန့်ရှင်း၏။ ဘုရားဝမ်းမြောက်အောင် တတ်နိုင်၏။ ဝိဝေကသုခကို ရ၏။ တောနေရဟန်းခံစားရသော ဝိဝေကသုခကို နတ်၊ သိကြားတို့သော်လည်း မခံစားရကုန်။

ပြည့်ရှင်မင်းသည် ချပ်ဝတ်တန်ဆာ ဆင်၍ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်နှင့်တကွ လက်နက်စွဲကိုင်လျက် စစ်မြေပြင်သို့ ရောက်သောအခါ တစ်ဖက်ရန်ကို အောင်မြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။

တောနေယောဂီသည် ပံ့သူကူချပ်ဝတ်တန်ဆာဆင်၍ အရညကင် စုတင်ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်နှင့်တကွ ကြွင်းစုတဓမ္မလက်နက်တို့ကို စွဲကိုင်လျက် တောကျောင်း စစ်မြေပြင်သို့ ရောက်သောအခါ အနုသာသနီဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်ရှိသော ကိလေသာမာရ် တစ်ဖက်ရန်ကို မကြာမီ အောင်မြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာရှိယောဂီသည် တောမှီခလေ့ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပြုသင့်လှ၏။

၉။ ရုက္ခမူလိကင်္ဂီဇုတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။)

ဆောက်တည်ပုံ -

၁။ ဆန္ဒပဋိက္ခိပိမိ = အုတ်ကြွပ်စသော အမိုးငါးမျိုးဖြင့် မိုးအပ်သော အရိပ် အာဝါသကို ပယ်စွန့်ပါ၏။

ဆောင် ။ ။ အုတ်, ကျောက်, သစ်ရွက်၊ အင်္ဂတေ, မြက်၊ ငါးချက်အမိုးလာ။

၂။ ရုက္ခမူလိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = သစ်ပင်အောက်၌နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ“သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ရုက္ခမူဇုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် -

- ၁။ မင်းနှစ်ပါးတို့၏ နိုင်ငံ (၂)နိုင်ငံတို့အကြား ပေါက်သောနယ်စပ်သစ်ပင်။
- ၂။ ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးရှိသည်ဟု လူတို့ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ် ပူဇော်အပ်သော နတ်စင်၊ နတ်နန်း၊ သစ်ပင်။
- ၃။ အစေးသုံးရသော အစေးရှိသော သစ်ပင်။
- ၄။ ပိန္နဲ, သရက်အစရှိသော အသီးစားရသော သစ်ပင်။
- ၅။ လင်းနို့, လင်းဆွဲနေသော သစ်ပင်။
- ၆။ မြေ, ကင်းစသည်တို့ အောင်းလောက်သော အခေါင်းရှိသော သစ်ပင်။
- ၇။ ကျောင်းတိုက်အလယ်ရှိ သစ်ပင်ဟူသော ယင်းသစ်ပင်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ ကျောင်းတိုက်၏အစွန်းနား၌ တည်ရှိသော သစ်ပင်ကို ရွေးချယ်၍ နေရ၏။
(ဤသစ်ပင်တို့ကို ဘေးရန်မကင်း၊ သမာဓိပျက်လွယ်ခြင်း၊ မတည်ငြိမ်ခြင်းတို့ကြောင့် ပယ်သည်။ ဇုတင်ပျက်သည်မဟုတ်။)

ဆောင် ။ ။ တိုင်းကြား, နတ်ကြီး၊ အသီး, စေးထွက်၊ ခေါင်းသက်ကျောင်းလယ်၊ လင်းနို့, တွယ်၊ ရှောင်ဖွယ် ခုနှစ်ပင်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။)

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

အုတ်ကြွပ်စသည် အမိုးရှိသော အရိပ်အာဝါသဝယ် နေလိုသောဆန္ဒဖြင့် နေသောခဏ၌ ဓုတင်ပျက်၏။ (အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် ထေရ်တို့ကမူ သိလျက် အမိုးရှိသော အရိပ်အာဝါသ၌ အရုဏ်တက်စေခဲ့သော် ဓုတင်ပျက်၏ဟု ဆိုကြ၏။ အဝတ်မိုး၍ မပျက်၊ ဖျာမိုး၊ ပျဉ်မိုးတို့၌လည်း ပျက်၏။)

ရုက္ခမူဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ “သစ်ပင်ရင်းဟူသော ကျောင်းကိုမှီ၍ ရဟန်းအဖြစ်သည် မျှတနေရ၏”ဟူသော ဘုရားရှင်၏စကားအတိုင်း ရဟန်းဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော “**တတိယနိဿယ**”အား လျော်စွာ အကျင့်ပဋိပတ်ရှိခြင်းတတိယအရိယဝံသတရား၌ တည်ခြင်း။
- ၂။ “အဖိုးလည်းနည်း၊ ရလည်းရလွယ်၊ အပြစ်လည်းကင်း၏”ဟု ဘုရားရှင်ချီးမွမ်းအပ် အပ်သောပစ္စည်းရှိသူဖြစ်ခြင်း။
- ၃။ သစ်ပင်၊ သစ်ရွက်တို့၏ အမြဲမပြတ် ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်မှု “ခဏိကဘင်”ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် “**အနိစ္စသညာ**”ကို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း။
- ၄။ ကျောင်း၌ ဝန်တိုခြင်း၊ ကျောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အမှုကိစ္စလုပ်ငန်း၌ မွေ့လျော်မှု မရှိခြင်း။
- ၅။ ရုက္ခစိုးနတ်တို့နှင့်အတူနေရခြင်း။
- ၆။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်းတို့ပင် တည်း။

ရုက္ခမူကာလ -

ဝိနည်းပါဠိတော်တို့၌ ဤရုက္ခမူဓုတင်ကို ဆောင်း၊ နွေ ရှစ်လသာ ဆောက်တည် အပ်သည်။ မိုးလေးလ မအပ်ဟု ပယ်သည်။ ထိုဝိနည်း ဋီကာတို့၌ကား ကျောင်းမရှိဘဲ ဝါမကပ်အပ်ဟူသော ပညတ်ချက်ကို ရည်၍ ပယ်သည်။ ကျောင်းရှိလျှင် ဤဓုတင်ကို မိုးလေးလလည်း မပယ်အပ်ဟု ဆုံးဖြတ်၏။

၁၀။ အဗ္ဗောကာသိကင်္ဂီဇုတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၂။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ ဆန္ဒဉ္စ ရုက္ခမူလဉ္စ ပဋိက္ခိပါမိ = အမိုးရှိသော အရိပ်အာဝါသနှင့် သစ်ပင်ရင်း သစ်ပင်အောက်အရပ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ အဗ္ဗောကာသိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ = လွင်တီးခေါင်အရပ်၌နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ“သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
(ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

အဗ္ဗောကာသိက ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် တရားနာရန်၊ ဥပုသ်ပြုရန် ဥပုသ်အိမ်သို့ ဝင်ရန် အပ်၏။ ဆွမ်းစားကျောင်း၊ မီးတင်ကုတ်တို့၌ ကျင့်ဝတ်ပြုလုပ်ရန် ထေရ်ကြီးတို့ကို ဆွမ်းဖြင့် ဖိတ်မန်ရန် အပ်၏။ ပါဠိသင်ယူရန်၊ ပါဠိသင်ပေးရန်၊ သင်ယူသင်ပေးဆဲအချိန်၌ အမိုးအောက်သို့ ဝင်ခြင်းငှာ အပ်၏။ ပါဠိသင်ပေးသောဆရာတို့၏ ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရန်၊ အကြောင်းထူးရှိခဲ့ပါမူ အမိုးရှိရာအရပ်သို့ ဝင်နိုင်သည်။ သိမ်တွင်းဝင်စဉ် မိုးရွာခဲ့သော် မိုးမစဲမီ သိမ်တွင်း၌ပင် မိုးခိုနေနိုင်သည်။

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

နေရန်အလို့ငှာ အမိုးရှိသော အရိပ်အာဝါသ၊ သစ်ပင်ရင်း၊ သစ်ပင်အောက် အရပ်တို့သို့ ဝင်ရာခဏ၌ ဓုတင်ပျက်၏။ (အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင်တို့ကား သိလျက် ထိုနေရာ၌ အရုဏ်တက် စေကာမျှ၌ ဓုတင်ပျက်၏။)

တရားနာခြင်းစသည်အလို့ငှာ ဝင်နေသောသူသည် အချိန်အရုဏ်တက်၏ဟု သိလျက် အရုဏ်တက်အောင်နေလျှင် ဓုတင်ပျက်၏ဟူလို။(ဖျာမိုး၊ ပျဉ်မိုး၌လည်း ပျက်၏။)

အဗ္ဗောကာသိကဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ အာဝါသပလိဗောဓ မရှိခြင်း။ (ပြတ်ခြင်း)
- ၂။ ထိန၊ မိဒ္ဓ ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။
- ၃။ “ရဟန်းတို့သည် သား၊ သမင်အလား မငြိမကပ်ဘဲ လှည့်လည်သွားလာနိုင်ကြ၏။

- အမြဲနေရာ အိမ်မရှိ”ဟု နတ်တို့ ချီးမွမ်းခြင်းအားလျော်ခြင်း။
- ၄။ အရိပ်အာဝါသ၌ ငြိကပ်တွယ်တာမှု မရှိခြင်း။
- ၅။ နေရာအတွက် ကြံဖွယ်မရှိသဖြင့် သွားလိုရာ အရပ်လေးမျက်နှာတို့သို့ အပိတ်အပင်မရှိ သွားလာနိုင်ခြင်း။
- ၆။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်းတို့ ပင်တည်း။

လွင်တီးခေါင်အရပ်သည် ရဟန်းအဖြစ်အား လျော်၏။ ရလွယ်၏။ ကြယ်၊ တာရာ၊ ပတ္တမြားမျက်နှာကျက်ရှိ၏။ လမင်း၊ ဓာတ်မီးထွန်းလင်း၏။ လွင်တီးခေါင်နေသောရဟန်းသည် သား၊ သမင်သဖွယ် မငြိတွယ်သော စိတ်ရှိ၏။ ထိန၊ မိဒ္ဓ ဖျောက်နိုင်၏။ ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို မှီရ၏။ ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော စျာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်အရသာကို မကြာမီ ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာရှိသည် လွင်တီးခေါင်၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက်နှစ်ခြိုက်သင့်လှ၏။

၁၁။ သောသာနိကင်္ဂီဇူတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၄။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **န သုသာနံ ပဋိက္ခိပါမိ** = သုသာန်မဟုတ်သောအရပ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ **သောသာနိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = သုသာန်၌နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
(ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရွာသစ်တည်ထောင်သောလူတို့က “ဤအရပ်သည် သုသာန်တည်း”ဟု နှုတ်မြွက် သတ်မှတ်ရုံမျှသာဖြစ်၍ အလောင်းကို မီးမရှိရသေး၊ မီးမသပြိုဟ် ရသေးလျှင် ယင်းအရပ်၌ မနေသင့်၊ အလောင်းကို မီးရှိအပ်မှသာ သုသာန်မည်၏။ အလောင်းကို မီးရှိ(မြုပ်)ရာအခါမှစ၍ (၁၂)နှစ်တိုင်ကာလကြာအောင် စွန့်ပစ်ထားသော်လည်း သုသာန်ပင်ဖြစ်၏။

သုသာန်၌နေသော ရဟန်းသည် စင်္ကြံ၊ မဏ္ဍပ်စသည်တို့ကို ဆောက်လုပ်စေပြီး ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်ခင်းစေကာ သောက်ရေး သုံးရေး တည်ထားစေလျက် စာပေပို့ချပြီး မနေရ။ ဤဓုတင်ကို ဆောင်ရန် ဝန်လေးလှ၏။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ခိုးသူစသော ဘေးရန်တို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ရန် သံဃာ့ထေရ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်လူကြီးတို့ကို အသိပေး၍

မမေ့မလျော့နေရ၏။ စကြိုသွားသောအခါ ထက်ဝက်သောမျက်စိဖြင့် အလောင်းကောင် ဖုတ်ကြဉ်းရာကို စောင့်ငဲ့ကြည့်ကာ စကြိုသွားရာ၏။

သုသာန်သို့ သွားသောအခါ အများတကာ သွားရိုးလမ်းမမှ မသွားဘဲ ဖြတ်လမ်းဖြင့် လျှို့ဝှက်၍ သွားရ၏။ ညအခါ အထင်မှား၍ ကြောက်လန့်မှု မဖြစ်စေရန် နေ့အခါ သစ်ငုတ်၊ ချုံပုတ်စသည်ကို မှတ်မှတ်သားသား ကြည့်ရှုထားသင့်၏။ ညအခါ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဟစ်အော်ကာဖြင့် လှည့်လည်သွားလာနေသော ဘီလူး၊ သရဲ၊ သဘက်တို့ကို တစ်စုံတစ်ရာသော ခဲ၊ ဒုတ်စသည်ဖြင့် မပစ်ကောင်း။ တစ်ရက်တစ်လေမျှ သုသာန်သို့ မသွားပဲ မနေရ။ သုသာန်၌ သန်းခေါင်ယာမ်ကုန်စေပြီး မိုးသောက်ယာမ်၌ ပြန်လာနိုင်၏ဟု အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် မထေရ် တို့ မိန့်ဆိုကြသည်။ ဘီလူးကြိုက်သော ဆီထွေး၊ နှမ်းလှော်၊ ပဲ၊ ထမင်း၊ ငါး၊ အမဲ၊ နို့ရည်၊ ဆီ၊ တင်လဲတို့ကို မစားဘဲ ရှောင်ကြဉ်ရသည်။ သုသာန်မှ အပြန် ပြိတ္တာငွေထုံခြင်း၊ ဘုတ်ပြိတ္တာ ပါလာတတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဒကာ၊ ဒကာမတို့၏ အိမ်သို့လည်း မဝင်ရချေ။ (ဆရာမြတ်တို့ကား - ကြောက်တတ်လျှင်၊ နှစ်ပါး၊ သုံးပါးအဖော်နှင့်သွား၊ တားသောကျမ်းမရှိဟု ဆိုကုန်၏။)

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

သုသာန်မဟုတ်ရာအရပ်၌ နေမှုပြုလျှင် ဓုတင်ပျက်၏။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင်မထေရ် တို့ကမူ သုသာန်သို့ မသွားသောနေ့၌ ဓုတင်ပျက်၏ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။

ဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ သေရချေအံ့ဟု အမှန်သတိကို ရခြင်း။
- ၂။ မမေ့မလျော့နေလေ့ရှိသူဖြစ်ခြင်း။
- ၃။ အသုဘနိမိတ်ကိုရခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်၏ အနံ့ဆိုးရွံ့ဖွယ် မစင်ကြယ်သော သဘောကို မပြတ်မြင်ခြင်း။
- ၄။ ကာမရာဂကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။
- ၅။ အမြဲမပြတ် ခန္ဓာကိုယ်၏ အသုဘသဘောကို မြင်ခြင်း။
- ၆။ သံဝေဂအဖြစ်များခြင်း။
- ၇။ ကျန်းမာခြင်း၊ နုပျိုခြင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်းကိုစွဲ၍ မာန်ယစ်ခြင်းစသည်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။
- ၈။ ဘေးကြီး၊ ဘေးငယ်ကို သည်းခံနိုင်ခြင်း။
- ၉။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျှောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်းတို့ပင် တည်း။

သုသာန်စုတင်ဆောင်သောရဟန်းသည် မရဏဿတိဘာဝနာ အားစွမ်းကောင်း၏။ အိပ်ပျော်ခိုက် အိပ်မက်အတွင်း၌သော်လည်း ပမာဒရန်သူတို့ မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်။ အကောင်ပုတ် များစွာမြင်ရသောကြောင့် ကာမဂုဏ်စုံမက်တဏှာရမ္မက်အလိုသို့ လိုက်ပါသောစိတ်မဖြစ်။ သံဝေဂဉာဏ်ကြီး၏။ မာန်ယစ်လေ့မရှိ။ သေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်ကို ရှာလျက်သာ အားထုတ် လေ့ရှိ၏။ ထိုသို့သောဂုဏ်ကို ဆောင်တတ်သောကြောင့် ဘယ်သောအခါမှ မသေလိုသော သူသည် သုသာန်စုတင်ကို မပြတ်မှီဝဲသင့်လှ၏။

ဆောင် ။ ။ မသေလိုလျှင်၊ သုသာန်သွား၊ မရဏဿတိ နာနာပွား။

၁၂။ ယထာသန္တတိကင်္ဂီဇူတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၅။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **သေနာသနလောလုပွံ ပဋိက္ခိပါမိ** = ကျောင်းအိပ်ရာနေရာ၌ လျှပ်ပေါ်မက်မော သော တဏှာကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
- ၂။ **ယထာသန္တတိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = ညွှန်ပြချထားအပ်တိုင်းသော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာ၌သာနေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါန စေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

စုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤကျောင်းသည်သင့်အား အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၏” ဟု ဝါစဉ်အားဖြင့် ကျောင်းကို ညွှန်ကြားသောရဟန်းက ညွှန်ကြားချထားခဲ့လျှင် ထိုညွှန်ကြားချထား တိုင်းသော ကျောင်းဖြင့်သာလျှင် ကျေနပ်နှစ်သက်ရောင့်ရဲရာ၏။ တခြားသော သီတင်းငယ်တို့ကို နေရာမှ မထစေရ။ **ဆရာမြတ်တို့ကား** - အခိုက်အတန့်သူတစ်ပါးနေရာကျောင်း၌ နေကောင်း၏။ မိမိပုဂ္ဂလိကကျောင်းဖြစ်မှု သံဃာညွှန်းချဖွယ်မရှိ၊ ကျမ်းဂန်အထူးမလာဟု ဆိုကုန်၏။

စုတင်ပျက်ပုံ -

ကျောင်းယူရာ၌ လျှပ်ပေါ်မက်မောသော လောလုပ္ပတဏှာဖြစ်ကာမျှ၌ စုတင်ပျက်၏။

ယထာသန္တတိဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

- ၁။ “ရသမျှဖြင့်သာ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ရမည်”ဟူသော ဘုရားရှင်၏ဩဝါဒကို လိုက်နာခြင်း။
- ၂။ သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ အစီးအပွားကို လိုလားရှာမှီးသူဖြစ်ခြင်း။
- ၃။ ယုတ်၏၊ မြတ်၏၊ ညံ့၏၊ ကောင်း၏-ဟု အထူးကြံ့မှုကို စွန့်ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၄။ နှစ်သက်မြတ်နိုးခြင်း(အနုရောဓ), မနှစ်သက်ခြင်းဆန့်ကျင်ခြင်း(ဝိရောဓိ)တို့ကို ပယ်နိုင်ခြင်း။
- ၅။ မိမိမရသော အခြားကျောင်း၌ လိုချင်မှုဟူသော အလိုကြီးသောတဏှာ၏ ဝင်ပေါက် တံခါးကို ပိတ်နိုင်ခြင်း။
- ၆။ အလိုနည်းခြင်းစသည့်ဂုဏ်တို့နှင့် လျောက်ပတ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း တို့ပင်တည်း။

၁၃။ နေသန္တိကင်္ဂီဓုတင် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄။)

ဆောက်တည်ပုံ -

- ၁။ **သေယျံ ပဋိက္ခိပါမိ** = လဲလျောင်းအိပ်ခြင်း ကုရိယာပုထ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။
 - ၂။ **နေသန္တိကင်္ဂီ သမာဒိယာမိ** = ထိုက်လျက်နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါ“သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏။
(ထိုစကားနှစ်ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာကို ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည်။)
- နေသန္တိ - နိသဇ္ဇ - ထိုင်ခြင်း။**

ကျင့်ပုံအစီအရင် -

ဤဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ညဉ့်သုံးယာမ်တွင် တစ်ယာမ်စကြိုလျှောက်သင့်၏။ ကုရိယာ ပုထ်လေးပါးတို့တွင် လဲလျောင်းအိပ်ခြင်းငှာသာလျှင် မအပ်ပေ။ အခြားကုရိယာပုထ်သုံးပါးလုံး ပင်အပ်ပေ၏။ အမြဲမထိုင်ဘဲ ကုရိယာပုထ်ပြောင်းမှာ နှလုံးသွင်းခြင်းငှာ ခံသည်။ ရပ်, သွားခြင်းတို့ အပ်ကုန်၏။ (ကိုယ်ကို ဆန့်ကျင်ပက်လက်၊ လျောင်းစောင်း၊ မှောက်ခြင်းသည် အိပ်သည်မည်၏။)

ဓုတင်ပျက်ပုံ -

လျောင်းအိပ်မှုကို ပြုသောခဏ၌ ဓုတင်ပျက်၏။

နေသဇ္ဇိဓုတင်အကျိုးအာနိသင် -

၁။ “တစင်းစင်း အိပ်ခြင်းချမ်းသာ၊ ဝဲယာပြန်စောင်း၍ အိပ်ခြင်းချမ်းသာ၊ အိပ်မွေ့ဖိန်းဖိန်းတမှိန်းမှိန်း၊ ငိုက်မြည်းခြင်း ချမ်းသာကို အားထုတ်နေကြ၏” ဟု ဟောတော်မူအပ်သော စိတ်၏ အနှောင့်အယှက် အနှောင်အဖွဲ့သုံးပါးကို ဖြတ်ပယ်နိုင်၏။

၂။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးကို အားထုတ်ခြင်းငှာ သင့်လျော်ခြင်း။

၃။ ကြည်ညိုဖွယ် ဣရိယာပုထ်ရှိခြင်း။

၄။ ဝီရိယဖြင့် ဘာဝနာကို ပြင်းစွာ အားထုတ်ခြင်း အားလျော်ခြင်း။

၅။ သီလစသော သမ္မာပဋိပတ်အကျင့်မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်းတို့ပင်တည်း။

အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို ဖြောင့်တန်းစွာ တင်ပျဉ်ခွေထိုင်သော ရဟန်းသည် မာရ်နတ်၏ စိတ်ကို ချောက်ချားစေ၏။ (၁) မာရ်နတ်ကို အလိုပျက်အောင်ပြု၏။ တုန်လှုပ်စေ၏။ အထိုင်မွေ့သောရဟန်းသည် အိပ်ခြင်း၊ လှိမ့်ခြင်း၊ မှိန်းခြင်းဟူသော အာမိသချမ်းသာကို စွန့်နိုင်၏။ လုံ့လဝီရိယရှိ၏။ သာသနာအင်ကြင်းတောကို တင်တယ်စေ၏။ ကာမဂုဏ်အာမိသကင်းသော ပီတိသုခကို ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာရှိသည် နိသဇ္ဇိဓုတင်ကို အဖန်ဖန်မယုတ်အားထုတ်သင့်လှ၏။

ကုသလတိက်နှင့် ဓုတင် -

ဓုတင်အားလုံးသည် သေက္ခနှင့် ပုထုဇဉ်တို့၌ ကုသိုလ်တို့ပေတည်း။ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အဗျာကတသာတည်း။ အကုသိုလ်ဓုတင်ဟူ၍ မရှိချေ။

ဓုတင်နှင့် လျောက်ပတ်သူ - (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၅၉၂)

✓ ရာဂစရိုက်၊ မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ဓုတင်တို့ကို မှီဝဲသုံးဆောင်သင့်သည်။ **အကြောင်းမှာ** - ဓုတင်တို့ကို မှီဝဲသုံးဆောင်ခြင်းသည် ဆင်းရဲခြိုးခြံစွာကျင့်မှု (ဒုက္ခပဋိပဒါ) ကိလေသာခေါင်းပါးစေသောနေမှု (သလ္လေခဝိဟာရ) ပင်ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲခြိုးခြံစွာကျင့်မှုကို မှီ၍ အနုကြိုက်သူကား ရာဂငြိမ်းနိုင်သည်။ ကိလေသာခေါင်းပါးစေရန် သလ္လေခဝိဟာရကိုမှီ၍ မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ နေရသောကြောင့် အမှတ်မဲ့နေသူအားလည်း မောဟငြိမ်းနိုင်သည်။

✓ ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည်လည်း အာရညိကဓုတင်, ရုက္ခမူလိကဓုတင်တို့ကို မှီဝဲ ဆောက်တည်သင့်သည်။ **အကြောင်းမှာ** -- တောကျောင်း, သစ်ပင်ရင်းတို့၌ တစ်ဦးတည်း တစ်ယောက်တည်း နေသူမှာ ဒေါသလည်း ငြိမ်းတော့၏။

**ဆောင် ။ ။ ရာ + မော - ပြောလှ၊ ပုဂ္ဂလ၊ ဓုတ သပ္ပမည်။
ဒေါသ - ပြောပါ၊ ရုက် - ရညာ၊ ဓုတာ သပ္ပမည်။**

လူဓုတင် - (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၀။)

ဥပသကာ, ဥပါသိကာမတို့အား ဧကာသနိက်, ပတ္တပိုဏ်အားဖြင့် ဤဓုတင်နှစ်ပါးတို့သည် လျှောက်ပတ်ကုန်၏။ သုံးဆောင်ခြင်းငှာလည်း လွယ်ကူကုန်၏။ ဒသကနိပါတ် ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ၌ကား **အလောင်းတော်ကဏှရသေ့**သည် အာရညကင်ဓုတင်, ရုက္ခမူ အဗ္ဗော, နေသဇ်စသော ဓုတင် (၁၃)ပါးလုံးတို့ကို ဆောင်တည်၍ ကျင့်သည်ဟု လာ၏။

ဓုတင်ဟူသည် ဝိနည်းနည်းမဟုတ်၊ သုတ္တန်နည်းဖြစ်ရကား အပြစ်မရှိခြင်းလက္ခဏာ၊ ကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဓုတင်အကျင့်ဟူသမျှကို ကျင့်လျှင် အယုတ် ဆုံး ဝါသနာကောင်းထုံခြင်း အကျိုးရမည် မလွဲတည်း။

ထို့ကြောင့် တွေဝေခြင်း၊ အလိုဆိုးရှိခြင်း၊ ရူးသွပ်ခြင်းတို့ကြောင့် ကျင့်သည်ကို မဖြစ်စေမူ၍ ဘုရားချီးမွမ်းသည်ဟု နှစ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ အလိုနည်းခြင်းစသည်ကို အမှီပြု၍ လည်းကောင်း ကျင့်ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်းကို ဖြစ်စေရာ၏။

(တစ်နည်းကား) ရဟန်းကိစ္စဟူသမျှကို လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော တာဝန်သည် ငါသို့ သော အမျိုးသား ရဟန်းကောင်းနှင့်စပ်သည်ဟု နှလုံးပြု၍ ကျွမ်းကျင်အောင် လေ့လာရာ၏။

ဓုတင်နိဒ္ဒေသပြီး၏။

=====

အခန်း (၃) ကမ္မဋ္ဌာနဂုဟဏနိဒ္ဒေသ

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ကမ္မဋ္ဌာန်းအမျိုးမျိုးကို ပြဆိုရာ အပိုင်းအခန်းကို “**ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**” ဟု ခေါ်သည်။

ဘာဝနာ ။ ။ လွန်စွာအကျိုးများသဖြင့် မိမိသန္တာန်၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်စေထိုက်သောတရား။
(ထိုဘာဝနာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်လာအောင်၊ တိုးပွားလာအောင် အားထုတ်မှုကို
“**ဘာဝနာပွား**” ဟု ခေါ်သည်။

ဆောင် ။ ။ အကျိုးတရား၊ အလွန်များသဖြင့်၊ ဖြစ်ပွားစေအပ်၊ တရားမြတ်၊
မှတ်အပ်ဘာဝနာ။

ဘာဝနာ ၂-မျိုး

ထိုဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ-ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။

(၁) သမထဘာဝနာ ။ ။ နီဝရဏတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိတက်-စသော အောက်အောက်
ဈာန်အင်္ဂါများကို၎င်း ငြိမ်သက်စေနိုင်သည့် သမာဓိကို “**သမထဘာဝနာ**” ဟု ခေါ်သည်။

တရားကိုယ်မှာ - လောကီကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ယှဉ်သော သမာဓိ (ခေါ်) ဧကဂ္ဂတာ
စေတသိက်ပင်ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် - ပထမဈာန်သမာဓိက နီဝရဏတို့ကို ငြိမ်းစေ၍ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့က
ဝိတက်စသည်တို့ကို ငြိမ်းစေသည်။ ဤစကားစဉ်များအရ သမထ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို
အားထုတ်လျှင် (ရူပဈာန်၊ အရူပဈာန်ဟူသော) မဟဂ္ဂုတ် ဈာန်များကို ရနိုင်၏။

(၂) ဝိပဿနာဘာဝနာ ။ ။ တေဘူမကရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု
ရှုမြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာကို “**ဝိပဿနာဘာဝနာ**” ဟု
ခေါ်သည်။

တရားကိုယ်မှာ - မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ယှဉ်သော ဉာဏ်ပညာတည်း။

ဤဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို
ရနိုင်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်း ။ ။ **ကမ္မဿ + ဌာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ**။ ဘာဝနာပွားများအားထုတ်မှု၏ တည်ရာအာရုံ။
ဤစကားအရ ဘာဝနာ ၂-ပါးကို ပွားများအားထုတ်မှု၏ တည်ရာဖြစ်သော ပထဝီ
ကသိုလ်စသော အာရုံများနှင့် ရုပ်နာမ်အာရုံများကို “**ကမ္မဋ္ဌာန်း**” ဟု ခေါ်သည်။

(ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံများသည် သမထဘာဝနာ၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သည်။ ရုပ်၊ နာမ်အာရုံများကား ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သည်။)

(က) သမထကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ

- ၁။ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ပါး
- ၂။ စရိုက် ၆-ပါး
- ၃။ ဘာဝနာ ၃-ပါး
- ၄။ နိမိတ် ၃-ပါးတို့တည်း။

(ထိုအားလုံးကိုသိမှ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာကို အပြည့်အစုံသိသူဟု ဆိုရသည်။)

သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-သရုပ်

	အမည်	သင်္ချာ	သရုပ်
၁။	ကသိုဏ်း	၁၀	ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ ဩဒါတ၊ အာကာသ၊ အာလောက
၂။	အသုဘ	၁၀	ဥဒ္ဓါမာတက၊ ဝိနီလက၊ ဝိပုဗ္ဗက၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဓက၊ ဝိက္ခာယိတက၊ ဝိက္ခိတ္တက၊ ဟတဝိက္ခိတ္တက၊ လောဟိတက၊ ပုဗ္ဗဝက၊ အဋ္ဌိက။
၃။	အနုဿတိ	၁၀	ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနုဿတိ။
၄။	အပ္ပမညာ	၄	မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ။
၅။	သညာ	၁	အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ
၆။	ဝဝတ္ထာန်	၁	စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်
၇။	အာရုပ္ပ	၄	အာကာသာနုဗ္ဗာယတနု၊ ဝိညာ-၊ အာကိဉ္ဇညာ-၊ နေဝေညာ-
		၄၀	

(က) ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး

(ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုံးစုံ တစ်ပြိုင်နက် ထင်မြင်အောင် ဆင်ခြင်ကြည့်ရှု အပ်သော အာရုံ)

ကသိဏ-သဒ္ဓါသည် အလုံးစုံဟူသော အနက်ကို ဟော၏။

၁။	ပထဝီကသိုဏ်း	မြေကသိုဏ်း	ဘူတကသိုဏ်း ၄-ပါး
၂။	အာပေါကသိုဏ်း	ရေကသိုဏ်း	
၃။	တေဇောကသိုဏ်း	မီးကသိုဏ်း	
၄။	ဝါယောကသိုဏ်း	လေကသိုဏ်း	
၅။	နီလကသိုဏ်း	အညိုရောင်အဆင်း	ဝဏ္ဏကသိုဏ်း ၄-ပါး
၆။	ပီတကသိုဏ်း	အရွှေရောင်အဆင်း	
၇။	လောဟိတကသိုဏ်း	အနီရောင်အဆင်း	
၈။	ဩဒါတကသိုဏ်း	အဖြူရောင်အဆင်း	
၉။	အာကာသကသိုဏ်း	ကောင်းကင်အပေါက်ဟင်းလင်းပြင်ကသိုဏ်း	
၁၀။	အာလောကကသိုဏ်း	အလင်းရောင်ကသိုဏ်း	

“ကသိုဏ်းဝန်း ပြုလုပ်ပုံ”

၁။ **ပထဝီကသိုဏ်းကို ပြုလုပ်လိုလျှင်** = မြေသားခြပ်ကို အနည်းဆုံး ၁-ထွာ၊ လက် ၄-သစ်ခန့်။ အကြီးဆုံးကောက်နယ်တလင်းခန့် အချင်းရှိအောင် ဝိုင်းဝိုင်းစက်စက်ပြုလုပ်အပ်၏။

၂။ **အာပေါ(ရေ)ကသိုဏ်းရှုမှတ်လိုလျှင်** = အနည်းဆုံး ၁-ထွာ၊ လက် ၄-သစ်ခန့် အချင်းရှိသည့် ရေလုံစသည်၌ ရေအပြည့်ထည့်၍ ထိုရေအစုကို ကသိုဏ်းအဖြစ် ရှုမှတ်နိုင်သည်။

၃။ **တေဇော (မီး)ကသိုဏ်းရှုမှတ်လိုလျှင်** = အနည်းဆုံး ၁-ထွာ၊ လက် ၄-သစ်ခန့် အဝန်းအဝိုင်း ရှိသည့် မီးကျဲအစုကို စီမံရာ၏။

၄။ **ဝါယော(လေ)ကသိုဏ်းရှုမှတ်လိုလျှင်** = လေတိုက်ခတ်သည့်နေရာ၌ မိမိ၏ ဆံပင်ဖျားများကို လေတိုးဝှေ့သွားသော အခြင်းအရာကို၎င်း(သို့မဟုတ်)ကြိုခင်း၊ မြက်ခင်းတို့၏အဖျားများကို လေတိုးဝှေ့သောအခြင်းအရာကို၎င်းအာရုံယူ၍ လေကသိုဏ်းအဖြစ် ရှုမှတ်နိုင်သည်။

(၅) **နီလကသိုဏ်းအတွက်** = အညိုရောင်ပန်းများကို အနည်းဆုံး ၁-ထွာ၊ လက် ၄-သစ်ခန့် ရှိသည့် ပန်းကုံးတစ်ခု၌ အပြည့်စီထည့်ထားနိုင်၏။ (သို့မဟုတ်) အညိုရောင် အဝတ်စကို အချင်း ၁-ပေခန့်ရှိအောင်စက်ဝိုင်းသဏ္ဍာန်ဖြတ်တောက်ပြီး အဖြူရောင် နံရံ (သို့မဟုတ်) စက္ကူဖြူပေါ်၌ ကပ်ထားနိုင်၏။

အမှာ။ ။ (၆) ပီတကသိုဏ်း (၇) လောဟိတကသိုဏ်း (၈) သြဒါတကသိုဏ်းတို့ကိုလည်း နီလကသိုဏ်းနည်းတူ ပြုလုပ်နိုင်၏။

(၉) အာကာသကသိုဏ်းအတွက် - ကောင်းကင် (သို့မဟုတ်) ဟင်းလင်းပြင်ကို မြင်နိုင်ရန် အပေါက်ပြုလုပ်ရမည်။

(၁၀) အာလောကကသိုဏ်းအတွက် - နံရံပေါက်စသည်မှ ဝင်ရောက်လာသော အလင်းအကွက်ကို ရှုမှတ်နိုင်သည်။

(ကသိုဏ်းဝန်းသည် အနားရေး ပြတ်သားရမည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မရောယှက်ရ၊ အရွယ် ကြီးလွန်းလျှင် အကုန်သိမ်းခြုံ၍ ရှုမှတ်ရန် ခက်မည်။ ငယ်လွန်းလျှင်လည်း ရှုမှတ်ရသူ၌ စိတ်ကျဉ်းကျပ်သွားနိုင်သည်။ အချင်း ၁-ထွာ၊ လက် ၄-သစ်။ (သို့မဟုတ်) ၁-ပေခန့်အရွယ်သည် အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်သည်။)

(ခ) အသုဘ ၁၀-ပါး

မတင့်တယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်အာရုံ။

၁။	ဥဒ္ဓါမာတက	သေသည်မှနောက် ဖူးဖူးရောင်သည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော သူသေကောင်။
၂။	ဝိနီလက	ညိုမည်းပုပ်ပွနေသော သူသေကောင်။
၃။	ဝိပုဗ္ဗက	ယိုစီးသောပြည်ရှိသော သူသေကောင်။
၄။	ဝိစ္ဆိဒ္ဓက	အပိုင်းအပိုင်းပြတ်နေသော သူသေကောင်။
၅။	ဝိက္ခာယိတက	ခွေးလင်းတစသည်တို့ ခဲစားကိုက်ဖြတ်ထားသော သူသေကောင်။
၆။	ဝိက္ခိတ္တက	လက်, ခြေ, ဦးခေါင်း, ကိုယ်ခန္ဓာတို့ ဖရိုဖရဲတခြားစီဖြစ်နေသော သူသေကောင်။
၇။	ဟတဝိက္ခိတ္တက	ဓားလှံစသည်တို့ဖြင့် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာဖြစ်နေအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ပြီး သတ်ဖြတ်ထားသော သူသေကောင်။
၈။	လောဟိတက	သွေးထွက်ယိုစီးလျှင် တစ်ကိုယ်လုံးပေ လိမ်းကျံနေသော သူသေကောင်။
၉။	ပုဠဝက	ပိုးလောက်များ ပြည့်နှက်နေသော သူသေကောင်။
၁၀။	အဋ္ဌိက	အရိုးစုမျှသာ ကြွင်းကျန်ရစ်သော သူသေကောင်။

မှတ်ချက်။ ။ အသုဘအခြင်းအရာကို သူသေကောင်၌သာ ရသည်မဟုတ်၊ အသက်ရှင်ဆဲ အခိုက်၌လည်း -

- ၁။ လေဖြန်း၍ ဖောရောင်သောအခါ
- ၂။ အနာများမှ သွေးပြည်ယိုစီးလိမ်းကျံနေသည့်အခါ
- ၃။ သွားရိုးပေါ်နေသည့်အခါများတွင် **ဥဒ္ဓုမာတက၊ ဝိပုဗ္ဗက၊ လောဟိတက၊**

အဋ္ဌိကသဘောများကို ရနိုင်သည်။ ပင်ကိုယ်အနေအထား၌ပင်လျှင် အတွင်း၌ အရိုးများကို တိုင်ထူ၍၊ အရိုးများဖြင့် အခြင်ရနယ်ဖွဲ့၍ ကြွက်သားများဖြင့် လိမ်းကျံကာ၊ အကြောတည်း ဟူသော ကြိမ်၊ နွယ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့ချည်လျက်၊ အထက်၌ အပေါ်ယံအရေပါးကို ခြုံလွှမ်းထားပြီးလျှင်၊ ဆံပင်မွေးညှင်းများက မြက်ပင်၊ ခြံနွယ်များပမာ ပေါက်ရောက်နေကြသဖြင့် ဤခန္ဓာကိုယ်ကြီး ဖြစ်လာပုံကို စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ အသုဘအခြင်းအရာကို ထင်လာစေနိုင်သည်။

**(ဂ) အနုဿတိ ၁၀-ပါး
အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု (သတိစေတသိက်)။**

၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	ဘုရားရှင်၏ ပုံသဏ္ဍာန်တော်၊ ဂုဏ်တော်များကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှုသဘော။
၂။ ဓမ္မာနုဿတိ	ပိဋကတရားတော်များနှင့်တကွ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားတော်များ၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှုသဘော။
၃။ သံဃာနုဿတိ	အရိယာသံဃာတော်တို့၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှုသဘော။
၄။ သီလာနုဿတိ	မိမိစောင့်ထိန်းထားသော သီလအမျိုးမျိုးတို့၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို(မကျိုး မပေါက် မပြောက် မကျားပုံကို) အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှုသဘော။
၅။ စာဂါနုဿတိ	မိမိစွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းသမျှ (ဂုဏ်ပကာသနကိုလည်းမမျှော် မော်မော်မောက်မောက် လည်းမပြု၊ ဝန်တို့မူလည်း မဖက်ပဲ)ရက်ရက်ရောရော စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းအပ်သော (မိမိအလှူ) ဒါနဂုဏ်ကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှုသဘော။
၆။ ဒေဝတာနုဿတိ	နတ်၊ ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေပြု၍ မိမိ၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကိုပင် အဖန်ဖန်ဆင်ခြင် အောက်မေ့ခြင်း။(သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ-ဟူသော သူတော် ကောင်းတရားနှင့် ပြည့်စုံသူတို့သည် ဤလူပြည်မှ စုတေကြလျှင် နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည် တို့၌ ဖြစ်ကြ၏။ ငါ့မှာလည်း ထိုတရားများ ရှိပေသည်တကား”ဟု မိမိ၏ ကုသိုလ် တရားတို့ကို အောက်မေ့အားရနေမှုပင် ဖြစ်သည်။)
၇။ ဥပသမာနုဿတိ	နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးပုံကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှု။
၈။ မရဏာနုဿတိ	မိမိ၏ သေခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန်တွေးတောအောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှု။ (သတိသံဝေဂရနေခြင်းမျိုးသာ၊ ကြောက်နေခြင်း မဟုတ်။)
၉။ ကာယဂတာသတိ	ဆံပင်၊ မွေးညှင်းစသော ၃၂-ပါးသော ကောဋ္ဌာသ ထင်အောင် အဖန်ဖန် ကြည့်ရှု အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။
၁၀။ အာနာပါနုဿတိ	ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ဆင်ခြင်သော သတိ။

(အနုဿတိ ၁၀-ပါးလုံး၏ တရားကိုယ်မှာ သတိစေတသိက်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည်၌ သတိ-ကား အာရမ္မဏိကတရားတည်း။ ထိုသတိ-၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်တော်စသည်များတည်း။)

(ဃ) အပ္ပမညာ ၄-ပါး

တစ်ယောက်၌ဖြစ်စေ၊ အများ၌ဖြစ်စေ “ဤရွှေ ဤမျှ” ဟု အတိုင်းအရှည် ပမာဏ မထား မခွဲခြားပဲ သတ္တဝါပညတ်၌ ဖြစ်သောတရားကို “အပ္ပမညာ” ဟု ခေါ်သည်။

၁။ မေတ္တာ		သတ္တဝါများကို ကောင်းစားစေလိုခြင်း၊ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းသဘော (အဒေါသစေတသိက်တည်း။)(အဒေါသစေတသိက်တိုင်းကို မေတ္တာ-ဟု မမှတ်ရ။ ဘုရားဖူး၊ တရားနာစသည်တို့၌ အဒေါသစေတသိက်ယှဉ်လျက်ပါသော်လည်း မေတ္တာ မဟုတ်။ မေတ္တာကား ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သော သတ္တဝါပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။ ရိုးရိုးတန်းတန်းအကျိုးလိုလားမှုသာ “မေတ္တာ” ဖြစ်သည်။ သားချစ်၊ မယားချစ် ဆွေမျိုးချစ် သံယောဇဉ်ချစ်တို့မှာ မေတ္တာအတုသာဖြစ်သည်။ ယင်း၏တရားကိုယ်မှာ တဏှာပေမ-လောဘတရားဖြစ်သည်။
၂။ ကရုဏာ		ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားခြင်းသဘော (ကရုဏာစေတသိက်)
၃။ မုဒိတာ		သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော။ (မုဒိတာစေတသိက်)
၄။ ဥပေက္ခာ		သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ လျစ်လျူရှုခြင်းသဘော။ ဝမ်းလည်း မမြောက်၊ သနားလည်း မသနား၊ မေတ္တာလည်း မထားပဲ “သဗ္ဗေ သတ္တာ ကမ္မဿကာ” ဟု သင့်တင့်လျှောက်ပတ်စွာ ရှုစားတတ်သော သဘော။ (တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်တည်း။)

အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း။ ။ ဤမေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာတို့ကား အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း

မဟုတ်ကြ။ အာရမ္မဏိက(အာရုံရှိသော)ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း။

မေတ္တာ-၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား=ပိယမနာပ (ချစ်အပ်သူ၊ မြတ်နိုးအပ်သူ)သတ္တဝါ ပညတ်တည်း။

ကရုဏာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား = ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်တည်း။

မုဒိတာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား = သုခိတသတ္တဝါပညတ်တည်း။

ဥပေက္ခာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား = ဒုက္ခိတလည်း မဟုတ်၊ သုခိတလည်း မဟုတ်၊

မဇ္ဈတ္တ-အလယ်အလတ်စား သတ္တဝါပညတ်တည်း။

ဗြဟ္မဝိဟာရတရား ။ ။ အပ္ပမညာ ၄-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် နေခြင်းသည် ဗြဟ္မာတို့ နေခြင်းနှင့် တူသောကြောင့် ဤ ၄-ပါးကို **“ဗြဟ္မဝိဟာရ”** ဟု ခေါ်သည်။

ဗြဟ္မစိုရ်တရား ။ ။ မေတ္တာစသည်ကို ပွားများလျှင် သတ္တဝါတို့အပေါ်မှာ ခြောက်ခြောက်သွေ့မဟုတ်ပဲ စိုစိုပြေပြေရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မေတ္တာစသည်ကို **“ဗြဟ္မစိုရ် ၄-ပါး”** ဟုလည်း ခေါ်သည်။

ဗြဟ္မစရိယ ။ ။ ထိုအပြင် အပ္ပမညာ ၄-ပါးသည် ဗြဟ္မာတို့၏ ကျင့်စဉ် (ဗြဟ္မစရိယ)လည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အပ္ပမညာ ၄-ပါးကို **“ဗြဟ္မစရိယ”** ဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။

(င) အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ ၁-ပါး

ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်စသော အစာအဟာရ၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ထင်မှတ်လာ အောင် ရှုတတ်သော သညာကို **“အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ”** ဟု ခေါ်သည်။

ဤ၌ ပဋိကူလသညာသည် အာရမ္မဏိကတရားတည်း။ ထိုသညာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား စားအပ်, သောက်အပ်သော အစာအဟာရတည်း။

(စ) စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး

ခန္ဓာကိုယ်၌ ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော-ဟူသော ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးကို ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်ကို **“စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်”** ဟုခေါ်သည်။

ဤ၌လည်း ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်သည် အာရမ္မဏိကတရားတည်း။ ထိုဉာဏ်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးတည်း။

(ဆ) အာရူပ္ပ ၄-ပါး

၁။	အာကာသာနဉ္စာယတန	(ကသိုဏ်းကို ခွါ၍ရအပ်သော) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ပွားများခြင်း။
၂။	ဝိညာဏဉ္စာယတန	အဆုံးမရှိသော ပထမာရူပ္ပဝိညာဏ်ကို (အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်ကို) အာရုံပြု၍ ပွားများခြင်း။
၃။	အာကိဉ္စညာယတန	ပထမာရူပ္ပဝိညာဏ်၏ တစိုးတစိမျှ မရှိခြင်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ပွားများခြင်း။
၄။	နေဝသညာ နာသညာယတန	တတိယာရူပ္ပဝိညာဏ်၏ ငြိမ်သက်ခြင်း, မွန်မြတ်ခြင်းကိုအာရုံပြု၍ ပွားများခြင်း။

(၂) စရိုက် ၆-ပါး

စရိုက် ။ ။ အလေ့အကျင့် အထုံဝါသနာများခြင်းတို့ကြောင့် ပင်ကိုယ်ရိုးရာ သူတကာ ဖြစ်နေ ကျထက် လွန်ကဲပိုမို၍ အဖြစ်များခြင်း။

စရိုက် ၆-ပါး၏ သဘောအဓိပ္ပါယ်

၁။ **ရာဂစရိုက်ရှိသူသည်** = လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ဘက်၌ မရှက်, မကြောက် လိုက်စားလေ့ရှိ၏။

၂။ **ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည်** = နေရာတိုင်း၌ ရူးရှူးရှဲရှဲနှင့် အမြဲစိတ်တို့လေ့ရှိ၏။

၃။ **မောဟစရိုက်ရှိသူသည်** = ထုံထိုင်းဖျင်းအပြီး အရာရာတွင် အောက်ကျနောက်ကျဖြစ်လေ့ရှိ၏။

၄။ **သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူသည်** = ရတနာမြတ်သုံးပါးကို လွန်စွာ ကြည်ညိုတတ်၏။
(သို့သော် အသိဉာဏ်နည်းလျှင် အလွဲအမှား အတုအယောင်ကို ကြည်ညိုမိတတ်၏။)

၅။ **ဗုဒ္ဓိစရိုက် (ဝါ) ပညာစရိုက်ရှိသူသည်** = ထက်မြက်သော ဉာဏ်ပညာဖြင့် အရာရာတွင် စဉ်စားဆင်ခြင်လေ့ရှိ၏။ (ပြောတိုင်းမယုံ)

၆။ **ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည်** = အကြံအစည်များပြီးလျှင် အလုပ်မတွင်ကျယ်ပဲ ရှိတတ်၏။

သပ္ပာယ်ဘေဒခန်း

မည်သည့်စရိုက်ရှိသူအား မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်လျှောက်ပတ်သည်ဟု ခွဲပြရာအခန်းကို “သပ္ပာယ်ဘေဒခန်း”ဟု ခေါ်သည်။

(က) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ, ဝိတက်-ဟူသော **မကောင်းသော စရိုက်များ**ကို ပယ်ရှားဖို့ရာ စရိုက်၏ အကြိုက်မဟုတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ရမည်။

(ခ) သဒ္ဓါ, ပညာ-ဟူသော **ကောင်းသော စရိုက်များ**ကို တိုးတက်လာအောင်စရိုက်၏ အကြိုက်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို အားထုတ်ရမည်။

စရိုက်နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတွဲစပ်ပုံ

စရိုက်	သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း	ပေါင်း
ရာဂ	အသုဘ ၁၀၊ ကာယဂတာသတိ ၁	၁၁
ဒေါသ	နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ သြဒါတကသိုဏ်း၊ အပ္ပမညာ ၄	၈
မောဟ၊ ဝိတက်	အာနာပါနဿတိ	၁
သဒ္ဓါ	ဗုဒ္ဓါ၊ ဓမ္မာ၊ သံဃာ၊ သီလာ၊ စာဂါ၊ ဒေဝတာနုဿတိ	၆
ဗုဒ္ဓိ	ဥပသမာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ သညာ၊ ဝဝတ္ထာန်	၄
စရိုက်အားလုံး	ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ အာလောကကသိုဏ်း၊ အာဂ္ဂပ္ပ ၄	၁၀

၁။ **ရာဂစရိုက်ရှိသူသည်** = အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာသတိခေါ် ကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်း ၁-ပါး၊ ဤ ၁၁-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်မှသာ ရာဂမီးငြိမ်း၏။

၂။ **ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည်** = မေတ္တာစသော အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ သြဒါတ-ဟူသောဝဏ္ဏကသိုဏ်း ၄-ပါး။ ဤ ရှစ်ပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။

(ဒေါသကြီးသူသည် ဆိုးဝါးသော အာရုံများကို တွေ့မြင်နေရလျှင်သာ၍ ဒေါသ တိုးဖွယ်ရှိ၏။ နီလ-စသော အဆင်းများသည် သန့်ရှင်းကြည်လင်ရကား အာရုံပြုသူတို့အား ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သောမနဿဖြစ်လာ၏။ မေတ္တာစသည်တို့လည်း ထို့အတူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဒေါသစရိုက်ရှိသူအဖို့ အထက်ပါ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှစ်ပါးကို အားထုတ်ရသည်။)

၃။ **မောဟစရိုက်၊ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူတို့သည်** = အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။ (မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဥဒ္ဓစ္စတို့အယှဉ်များသဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်တုန်လှုပ်၏။ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည်လည်း စိတ်ကူးအကြံအစည်များသဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်၏။ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကား ထွက်သက်၊ ဝင်သက်ကို အချက်ကျကျလိုက်၍ အာရုံပြုမှတ်ရှုရသဖြင့် တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်နေသောစိတ်ကို ချုပ်၍ ဖမ်းဆွဲထားနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မောဟ၊ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူတို့သည် အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရသည်။)

၄။ **သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူသည်** = ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ-ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၆-ပါးနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။

(ပင်ကိုယ် ကောင်းနေသော သဒ္ဓါတရားသည် ဘုရားစသော အာရုံများနှင့် ကြုံတွေ့လျှင် “အတိုင်းထက်အလွန်၊ တံခွန်နှင့် ဘုရား” ဟူသကဲ့သို့ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုး လာဖွယ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသော ၆-ပါးသည် သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။)

၅။ **ဗုဒ္ဓိ (ပညာ)စရိုက်ရှိသူသည်** = သိမ်မွေ့နက်နဲသော မရဏာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ အာဟာရပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်-ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-ပါးနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။

(ပညာစရိုက်ရှိသူသည် သိမ်မွေ့နက်နဲသော အာရုံနှင့် ကြုံတွေ့ရသဖြင့် ကြပ်ကြပ်စဉ်းစား ရလေလေ ဉာဏ်ပညာတိုးပွား ထက်မြက်လေလေ ဖြစ်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓိစရိုက်ရှိသူသည် မရဏာနုဿတိစသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-ပါးကို ပွားများ အားထုတ်ရသည်။)

၆။ အများနှင့်ဆိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါး

ပထဝီကသိုဏ်း၊ အာပေါကသိုဏ်း၊ တေဇောကသိုဏ်း၊ ဝါယောကသိုဏ်း၊ အာကာသ ကသိုဏ်း၊ အာလောကကသိုဏ်းနှင့် အာရုပ္ပ ၄-ပါး ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့သည် မည်သည့် စရိုက်ရှိသူမဆို အားလုံးနှင့် လျောက်ပတ်၏။

အထက်ပါ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့တွင် ကသိုဏ်း ၆-ပါးအနက် -

(က) **မောဟစရိုက်ရှိနေသူသည်** ပင်ကိုယ်ကပင် တွေ့တွေ့ဝေဝေဖြစ်နေရာ ခပ်ကျဉ်းကျဉ်း ကသိုဏ်းကို အာရုံပြုနေရလျှင်သာ၍ စိတ်ကျဉ်းကြပ်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ကောက်နယ် တလင်းခန့် ပြန့်ကျယ်သောကသိုဏ်းဝန်းနှင့်သာ လျောက်ပတ်၏။ ထိုထက် ကျဉ်းလျှင် မသင့်လျော်။

(ခ) **ဝိတက်စရိုက်ရှိသည်** ပင်ကိုယ်ကပင် စိတ်ပျံ့လွင့်လွယ်၍ အကြံများသောကြောင့် ဝိတက်ကို ချုပ်တည်းဖို့ရာ စကောခွက်နှယ်ကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းနှင့်သာ လျောက် ပတ်၏။ ထိုထက် ကျယ်လျှင် မသင့်လျော်။

✓ **တတ္ထာပိ ကသိဏောသု ပုထုလံ မောဟစရိတဿ၊ ခုဒ္ဒကံ ဝိတက္ကစရိတဿေ။(သင်္ဂဟ) ရွေးချယ်ပုံ ။ ။** အထူးလျောက်ပတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွေးချယ်ဖို့ရာ ဤသပ္ပာယ်သောဒကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ်မှာ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှန်လျှင် ရာဂ-စသော စရိုက်ဆိုးကို ပယ်ရှား၍ သဒ္ဓါ၊ ပညာကို တိုးပွားစေနိုင်သည်သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မည်သည့်စရိုက်ရှိသူ မဆို အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများ အထိုက်အလျောက် လျောက်ပတ် သည်သာ။

ဘာဝနာဘေဒ

ဘာဝနာဘေဒ ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ကို ဘာဝနာ ၃-ပါးဖြင့် ခွဲပြရာအခန်းကဏ္ဍကို “ဘာဝနာဘေဒ” ဟုခေါ်သည်။

ဘာဝနာ ၃-ပါး

၁။ ပရိကမ္မဘာဝနာ ။ ။ ကသိုဏ်းဝန်းစသောကမ္မဋ္ဌာန်းကို အာရုံပြု၍ “ပထဝီ၊ ပထဝီ” စသည်ဖြင့် နှုတ်က ရွတ်ဆို၍၎င်း၊ စိတ်ဖြင့် မှန်းဆ၍၎င်း ရှေးဦးစွာပွားများမှုကို “ပရိကမ္မဘာဝနာ” ဟု ခေါ်သည်။

(ပရိကမ္မဘာဝနာနှင့် မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ မကင်းကောင်း၊ ပရိကမ္မဘာဝနာမှ အဆင့်ဆင့်တက်ရသည်။ အထက်ထက်သော ဘာဝနာတို့ဖြစ်ပွားရန် ပြုပေးတတ်သော ဘာဝနာသည် “ပရိကမ္မ(ဘာဝနာ)” မည်၏။)

၂။ ဥပစာရဘာဝနာ ။ ။ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတည်းဟူသော အပွနာဘာဝနာ၏ အနီးအပါးဖြစ်သော ဘာဝနာအစဉ်ကို “ဥပစာရဘာဝနာ” ဟု ခေါ်သည်။ ပရိကမ္မဘာဝနာသည်ပင်လျှင် တဖြည်းဖြည်းရင့်သန်လာသည့်အခါ “ဥပစာရဘာဝနာ” အမည်ရ၏။

၃။ အပ္ပနာဘာဝနာ ။ ။ ဆိုင်ရာအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်တည်နေသော ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားများကို “အပ္ပနာဘာဝနာ” ဟုခေါ်သည်။ (ဥပစာရဘာဝနာထက်လွန်ကဲ၍ အာရုံ၌ စွဲမြဲစွာသက်ဝင်တည်နေသော ဘာဝနာသည် “အပ္ပနာဘာဝနာ” မည်၏။)

ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ဘာဝနာ တွဲစပ်ပုံ

- ၁။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံး၌ ပရိကမ္မဘာဝနာကို ရအပ်၏။
- ၂။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိမှ မရဏာနုဿတိတိုင်အောင် အနုဿတိ ၈-ပါး၊ အာဟာရေ ပဋိကူလ သညာ ၁-ပါး၊ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး၊ ဤ ၁၀-ပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပရိကမ္မဘာဝနာနှင့် ဥပစာရဘာဝနာတို့ကို ရအပ်၏။
- ၃။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ အာရပ္ပ ၄-ပါး၊ ကာယဂတာသတိနှင့် အာနာပါနုဿတိ-ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းသုံးဆယ်တို့၌ ဘာဝနာ၃-မျိုးလုံးကို ရအပ်၏။

ဈာန် ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ အထူးမြဲမြံစွာ စူးစူးစိုက်စိုက်ကပ်၍ ရှုမှတ်သောသဘော (ဝါ) ဆန့်ကျင်ဘက်နိဝရဏတရားတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောသဘော။

ဈာန်အမျိုးအစား။ ။ (က) ရူပါဝစရဈာန် (ပထမဈာန်မှ ပဉ္စမဈာန်ထိ။)
(ခ) အရူပါဝစရဈာန် (ပဉ္စမဈာန် တစ်မျိုးတည်းသာ)

ဈာန်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝေဖန်ပုံ

- ၁။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ရူပါဝစရဈာန် ၅-ပါးလုံး၏ အာရုံ ဖြစ်ကြသည်။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၁-ပါးအနက် တစ်ပါးပါးကို အားထုတ်လျှင် ရူပါဝစရဈာန် ၅-ပါးလုံးကို ရနိုင်သည်။
- ၂။ အသုဘ ၁၀-ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပထမဈာန် ကိုသာ ရစေနိုင်၏။
- ၃။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာတို့သည် ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန် တည်းဟူသော ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးကို ရစေနိုင်၏။
- ၄။ ဥပေက္ခာသည် ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်၏။
- ၅။ အာရုပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-ပါးတို့သည် အရူပဈာန် ၄-ပါးကို အသီးသီးရစေနိုင်၏။

အထက်ပါစကားရပ်တို့အရ-

- ၁။ ပထမဈာန်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ (ဝါ)ပထမဈာန်ကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ- ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ အာနာပါနဿတိ၊ ကာယဂတာသတိ၊ ပေါင်း ၂၅-ပါးတို့ဖြစ်သည်။
- ၂။ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်တို့၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ (ဝါ) ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ- ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အာနာပါနဿတိ၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ပေါင်း ၁၄-ပါးဖြစ်သည်။
- ၃။ ပဉ္စမဈာန်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ (ဝါ)ပဉ္စမဈာန်ကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ- ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အာနာပါနဿတိ၊ ဥပေက္ခာ၊ အာရုပ္ပ ၄-ပါး၊ ပေါင်း ၁၆-ပါး။ (ရူပပဉ္စမဈာန်အတွက် ၁၂-ပါး၊ အရူပပဉ္စမဈာန်အတွက် ၄-ပါးဟု အသီးသီးခွဲယူပါ။)

- ၄။ ရူပါဝစရဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၊ ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းစုစုပေါင်းမှာ -
ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ အာနာပါနဿတိ၊ ကာယဂတာ
သတိ-ဟူ၍ ၂၆-ပါးရှိသည်။
- ၅။ အရူပဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့မှာ - အရူပလေးပါးဖြစ်သည်။
- ၆။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိမှ မရဏာနုဿတိတိုင်အောင် အနုဿတိ ၈-ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊
စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့သည် မည်သည့်ဈာန်ကိုမျှ မဖြစ်ပေါ်
စေနိုင်။ မရစေနိုင်။ ဤ ၁၀-ပါးမှ ကြွင်းသောကျန် ၃၀-သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကသာ ဈာန်ကို
ဖြစ်ပေါ်စေသည်၊ ရစေသည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းသရုပ်	ပုဂ္ဂိုလ်	ပုဂ္ဂိုလ်	အပ္ပရာဘာဝရာ					
			ပထမဈာန်	ဒုတိယဈာန်	တတိယဈာန်	စတုတ္ထဈာန်	ပဉ္စမဈာန်	
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ စသောဂ၊ သညာ၊ ဝဝတ္ထာန်	၁၀	။						
ကသိုဏ်း ၁၀၊ အာနာပါနဿတိ ၁	၁၁	။	။	။	။	။	။	။
အသုဘ ၁၀၊ ကာယဂတာသတိ ၁	၁၁	။	။	။				
မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ	၃	။	။	။	။	။	။	
ဥပေက္ခာ	၁	။	။					။
ရူပဈာန်၏အာရုံစုစုပေါင်း	၂၆			၂၅	၁၄	၁၄	၁၄	၁၂
အကာ၊ ဝိညာ၊ အာကိဉ္စ၊ နေဝ		။	။	အာကာ၊ ဝိညာ၊ အာကိဉ္စ၊ နေဝ				

ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ကို ပရမတ်၊ ပညတ်ခွဲပုံ

- ၁။ ပရမတ် ။ ။ ဗုဒ္ဓ-မရဏ ၈-ပါး (သီလ-သမာဓိ-ပညာဂုဏ်)
- အာဟာရေပဋိကူလသညာ ၁-ပါး (ရုပ်+နာမ်)
- စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး (ဓာတ် ၄-ပါး)
- ဝိညာဏဉ္စာယတန ၁-ပါး (အာကာကု+ကြိစိတ်)
- နေဝသညာ ၁-ပါး (အာကိဉ္စ၊ ကြိစိတ်)
- ပေါင်း ၁၂-ပါး။

၂။ ပညတ်။ ။	ကသိုဏ်းပညတ်	၁၀-ပါး
	အသုဘပညတ်	၁၀-ပါး
	ကာယဂတာသတိ	၁-ပါး
	အာနာပါနဿတိ	၁-ပါး
	အပ္ပမညာ	၄-ပါး
	အာကာသာနဉ္စာယတန	၁-ပါး
	အာကိဉ္စညာယတန	၁-ပါး
	ပေါင်း	၂၈-ပါး။

ဆောင်။ ။ ကသိုဏ်းဆယ်ဝ၊ အသုဘနှင့်၊ ကောဋ္ဌာသပါ၊ အာနာပါန၊ ဗြဟ္မဝိဟာ၊ ထိုလေးဖြာ၏၊ သတ္တဝါပညတ်၊ လေးရပ်ဟုပြု၊ အာရပ္ပဝယ်၊ နှစ်သွယ် ပ၊ တ၊ ဌဗ္ဗိသ-တို့၊ မုချပညတ်၊ အာရုံမှတ်လော။ ကြွင်းလတ်ဆယ့်နှစ်၊ ပရမတ်စစ်သည်၊ ခွဲလစ်လေးဆယ် ကမ္မဋ္ဌာန်းတည်း။

ဂေါစရဘောဒ

သုံးပါးသော အာရုံနိမိတ်အပြားဖြင့် ရသင့်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခွဲပြရာအခန်းကို “ဂေါစရဘောဒ” ဟု ခေါ်သည်။

ဂေါစရသဒ္ဓါနှင့် နိမိတ္တသဒ္ဓါတို့သည် “အာရုံ” ဟူသော အနက်ကို ဟောကြကုန်၏။
နိမိတ်တို့တွင် -

- ၁။ ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ၂-ပါးကို ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-လုံး၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်၊ ရနိုင်၏။
- ၂။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုကား ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနဿတိ-ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂-ပါးတို့၌သာ ရအပ်၏။
 (ကြွင်းသော ဗုဒ္ဓါနုဿတိ-စသော အနုဿတိ ၈-ပါး၊ သညာ ၁-ပါး၊ ဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး၊ အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ အာရပ္ပ ၄-ပါးဟူသော ၁၈-ပါးတို့၌ မရအပ်။)

နိမိတ် ၃-မျိုး

နိမိတ္တ ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများစဉ် ထင်မြင်လာသော အာရုံများကို “နိမိတ္တ-နိမိတ်” ဟု ခေါ်သည်။

၁။ **ပရိကမ္မနိမိတ်** ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းစ၍ စီးဖြန်းသောအခါ အာရုံပြုအပ်သော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း၊ အသုဘအလောင်းကောင်စသော အာရုံ။

၂။ **ဥဂ္ဂဟနိမိတ်** ။ ။ (ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် အတော်အတန်ပွားများမိသောအခါ ပကတိ မျက်စိဖြင့် မြင်နေရသကဲ့သို့) စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲထင်မြင်နေသော ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံများ။

၃။ **ပဋိဘာဂနိမိတ်** ။ ။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဆက်လက်ပွားများ အားထုတ်သောအခါ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် အလားတူသော (ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့ထက် အဆပေါင်းများစွာသာလွန်သော) အလွန်သန့်ရှင်း ကြည်လင်စွာ စိတ်ထဲထင်လာသောအာရုံ။

ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်တွဲစပ်ပုံနှင့် ရူပဈာန်ဖြစ်ပုံ

ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်	ပရိကမ္မဘာဝနာ
ပဋိဘာဂနိမိတ်	ဥပစာရဘာဝနာ, အပ္ပနာဘာဝနာ

(က) ပရိကမ္မနိမိတ် + ပရိကမ္မဘာဝနာ

ကမ္မဋ္ဌာန်းစတင်အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီကသိုဏ်း-စသော အာရုံတစ်ခုခုကို ယူရသည်။ ထို့နောက် ၎င်းကသိုဏ်းဝန်းကို မျက်စိဖြင့် ကြည့်၍ “ပထဝီ, ပထဝီ” ဟု ပါဠိလိုဖြစ်စေ၊ “မြေ, မြေ” ဟု မြန်မာလိုဖြစ်စေ အဖန်ဖန်ပွားများရ၏။ ရံခါမျက်စိမှိတ်၍ နှုတ်ကရွတ်လျက်သော်၎င်း၊ မရွတ်ဘဲသော်လည်းကောင်း ဆင်ခြင်ရာ၏။ ထိုသို့ **မျက်စိဖြင့် ကြည့်ရှုအပ်, စိတ်ဖြင့်မှန်းဆအပ်သော ကသိုဏ်းဝန်းအာရုံကို “ပရိကမ္မနိမိတ်”** ဟု ခေါ်ပြီး၊ ကြည့်ရှု၍ သော်၎င်း, မှန်းဆ၍ သော်၎င်း ပွားများမှု (ဘာဝနာ)ကို **“ပရိကမ္မဘာဝနာ”** ဟု ခေါ်သည်။

(ခ) ဥဂ္ဂဟနိမိတ် + ပရိကမ္မဘာဝနာ

ဤသို့ မှိတ်တုံ, ဖွင့်တုံအဖုံဖုံဖြင့် အာရုံပြု၍ ဆင်ခြင်ပွားများဖန်များသောအခါ ကသိုဏ်းဝန်း အာရုံသည် မျက်စိဖြင့် တိုက်ရိုက်မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်ထဲ၌ (မနောဒွါရ၌) ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်လာ၏။ ဤကဲ့သို့ စိတ်ထဲ၌ ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်လာသောအာရုံကို

“ဥဂ္ဂဟနိမိတ်”ဟုခေါ်သည်။ ဤဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက်ပွားများနေသော ဘာဝနာသည် ပရိကမ္မဘာဝနာပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရှေးကထက် သမာဓိရ၍ တည်ကြည် လှသော “ပရိကမ္မဘာဝနာ”ဖြစ်သည်။

(ဂ) ပဋိဘာဂနိမိတ် + ဥပစာရဘာဝနာ

ထိုပရိကမ္မဘာဝနာ(သမာဓိ)ဖြင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက်ပွားများ အားထုတ် သောအခါ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ပမာဏတူသော (ဝတ္ထုဒြပ်ပရမတ်သဘောမှ လွတ်သော ဘာဝနာကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော) ပညတ်အာရုံသည် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ထဲ၌ ငြိမ်သက်စွဲတည်လာ၏။

၎င်းအာရုံသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆပေါင်းရာထောင်မကသာလွန်၍ ကြည်နူး ဖွယ်ရာ၊ ကြည်လင်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ၎င်းအာရုံကို “ပဋိဘာဂနိမိတ်”ဟု ခေါ်သည်။

ထိုသို့ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာသောအခါမှ စ၍ သမာဓိ၏ ဘေးရန်ဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္ဒ- စသော နီဝရဏတရားများ ကင်းကွာ၍ ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးတို့သည် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကိစ္စတို့ကို အထင်အရှား ဆောင်ရွက်ကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် အားထုတ်အပ်သော ဘာဝနာအဆင့် အတန်းကို လွန်ပြီး ဈာန်၏အနီး အနားရောက်နေသော ပွားများမှု “ဥပစာရဘာဝနာ” အဆင့်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏။ **(ဥပစာရ - အပ္ပနာအနီးအပါး၌ ဖြစ်သောဈာန်။)**

(ဃ) ပဋိဘာဂနိမိတ် + အပ္ပနာဘာဝနာ

ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာ၍ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုထင်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက်ပွားများ အားထုတ်သည်ရှိသော် ထက်မြက်သောဉာဏ်ရှိသူတို့မှာ မကြာခင် “အပ္ပနာဘာဝနာ” ခေါ် ရူပပထမဈာန်ကို ရလာလေသည်။

ဉာဏ်မထက်မြက်သူဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုရပြီးသောပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မပျောက် ကွယ်သွားရ အောင် ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်လျက် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် အားထုတ်ရသည်။

ဒုတိယဈာန်စသည်ဖြစ်ပုံ

ဒုတိယဈာန်ကို ရလိုသောယောဂီသည် မိမိရရှိပြီး ပထမဈာန်ကို **ဝသီဘော် ၅-ပါး**တို့ဖြင့် အလွန်စွမ်းရည်သတ္တိထက်မြက်လာအောင် အဖန်ဖန်ဝင်စားရသည်။ ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုသို့ ပထမဈာန်ကို အစွမ်းထက်အောင်ပြုလုပ်ပြီးနောက် ကြမ်းတမ်းသော ဝိတက်ကို အပြစ်ရှာ၍ ရှေးကထင်ပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ဆက်လက်အားထုတ်သည်ရှိသော်- ဝိတက် မပါ၊ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးသာ ပါရှိသော **ဒုတိယဈာန် - အပ္ပနာဘာဝနာ**ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုနည်းတူစွာ -

တတိယဈာန်ကို ရလိုလျှင် ဝိစာရကို ပယ်ခြင်းငှာ (ဝိတက်ရန်သူနှင့် နီးကပ်၍)
စတုတ္ထဈာန်ကို ရလိုလျှင် ပီတိကို ပယ်ခြင်းငှာ (မငြိမ်သက်သောသဘောရှိ၍)
ပဉ္စမဈာန်ကို ရလိုလျှင် သုခကိုပယ်ခြင်းငှာ (ပီတိမိတ်ဆွေဖြစ်၍)အားထုတ်ရမည်။
(အောက်အောက်ဈာန်ရှိ စိတ်, စေတသိက်တို့ထက် အထက်ထက်ဈာန်၌ ရှိသော စိတ်, စေတသိက်တို့ကပို၍ သိမ်မွေ့ကြ၏။ ထိုသို့ သိမ်မွေ့သော ဈာန်အင်္ဂါများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် အားထုတ်ရမည်-ဟူလို။)

ဝသီဘော် ၅-ပါး

၁။	အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်	ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို လျှင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော စွမ်းရည်
၂။	သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်	လျှင်မြန်စွာ ဈာန်ဝင်စားနိုင်သော စွမ်းရည်
၃။	အဓိဋ္ဌာန်ဝသီဘော်	ဘွင်စိတ်ကို လွှမ်းမိုး၍ ဈာန်စိတ်အစဉ်ကို အလိုရှိသမျှ ထိန်းထားနိုင်သည့် စွမ်းရည်။
၄။	ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်	ရည်မှန်းထားသောကာလအပိုင်းအခြားကို မကျော်လွန်စေပဲ ဈာန်မှ ထနိုင်သော စွမ်းရည်။
၅။	ပစ္စေဝေက္ခဏာဝသီဘော်	ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စေဝေက္ခဏာဇောဝိထိတို့၏ တစ်ဝိထိနှင့် တစ်ဝိထိအကြားဝယ် ဘဝင်များစွာမခြားပဲ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဆင်ခြင်နိုင်သော စွမ်းရည်။

အာရူပဗျာန် (အရူပဗျာန်) ၄-ပါးဖြစ်ပေါ်ပုံ

၁။ ရူပါဝစရပဉ္စမဗျာန်ကို အခြေခံ၍ အရူပဗျာန်သို့ တက်လှမ်းရ၏။
ရူပါဝစရပဉ္စမဗျာန်ကို ဝသီဘော် ၅-ပါးဖြင့် အဖန်ဖန်လေ့လာပြီးသောအခါရုပ်ခန္ဓာ၌ စက်ဆုပ်သဖြင့် အာကာသကသိုဏ်းမှ အခြားကသိုဏ်း ၉-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို ပယ်ခွါသဖြင့် ရလာသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို “အနန္တော အာကာသော = ကောင်းကင်ပညတ်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ” ဟု အဖန်ဖန်တလဲလဲပွားများလျှင် “အာကာသာနဉ္စာယတနဗျာန်-ဟူသော ပထမအရူပဗျာန်” ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ ထိုပထမအရူပဗျာန်ကိုပင် “အနန္တံ ဝိညာဏံ = ပထမအရူပဗျာန်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ” ဟု အဖန်ဖန်တလဲလဲပွားများလျှင် ဝိညာဏ-ဉ္စာယတနဗျာန်-ဟူသော ဒုတိယအရူပဗျာန်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၃။ ထိုပထမအရူပဗျာန်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို “နတ္ထိ ကိဉ္စိ - စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ မရှိ” ဟူ၍ အဖန်ဖန်တလဲလဲ ပွားများလျှင် အာကိဉ္စညာယတနဗျာန်-ဟူသော တတိယအရူပဗျာန်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၄။ ထိုတတိယအရူပဗျာန်ကို “သန္တမေတံ၊ ပဏီတမေတံ = ဤတတိယ အရူပဗျာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ မွန်မြတ်၏” ဟု အဖန်ဖန်တလဲလဲပွားများလျှင် နေဝသညာနာသညာယတနဗျာန်ဟူသော စတုတ္ထအရူပဗျာန်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အပ္ပနာသို့ မရောက်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့တွင် -

ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလိုသူသည် - အရဟံဂုဏ်တော်ကို ပွားများလိုလျှင် အရဟံဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ” ဟု ပရိကံပြုရမည်။

- ဂုဏ်တော်သည် ပရိကမ္မနိမိတ်မည်၏။
- ပွားများမှုသည် ပရိကမ္မဘာဝနာမည်၏။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်ကို ပွားများလိုလျှင် ထိုဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ” စသည်ဖြင့် ပွားများရမည်။ နောက်ဂုဏ်တော်များ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါ။

ထိုဂုဏ်တော်အာရုံကို ကောင်းစွာယူမိသည်ရှိသော် (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်လာသည်ရှိသော်) ထိုအခါ ယခင်ပရိကမ္မဘာဝနာသည် တည်ကြည်လှလေပြီ။ ထို့ထက် သမာဓိရလာသောအခါ နိဝရဏကိလေသာတို့ ကင်းကွာသဖြင့် ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်အတန်းသို့ တက်လှမ်းမိလေပြီ။

✓ အဝေသေသေသု စ ဒသသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဗုဒ္ဓဂုဏာဒိကမာရမ္မဏမာရဗ္ဗ (ပ) ဥပစာရော စ သမ္ပဇ္ဇတိ။ (သင်္ဂဟ)

အဘိညာဉ်ခန်း

အဘိညာဉ် ။ ။ အလွန်အကျူးအထူးသိတတ်သော ရူပပဉ္စမဈာန်၌ယှဉ်သောဉာဏ်ကို “အဘိညာဉ်” ဟု ခေါ်သည်။ ထိုဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ရူပပဉ္စမဈာန်စိတ်ကိုလည်း သဟစရဏ (တကွဖြစ်ဘက်)နည်းအရ “အဘိညာ=အဘိညာဉ်” ဟုပင် ခေါ်နိုင်သည်။

အဘိညာဉ်ဖြစ်ပုံ။ ။ ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်ကို ရရှိထားသောသူသည် အဘိညာဉ်ရအောင် အားထုတ် လိုသည်ရှိသော် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ ဖြစ်သော ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှ ထပြီးလျှင် အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း စသည်ကို (ဝါ) အဓိဋ္ဌာန်အပ်, ဖန်ဆင်းအပ်သော အရာ, အထောင်စသော သူငယ်အသွင်စသည်ကို ဆင်ခြင်၍ “သတံ ဟောမိ, သဟဿံ ဟောမိ” စသည်ဖြင့် အဖန်တလဲလဲစီးဖြန်းခြင်း ပရိကမ်ကို ပြုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ အဘိညာဉ် အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်စိတ်သည် ရူပါရုံစသောအာရုံတို့၌ ထိုက် သည်အားလျော်စွာ အပွနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏။ (အဘိညာဉ်ရလေတော့၏။)

ခိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၏ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သော အဘိညာဉ် (၅၂၆၊၇)ပါး

၁။ ဣဒ္ဓိဝိစအဘိညာဉ်	တန်ခိုးအမျိုးမျိုးကို ဖန်ဆင်းနိုင်သော အဘိညာဉ်
၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်	နတ်မျက်စိကဲ့သို့ ဝေးသောအဆင်း, သေးငယ်သောအဆင်းကို မြင်နိုင်သော အဘိညာဉ်
၃။ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်	နတ်နားကဲ့သို့ဝေးသောအသံ, တိုးတိုးသံကိုလည်းကြားနိုင်သော အဘိညာဉ်
၄။ ပရုစိတ္တဝိဇာနရအဘိညာဉ်	သူများစိတ်ကို သိနိုင်သော အဘိညာဉ်
၅။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်	ရှေးရှေးဘဝများ၌ ဖြစ်ခဲ့သမျှအကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ အောက်မေ့နိုင် သော အဘိညာဉ်
၆။ ယထာကမ္မူပဂအဘိညာဉ်	ကံအားလျော်စွာ ထိုထိုဘုံဘဝတို့၌ ဖြစ်ကြရသောသတ္တဝါများကို မြင်နိုင်သည့်အဘိညာဉ်
၇။ အနာဂတံသအဘိညာဉ်	နောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကြောင်းအရာများကို သိမြင်နိုင်သော အဘိညာဉ်

အဘိညာဉ် ၅-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၇-ပါး ဟူရာ၌ -

- (က) အဘိညာဉ် ၅-ပါးဟုဆိုလျှင် ယထာကမ္မူပဂနှင့် အနာဂတံသအဘိညာဉ် ၂-ပါးကို (ဒိဗ္ဗစက္ခုနှင့် မကင်းသောကြောင့်) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်၌ သွင်းယူရာ၏။
- (ခ) အဘိညာဉ် ၆-ပါးဟု ဆိုပြန်လျှင်ကား အထက်ပါ ၅-ပါးတွင် အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်ကို ထည့်ပေါင်းရ၏။

အာသဝက္ခယအဘိညာဉ် ။ ။ အာသဝေါတရားတို့ကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော အရဟတ္တမဂ်။

လောကီ + လောကုတ္တရာ

အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်သည် လောကုတ္တရာ။ ကျန်အဘိညာဉ်တို့ကား လောကီအဘိညာဉ် များ ဖြစ်ကြသည်။

**ဆောင်။ ။ စ, သော, ဣဒံ, ပ၊ ပုဗ်, ယ, အ၊ သတ္တ-အဘိညာ။
၅-ဖြာဖြစ်က၊ ယနှင့် အ၊ စ-၌ သွင်းယူပါ။
ခြောက်မူ - အာသဝဂ်၊ ၅-ဝယ်စွက်၊ သုံးချက်နားလည်ပါ။**

ပါရမီထူးသူတို့သည် မဂ်ရရုံမျှဖြင့်၎င်း၊ ရူပပဉ္စမဈာန်ရရုံမျှဖြင့်၎င်း အဘိညာဉ်ကို ရနိုင်၏။ ပါရမီထူး မရှိသူတို့ကား ဈာန်သမာပတ် ၈-ပါး၊ ၉-ပါးလုံးနှင့် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးလုံး၌ အသားကျစွာ ပွားများအားထုတ်လေ့လာမှသာ ဈာန်တစ်မျိုးမျိုးပေါက်ကာ အဘိညာဉ်ကို ရရှိနိုင်သည်။

သမထဘာဝနာအကျိုး

- ၁။ ဈာန်ချမ်းသာခံစားရခြင်း
- ၂။ အဘိညာဉ်ရခြင်း
- ၃။ ဝိပဿနာအခြေခံဖြစ်ခြင်း
- ၄။ နိရောဓသမာပတ်အခြေခံဖြစ်ခြင်း
- ၅။ ဈာန်ဖြင့် ကွယ်လွန်လျှင် ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၈။)

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း

ဤဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိမှတ်ဖွယ်များကား -

- ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး ၂။ လက္ခဏာ ၃-ပါး
- ၃။ အနုပဿနာ ၃-ပါး ၄။ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး
- ၅။ ဝိမောက္ခ ၃-ပါး ၆။ ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါးဟူ၍ ၆-မျိုးတို့တည်း။

(၁) ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး (အထူးစင်ကြယ်သောတရား ၇-ပါး)

၁။ သီလဝိသုဒ္ဓိ	သီလ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း။ ရဟန်းများ၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလလုံခြုံမှု သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။ လူများ၌ ယုတ်စွအဆုံး ၅-ပါးသီလလုံခြုံမှု သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။ ရှင်သာမဏေများ၌ ၁၀-ပါးသီလလုံးခြုံမှု သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။
၂။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏစသော အညစ်အကြေးတို့မှ စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (ဥပစာရဘာဝနာသို့ရောက်လျှင် နိဝရဏတို့စင်ကြယ်ပြီးဖြစ်၍ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်၏။ အပ္ပနာဘာဝနာသို့ ရောက်လျှင်မူကား ဆိုဖွယ်ရာ မရှိပြီ။)
၃။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	နာမ်၊ ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဆင်ခြင်သဖြင့် အတ္တ-ဟု စွဲလမ်းသော မိစ္ဆာအယူမှ စင်ကြယ်ခြင်း။
၄။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ	“ငါသည် ရှေးက ဖြစ်မှ ဖြစ်ခဲ့ဘူးလေရဲ့လား၊ အလုံးစုံကို အကုန်သိနိုင် သော ဘုရားရှင်ဟူသည် ရှိမှ ရှိနိုင်ပါမည်လား” စသော ယုံမှားသံသယမှ လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ်။
၅။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းဘေးရန်တို့ကို သိမ်းဆည်းသောအားဖြင့် မဂ် ဟုတ်သည်/မဟုတ်သည်ကို သိမြင်နိုင်သောဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။
၆။ ပဋိပဒါဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	မဂ်၊ ဖိုလ်သို့ရောက်ကြောင်းဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။
၇။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်နိုင်သော မဂ်ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

(၂) လက္ခဏာ ၃-ပါး

သင်္ခါရတရားတို့၏ အမှတ်အသားကို “လက္ခဏာ” ဟု ခေါ်သည်။

၁။ အနိစ္စလက္ခဏာ	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း သဘောလက္ခဏာ အမှတ်အသား။
၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာ	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့၏ သာယာဖွယ်မရှိဘဲ အမြဲ ဖြစ်ပျက်ဒဏ်ကို အစဉ်မပြတ်ခံနေရခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းသဘော လက္ခဏာအမှတ်အသား။
၃။ အနတ္တလက္ခဏာ	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့၏ အစိုးမရခြင်းသဘော လက္ခဏာ အမှတ်အသား။

(ဤသုံးပါးကို လှည်းယာဉ်၊ လေယာဉ်အလား နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် “လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါး” ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။)

(၃) အနုပဿနာ ၃-ပါး

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဉာဏ်ကို “အနုပဿနာ” ဟုခေါ်သည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်ပင်တည်း။

၁။ အနိစ္စာနုပဿနာ	သင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်းအနိစ္စလက္ခဏာပေါ်အောင် အဖန်ဖန်ရှုတတ် သောဉာဏ်
၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာ	သင်္ခါရတရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခလက္ခဏာပေါ်အောင် အဖန်ဖန်ရှုတတ်သောဉာဏ်
၃။ အနတ္တာနုပဿနာ	သင်္ခါရတရားတို့၏ အစိုးမရခြင်းအနတ္တလက္ခဏာပေါ်အောင် အဖန်ဖန်ရှုတတ်သောဉာဏ်

(၄) ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး = ဝိပဿနာဝုဒ္ဓိ

(ဝိသုဒ္ဓိ ၄-ပါးကိုရပြီးနောက် သင်္ခါရတရားတို့ကို သုံးသပ်ပွားများရသည့် ဉာဏ် ၁၀-ပါး။) အနုပဿနာဉာဏ်သည်ပင် သမ္မသန-စသော အမည်ဖြင့် ၁၀-မျိုးပြား ပြန်၏။ ထို ၁၀-မျိုးကို ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးဟု မှတ်ပါ။

၁။ သမ္မသနဉာဏ်	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့ကို (ခန္ဓာစသည်ဖွဲ့၍) အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ-ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်သောဉာဏ်။
၂။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု, ပျက်မှု ၂-ပါးကို ရှုသောဉာဏ်။ (ဤနေရာ၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်လာသော်အန္တရာယ် ၁၀-ပါးနှင့် တွေ့ကြုံရတတ်သည်။)
၃။ ဘင်္ဂဉာဏ်	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ ပျက်မှုသက်သက်ကိုသာရှုသောဉာဏ်
၄။ ဘယဉာဏ်	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်ရာဘေးဆိုးကြီး ပါတကားဟူ၍ ရှုမြင်သောဉာဏ်
၅။ အာဒိနဝဉာဏ်	ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၌ အားကိုးရာမရှိ အပြစ်အတိပါတကား-ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်။
၆။ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်	သင်္ခါရတရားတို့ကို ငြီးငွေ့ဖွယ်ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်။
၇။ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်	ငြီးငွေ့၍ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောဉာဏ်
၈။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်	လွတ်ခြင်း၏အကြောင်းပြည့်စုံခြင်းငှာ တဖန်သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောဉာဏ်။
၉။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်	သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်ခြင်း, နှစ်သက်ခြင်းကို ကြဉ်သော အစွမ်းဖြင့် လျှစ်လျူရှု၍ ဖြစ်သောဉာဏ်။ (သင်္ခါရတရားတို့၌ မုန်း+ချစ်မပြု လျှစ်လျူရှုသောဉာဏ်။)
၁၀။ အနုလောမဉာဏ်	ရှေးဉာဏ် ၉-ပါးတို့၏ကိစ္စပြီးခြင်းအထက်၌ ၃၇-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားနှင့် လျော်သောဉာဏ်။ (မဂ္ဂဝီထိတွင် ပါဝင်သော ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံကိစ္စတပ်သော ဉာဏ်။)

(၅) ဝိမောက္ခ ၃-ပါး

ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော မဂ်, ဖိုလ်တရားကို “ဝိမောက္ခ” ဟု ခေါ်သည်။

၁။ သုညတဝိမောက္ခ	အတ္တမှကင်းဆိတ်သည်ဖြစ်၍ ကိလေသာသံယောဇဉ်စသည်တို့မှ လွတ်သော မဂ်, ဖိုလ်။
၂။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ	နိစ္စနိမိတ်စသည်မရှိသည်ဖြစ်၍ ကိလေသာ, သံယောဇဉ်စသည်တို့မှ လွတ်သော မဂ်, ဖိုလ်။
၃။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ	တဏှာတည်းဟူသော တောင့်တခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ ကိလေသာ, သံယောဇဉ်တို့မှ လွတ်သော မဂ်, ဖိုလ်။

(၆) ဝိမောက္ခမူခ ၃-ပါး

(မဂ်, ဖိုလ်တံခါးဝသဖွယ်ဖြစ်သော အနုပဿနာဉာဏ် ၃-ပါး)

၁။ သုညတနုပဿနာ	အတ္တမှ ဆိတ်ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုသောဉာဏ်
၂။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ	နိစ္စနိမိတ်စသည်၏မရှိခြင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုသောဉာဏ် (အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်)
၃။ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ	တဏှာတည်းဟူသော တောင့်တခြင်းကင်းသည်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသောဉာဏ် (ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်)

ဝိသုဒ္ဓိဘောဓ

ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ဝိပဿနာဘာဝနာရှုမှတ်ပွားများသည် ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့်, ဝိပဿနာ ဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် နောက်ဆုံး မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ရောက်ရှိသွားကြသည်။

(၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ = သီလ၏ အထူးခင်ကြယ်ခြင်း

- (က) လူဝတ်ကြောင်ဖြစ်လျှင် အယုတ်ဆုံး ၅-ပါးသီလလုံခြုံရမည်။ စွမ်းနိုင်လျှင် ၈-ပါး၊ ၉-ပါး၊ ၁၀-ပါး၊ သီလတစ်မျိုးမျိုးစောင့်ထိန်းရမည်။ သို့မှသာ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်မည်။
- (ခ) ရဟန်းတော်များ၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ ၄-မျိုးလုံခြုံမှသာ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်မည်။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ ၄-မျိုး

၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ	ပါတိမောက်လာ အကျဉ်း ၂၂၇-သွယ်၊ အကျယ် ကုဋေကိုးထောင်ကျော် သီလစောင့်ထိန်းခြင်း။
၂။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ	စက္ခုန္ဒြေ (၁) မနိန္ဒြေဟူသော ဣန္ဒြေ ၆-ပါး၌ အကုသိုလ် မဖြစ်အောင်စောင့်ထိန်းခြင်း။
၃။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ	အသက်မွေးမှုစင်ကြယ်ခြင်း (ဒကာ၊ ဒကာမတို့ လှူဒါန်းချင် လာအောင် သစ်သီးပေးမှု၊ ပန်းပေးမှု၊ ဂုဏ်ထူးမရှိဘဲ ရှိသ ယောင်ဟန်ဆောင်မှုစသည်တို့ကိုရှောင်ကြဉ်၍ စင်ကြယ်စွာ ရအပ်သောပစ္စည်းကိုသာ ခံယူသုံးစွဲခြင်း)
၄။ ပစ္စယသန္နိသိတသီလ	ပစ္စည်း ၄-ပါး၌ မှီ၍ဖြစ်သော သီလ (ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးစွဲ ရာ၌ ရသင့်သောအကျိုးများကို ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ခြင်း။)

ဆင်ခြင်ပုံလင်္ကာ။ ။ အသက်ရှည်ကြာ၊ ဘေးရောဂါတို့ ကိုယ်မှာမကပ်၊ ပရိယတ်နှင့်၊ ပဋိပတ်ရေး၊ မြော်ထောက်တွေ့၍၊ ဤဆေး၊ ဤဆွမ်း၊ ဤသင်္ကန်းနှင့်၊ ရွှင်လန်းဖွယ် ကောင်း၊ ဤစံကျောင်းကို၊ မှီအောင်း သုံးစွဲပါသတည်း။

(၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ = စိတ်အထူးခင်ကြယ်ခြင်း

သမထဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်သဖြင့် “ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ”တို့ကို ရရှိသောအခါ နိဝရဏကိလေသာအနောက်အကျူတို့ အနယ်ကျသဖြင့် စိတ်အစဉ်သည် အလွန်သန့်ရှင်းသဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအဆင့်သို့ ရောက်၏။ (ဝိပဿနာအားထုတ်မှု၌ ဖြစ်ပေါ်သော ခဏိကသမာဓိသည် ဥပစာရ သမာဓိနှင့် ဆင်တူ၏။)

(၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ = အသိအမြင်စင်ကြယ်ခြင်း

နာမ်, ရုပ်တို့အပေါ်၌ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် အထပ်ထပ်ဆင်ခြင်သောအခါ “သိမှုက စိတ်၊ ခံစားမှုက ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုက သညာ၊ ပြုလုပ်အားထုတ်မှုက သင်္ခါရ၊ ဖောက်ပြန်တတ်သော ခန္ဓာကိုယ်က ရုပ်။ ဤရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့မှတစ်ပါး အတ္တဟူသည့်အသက်ကောင်, လိပ်ပြာကောင်ဟူ၍ မရှိပါတကား” ဟု သိမြင်လာ၏။ ယင်းသို့ သိမြင်ခြင်းသည် အတ္တ-ဟုစွဲလမ်းသော မိစ္ဆာအယူမှ စင်ကြယ်ရကား “ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ” ခေါ် သန့်ရှင်းသော ဉာဏ်ဖြစ်၏။

(၄) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

ငါသည်ရှေးက ဖြစ်မှ ဖြစ်ခဲ့ဖူးလေရဲ့လား, အလုံးစုံကို အကုန်သိသော ဘုရားရှင်ဟူသည် တကယ်ရှိနိုင်ပါမည်လား-စသော ယုံမှားသံသယမှ လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်ကို “ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ” ဟု ခေါ်သည်။

ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ရမှုအကြောင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း, ပဋ္ဌာန်းနည်းတို့ဖြင့် ထင်မြင်က ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်, ယထာဘူတဉာဏ်ဖြစ်၍ ယုံမှားခြင်း ၁၆-ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ၈-ပါးနှင့်တကွ အကြောင်းမရှိ-ဟု ယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ထာဝရဘုရား ဖန်ဆင်း၏-ဟု ယူသော ဝိသမဟေတု ဒိဋ္ဌိတို့မှ လွန်မြောက်စင်ကြယ်သော ဉာဏ်ဖြစ်၏။ ဤဉာဏ်သည်ပင် ယုံမှားခြင်းကင်္ခါတို့မှ ကင်းစင်သော “ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ” ဖြစ်၏။

စူဠသောတာပန် ။ ။ ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ထားနိုင်သူသည် မဟာသောတာပန် အစစ်ဖြစ်၏။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိသို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် (ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်နိုင် စေကာမူ) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဒိဋ္ဌိကို, ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို (တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့်) အတော်ကြာကြာ ပယ်ခွါထားနိုင်ရကား သောတာပန်နှင့်အလားတူသဖြင့် “စူဠသောတာပန်” မည်၏။

၎င်းစူဠသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလဝိသုဒ္ဓိ, စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံပြီးဖြစ်၍ ခိုင်မြဲသော သမာဓိရှိရကား မဆုတ်မနစ်ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် အရိယာစခန်း မကြာမီ တက်လှမ်းနိုင်ပေ လိမ့်မည်။

ယုံမှားခြင်း ၈-ပါး

- ၁။ ဘုရားရှင်၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၂။ တရားတော်၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၃။ သံဃာတော်၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၄။ အကျင့်သိက္ခာ၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၅။ ရှေးအစွန်း၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၆။ နောက်အစွန်း၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၇။ ရှေး+နောက်အစွန်း ၂-ပါး၌ ယုံမှားခြင်း။
- ၈။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ယုံမှားခြင်း။

သုတ္တန်လာ ယုံမှားခြင်း ၁၆-ပါး (၈၊ ၁၊ ၁၀)

(က) အတိတ်၌ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း ၅-ပါး

ငါသည် ရှေးအခါက -

- ၁။ ဖြစ်ဘူးပြီလော။
- ၂။ မဖြစ်ဘူးလော။
- ၃။ ဘယ်အမျိုးနွယ်ဖြစ်ခဲ့သနည်း။
- ၄။ ဘယ်အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်ခဲ့သနည်း။
- ၅။ ဘယ်သူဖြစ်ပြီးမှ ဘယ်သူဖြစ်ခဲ့သနည်း။

ဆောင်။ ။ ဖြစ်ဘူးသလား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ မျိုးကားဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူဖြစ်၍၊ ဖြစ်သနည်း။

(ခ) အနာဂတ်၌ ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း ၅-ပါး

ငါသည် နောင်အခါ -

- ၁။ ဖြစ်လတုံလော။
- ၂။ မဖြစ်လတုံလော။
- ၃။ ဘယ်အမျိုးနွယ်ဖြစ်လတုံနည်း။
- ၄။ ဘယ်အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်လတုံနည်း။
- ၅။ ဘယ်သူဖြစ်ပြီးမှ ဘယ်သူဖြစ်လတုံနည်း။

ဆောင်။ ။ ဖြစ်လတုံလား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ မျိုးကားဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူဖြစ်၍၊ ဖြစ်သနည်း။

(ဂ) ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ယုံမှားခြင်း ၆-ပါး

ယခု ငါသည် -

- ၁။ ဖြစ်ဆဲလော။
- ၂။ ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်လော။
- ၃။ ဘယ်အမျိုးအနွယ်ဖြစ်နေသနည်း
- ၄။ ဘယ်အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်နေသနည်း
- ၅။ ဘယ်ဘဝမှ လာခဲ့သနည်း
- ၆။ ဘယ်ဘဝသို့ သွားရမည်နည်း။

ဆောင်။ ။ ဖြစ်ဆဲဟုတ်လား၊ မဟုတ်လားနှင့်၊ မျိုးကားဘယ်မူ၊ ဘယ်မူခြင်းရာ၊ ဘယ်ကလာလို့၊ အဘယ်သို့သွား၊ ဤ ၆-ပါး၊ ယုံမှား ပစ္စုပ္ပန်။

(၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းဘေးရန်တို့ကို သိမ်းဆည်းသောအားဖြင့် မဂ်၊ ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လမ်းမှန်နှင့် မဂ်၊ ဖိုလ်သို့ရောက်ကြောင်း မဟုတ်သည့် လမ်းမှားတို့ကို ခွဲခြား၍ ထင်ရှားစွာ သိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည် **“မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ”** မည်၏။

(က) သမ္ပသနဉာဏ်။ ။ ရုပ်၊ နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စဒုက္ခအနတ္တ-ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်တတ်သော ဉာဏ်ကို **“သမ္ပသနဉာဏ်”** ဟုခေါ်သည်။

(ခ) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်။ ။ ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း(ဥပါဒ်)နှင့် ပျက်ခြင်းဝယ(ဘင်)တို့ကို ထင်မြင်အောင် ရှုတတ်သောဉာဏ်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်လာသည့်အခါ ဩဘာသခေါ် အလင်းရောင်-စသည့် **ဥပက္ခိ-လေသ ၁၀-ပါး**တို့လည်း မဆိုင်းမတွ ဖြစ်ပေါ်လာကြတော့၏။

ဥပက္ကိလေသ (၁၀)ပါး

ဥပက္ကိလေသ = ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း အန္တရာယ် ၁၀-ပါး။

၁။	ဩဘာသ	ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်မှ ထွက်သောအလင်းရောင်
၂။	ဝီတိ	ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝီတိ
၃။	ပဿဒ္ဓိ	ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ။
၄။	အဓိမောက္ခ	ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စူးစိုက်သက်ဝင်ယုံကြည်သော သဒ္ဓါစေတသိက်။
၅။	ပဂ္ဂဟ	ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်မဆုတ်အောင် အားပေးချီးမြှောက်တတ်သော ဝီရိယ။
၆။	သုခ	မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရုပ်ဖြင့်တစ်ကိုယ်လုံးကို ထုံမွမ်း၍ ချမ်းမြစေသော သုခဝေဒနာ။
၇။	ဉာဏ	ဝရဇိန်လက်နက်မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ သွက်လက်လျှင်မြန် အမြင်သန်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်။
၈။	ဥပဋ္ဌာန	ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာတည်သော သတိစေတသိက်။
၉။	ဥပေက္ခာ	(တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာ, အာဝဇ္ဇနပေက္ခာ ၂-မျိုး) (က) ဖြစ်မှု, ပျက်မှု အလွန်ထင်နေရကား မထင်ထင်အောင်ရှုဖို့ရာ ဗျာပါရ မများရတော့ဘဲ အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက် ကို တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာ-ခေါ်သည်။ (ခ) ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဆင်ခြင်သည့်အခါ အလွန်လျှင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ယှဉ်သော စေတနာကို “အာဝဇ္ဇနပေက္ခာ” ဟုခေါ်သည်။ (ဝီတိမှစ၍ ဤဥပေက္ခာတိုင်အောင်သော တရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များတည်း။)
၁၀။	နိကန္တိ	သိမ်မွေ့သော တဏှာ။ ဩဘာသ-စသည်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို နှစ်သက်နေမှုတဏှာ။ (ဤတဏှာသည် အလွန်သိမ်မွေ့ရကား တဏှာမှန်းပင် မသိသာချေ။ ဝိပဿနာ၌ မွေ့လျော်မှု (ဝိပဿနာဘိရတီ)ဟုသာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထင်မှတ်နေကြသည်။)

ဥပက္ကိလေသ ၁၀-ပါးတို့တွင် - ဩဘာသမှ ဥပေက္ခာတိုင်အောင် ရှေး ၉-ပါးသည် အကုသိုလ်တရားမဟုတ်၍ ဘေးရန်အစစ် မဟုတ်။ **နိကန္တိတစ်ခုသာ ဘေးရန်အစစ်တည်း။**

သို့ရာတွင်-ဩဘာသစသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ **ပရိယတ်မကျမ်း ကျင်သော အချို့ယောဂီ၌** “ငါ့မှာ ရှေးအခါက ဤကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါမျိုး မထွက်ဖူးချေ။ ဤအရောင် အဝါကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်သည် မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်ပင်ဖြစ်၏။ ငါသည် မဂ်၊ ဖိုလ်ကိုရပြီ” ဟု၎င်း၊ “ငါ့မှာ ရှေးက ဤကဲ့သို့ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ-စသည်တို့ မဖြစ်ခဲ့ဖူးချေ။ ငါသည် မဂ်ဖိုလ်ကိုရပြီ” ဟု၎င်း ဤသို့အထင်ကြီးကာ ဝိပဿနာလမ်းလွဲ၍ ဩဘာသ-စသည်ကို သာယာမှု (တဏှာ)၊ အထင်ကြီးမှု (မာန)၊ ငါဟု စွဲလမ်းမှု (ဒိဋ္ဌိ)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထိုတဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ဩဘာသစသည်ကို စွဲ၍ဖြစ်သောကြောင့် (လူမိုက်အားပေးဆိုသလို) ဩဘာသစသည် တို့ကိုလည်း (ဖလူပစာရ၊ ဌာနျူပစာရအားဖြင့်) ဝိပဿနာ-၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း ဘေးရန်ဟု ဆိုရလေသည်။

ပရိယတ်၌ ကျမ်းကျင်သော ယောဂီသည်ကား ဩဘာသ-စသည် တို့သည် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ-တို့၏တည်ရာဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ညစ်နွမ်း စေတတ်သော ဘေးရန်များတည်း။ ထိုဩဘာသစသည်ကို နှစ်သက်စွဲလမ်း နေမှုသည် မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းမှန်မဟုတ်သဖြင့် အမဂ္ဂတည်း။ အစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ အားထုတ်မှုသည်သာ မဂ်၊ ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကြောင်းလမ်းမှန် ဖြစ်၍ မဂ္ဂ-အစစ်ဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်နိုင်သည်။

ဤသို့ ဝိပဿနာ-၏ ဘေးရန်ကို အမှန်အတိုင်းသိမ်းဆည်း၍ လမ်းမှန်/မမှန်လက္ခဏာ ကို ပိုင်ခြားတတ်သော ဉာဏ်ကို **“မဂ္ဂါမဂ္ဂါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ”**ဟု ခေါ်သည်။

ဤသို့လျှင် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒဗ္ဗယဉာဏ်ရှေးပိုင်းကို **“မဂ္ဂါမဂ္ဂါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနယ်”** ဟု သတ်မှတ်အပ်၏။

(၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဩဘာသစသော ၁၀-ပါးသော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့မှ လွတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား **ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သစ္စာနုလောမဉာဏ်**တိုင်အောင် လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါးကို ဝိပဿနာအဆင့်ဆင့်အားဖြင့် ကျင့်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ **၉-ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်**တို့သည် **“ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ”**မည်၏။

✓ တထာ ပရိဗန္ဓဝိမုတ္တဿ ပန (လ) နဝ ဝိပဿနာဉာဏာနိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနာမ။ (သင်္ဂဟ) ဆောင်။ ။ ဥဒယဉာဏ်၊ အခြေခံ၍၊ ကိုးတန်ဉာဏ်များ၊ ကျင့်ကြံပွား၊ မှတ်သား ပဋိဝိသုဒ္ဓိ။

(၄) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (မဂ်ရခါနီးစိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ)

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် ကျင့်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာ-ဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ရင့်ခြင်းကို စွဲ၍ မဂ်ဖြစ်ခါနီးတွင် မဂ္ဂဝိထိအစဉ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဖြစ်ပေါ်ပုံမှာ - ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု၊ မဂ်ဇော ၁-ကြိမ်၊ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဇော ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်။ ထို့နောင် ဘဝင်ကျသည်။
မဂ္ဂဝိထိပုံစံ ။ ။ န-ဒ-မ-ပ-ဥ-န-ဂေါ-မဂ်-ဖိုလ် ၂/၃-ကြိမ်၊ ဘဝင်။

အနုလောမဉာဏ်နှင့်အာရုံ

မဂ်ရခါနီး မဂ္ဂဝိထိတွင် ပါဝင်သော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ-အမည်ဖြင့် ဖြစ်သော ဝိပဿနာဇောစိတ် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်ကို **“အနုလောမဉာဏ်”** ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဝိပဿနာ စိတ်များသည် အနိစ္စသောလက္ခဏာကို (အနိစ္စာဒိလက္ခဏာ-ဟူသော တေဘူမကသင်္ခါရ)ကို အာရုံပြုသည်။

ဆောင် ။ ။ မဂ်ဖြစ်နီးလာ၊ အနိစ္စာဒိ၊ အာရုံရှိ၊ ပရိ-ဥ-န၊ ဝိ ၃-ခု။

✓ **တဿေဝံ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ ပန (ပ) ပရိကမ္မောပစာရာနုလောမနာမေန ပဝတ္တန္တိ။ (သင်္ဂဟ)**

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ ။ ။ (မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း (ဝါ) မဂ်နှင့် နီးကပ်သောဝိပဿနာ)

ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးတွင် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ်။ ဤ ၂-ပါးကို **“ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ”** ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို စ, လယ်, ဆုံး သုံးပိုင်းပိုင်းပြီးလျှင် အနုလောမဉာဏ်နှင့် ကပ်နေသောအဆုံးပိုင်းကို **“အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်”** ဟု မှတ်ပါ။ **အနုလောမဉာဏ်ဟူသည်ကား** - ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ-အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်များပင်တည်း။

ဂေါတြဘုဉာဏ် ။ ။ ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုး၍ အရိယာအနွယ်ကို ဖြစ်ပွား စေတတ်သော ကြောင့် **“ဂေါတြဘု”** မည်၏။ ယင်းဂေါတြဘု ဉာဏ်(စိတ်)သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။

(၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး

ဂေါတြဘု၏ အခြားမဲ့၌ မဂ်စိတ်တည်းဟူသော အပ္ပနာဇောဖြစ်သည်။ မဂ်စိတ် တစ်ကြိမ် ဖြစ်ရုံဖြင့်ပင် ဆိုင်ရာကိလေသာပယ်သတ်မှုပြီးပြည့်စုံသောကြောင့် တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ရိုးထုံးစံ ရှိသည်။

မဂ်ကိစ္စ ၁၆-ချက်

ဆီမီးသည် အမှောင်ခွင်းခြင်း၊ အလင်းဆောင်ခြင်း၊ ဆီကို ခန်းစေခြင်း၊ မီးစာကုန်စေခြင်း- ဟူသော ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တစ်ပြိုင်နက်ပြုသကဲ့သို့ (ဥပမာ) မဂ်စိတ်သည်လည်း -

၁။ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း

၂။ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း

၃။ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း

၄။ မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း ဤကိစ္စလေးချက်ကို တစ်ပြိုင်နက်ပြီးစေနိုင်သည်။

မဂ်စိတ်တိုင်း ဤ ကိစ္စ ၄-ချက်ကို ပြုကြသဖြင့် မဂ် ၄-ပါးအတွက် ကိစ္စ ၁၆-ချက် ဖြစ်ရသည်။

ဆောင်။ ။ သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပွား၊ ကိမ် ၄-ပါး၊ ကျယ်ကား ၁၆-ချက်။

မှောင်ပယ်၊ လင်းပြု၊ ဆီခန်းမှု၊ မှတ်ရှု မီးစာကုန်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ။ ။ သီလဝိသုဒ္ဓိစသော အောက်ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးကို အစဉ်အတိုင်း အားထုတ် ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်စေထိုက်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးကို (ကိလေသာမှ စင်ကြယ်၍ သစ္စာလေးပါးကို တိုက်ရိုက်သိတတ်သောကြောင့်) **“ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ”** ဟု ခေါ်သည်။

- ✓ ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိကမေနေဝံ၊ ဘာဝေတဗ္ဗော စတုဗ္ဗိဓော။
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-နာမ မဂ္ဂေါ ပဂုစ္ဆတိ။ (သင်္ဂဟ)

ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်များအရ အရိယာစခန်း တက်လှမ်းပုံ လို့ရင်းအကျဉ်းချုပ်

- ၁။ မိမိဆိုင်ရာသီလများကို လုံခြုံစွာ စောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် **သီလဝိသုဒ္ဓိ** ဖြစ်နေရမည်။
- ၂။ မိမိစိတ်သန္တာန်၌ နီဝရဏကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းစင်စေရန်ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတိုင်အောင် ထူထောင်ခြင်းဖြင့် **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ**ဖြစ်နေရမည်။
- ၃။ “ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ငါသူတပါးဟူသည်မရှိ၊ နာမ်ရုပ်သာလျှင် ရှိ၏” ဟု နာမ်နှင့်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား သိမြင်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြင့်သက္ကာယဒိဋ္ဌိအယူမှ စင်ကြယ်ခြင်း **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ**ဖြစ်ရမည်။
- ၄။ နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီးနောက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းတို့ဖြင့်ဆင်ခြင်ကာ နာမ်ရုပ်တို့ဖြစ်နေခြင်းအကြောင်းရင်းကို သိမြင်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြစ် ပေါ်လာသောအခါ ယုံမှားခြင်း ၈-ပါး/ ၁၆-ပါးနှင့်တကွ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိတို့မှ လွတ်မြောက်စင်ကြယ်ခြင်းဟူသော **ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ**ဖြစ်လာမည်။
- ၅။ ၎င်းနောက် နာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ် ၃-ချက်တင်၍ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ရမည်။
- ၆။ ဤသို့ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်၍ သမာဓိအားကောင်းလာသောအခါ ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုသာ မြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်လာမည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်လာသောအခါ သြဘာသ-စသော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း အန္တရာယ် ၁၀-ပါးနှင့် ကြုံရတတ်သည်။
- ၇။ ယင်းသို့ အန္တရာယ်ကြုံတွေ့သောအခါ နောက်မဆုတ်ဘဲ ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် မဂ်စစ်၊ ဖိုလ်စစ် မဟုတ်သေး-ဟု ပိုင်းခြားသိမြင်သော **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** ဖြစ်လာမည်။
- ၈။ သို့ဖြစ်၍ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ကောင်းများဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် စဉ် ၉-ပါးအစဉ်အတိုင်း ပြန်လည်ထူထောင်အားထုတ်ခြင်းဖြင့် **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ**နှင့် ပြည့်စုံလာမည်။ (ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အဆုံးပိုင်းနှင့် အနုလောမဉာဏ်တို့သည် မဂ်သို့ မချွတ်ဧကန် ရောက်စေတတ်သောကြောင့် **ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ** အမည်ရကြသည်။)
- ၉။ ၎င်းနောက် ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို ဖြတ်တောက်၍ အရိယာအနွယ်သို့ သက်ဝင်သော **ဂေါတြဘူဉာဏ်**၊ မဂ်ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တစ်ပြိုင်နက် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသော **သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်**နှင့် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းအေးစေသော သောတာပတ္တိဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခါ **“သောတာပန်အရိယာအစစ်အမှန်”** ဖြစ်လေပြီ။

ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးနှင့် ဉာဏ်စဉ် ၁၀-ပါးတွဲစပ်ပုံ

- ၁။ သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိစခန်းတို့၌ နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု မသုံးသပ်ရသေးသေကြောင့် သမ္မသနဉာဏ် မဖြစ်သေး။
- ၂။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ကား သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရှေ့ပိုင်း တစ်စိတ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ နောက်ပိုင်းတစ်စိတ်နှင့် ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ မုစ္စိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရ ပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်တို့ဖြစ်ကုန်၏။
- ၄။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရကား သင်္ခါရတရား၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု မရှုသောကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ် မလိုတော့ပြီ။

- ဆောင်။ ။**
- ၁။ သီ၊ စိတ်၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ကင်္ခါ ဤလေးအင်၊ ဉာဏ်စဉ် မဆိုင်သင့်။
 - ၂။ မဂ္ဂါမဂ္ဂ၊ စခန်းကျလျှင်၊ သမ္မသန၊ ဉာဏ်အစနှင့်၊ ဥဒယဗ္ဗယံ၊ ရှေ့ပိုင်းဉာဏ်၊ အမှန်ပါသဖြင့်။
 - ၃။ ပဋိပဒါ၊ စခန်းကျသော်၊ ဥဒယလှိုင်း၊ နောက်အပိုင်းမှ၊ စ-၍နုလုံ၊ တိုင်အောင်ခြုံ၊ ဉာဏ်ကုန် ၉-ပါးဆင့်။

မဂ် ၄-ပါးနှင့် ပယ်သော အကုသိုလ်

- ၁။ **သောတာပတ္တိမဂ်**သည် ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်သည်။ ကြွင်း ကိလေသာ တို့၏ (အပါယ်သို့ လားစေတတ်သော) အပါယဂမနိယသတ္တိကိုလည်း ပယ်သည်။ ထို့ကြောင့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ်မသွားတော့ပဲ (၇)ဘဝထက်ပိုပြီး ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ မနေတော့ပါ။
- ၂။ **သကဒါဂါမိမဂ်**သည် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ-တို့ကို နည်းပါးအောင် ခေါင်းပါးအောင် ပြုလုပ်၏။ အကြွင်းမဲ့ မပယ်။ ဤလူ့ဘုံသို့ (တနည်း) ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တစ်ကြိမ်သာ လာရောက်မည့် သူဖြစ်သောကြောင့် **“သကဒါဂါမိ”**ဟု ခေါ်သည်။
- ၃။ **အနာဂါမိမဂ်**သည် ကာမရာဂနှင့် ဗျာပါဒကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်၏။ ယင်းသို့ အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီးဖြစ်၍ ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်မလာသောကြောင့် **“အနာဂါမိ”**မည်၏။ ဒေါသပယ်ပြီးဖြစ်၍ ကြောက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်းလည်း မရှိတော့။

၄။ အရဟတ္တမဂ်သည် ကြွင်းကျန်သည့် ကိလေသာအားလုံးကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်။ ကိလေသာ၊ အာသဝေါကင်းရှင်းကြသဖြင့် လောက၌ အမြတ်ဆုံး အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် “ရဟန္တာ” ဖြစ်လေ၏။

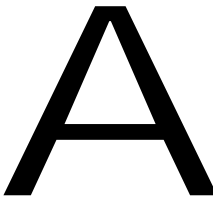
“ဥပေျာဇဉ် = ပတ္တနာ”

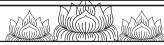
သာသနာ ၃-ရပ်

- ၁။ ပရိယတ္တိသာသနာ = ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရှိရေးနည်းလမ်းစည်းကမ်းများ။
- ၂။ ပဋိပတ္တိသာသနာ = ပရိယတ်နည်းလမ်းစည်းကမ်းအတိုင်း ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရေး၊ ရောက်ရေးအတွက် ကျင့်ကြံပွားများမှု။
- ၃။ ပဋိဝေဓသာသနာ = ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်အရသာခံစားမှု။

- (က) သမထဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းကြောင့် ဈာန်အဘိညာဉ်အရသာကို ခံစားရမည်။
- (ခ) ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းကြောင့် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်အရသာများ ခံစားရမည်။ ထို့ကြောင့် သမထ၊ ဝိပဿနာ ၂-ဖြာသော ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ် ကြသဖြင့် သာသနာတွင် ရပိုင်ခွင့် အခွင့်ရေးကို လက်မလွတ်တန်း ရယူနိုင်ကြပါစေ ကုန်သတည်း။

“ဣဒံ မေ ပုညံ ဗောဓိဉာဏဿ ပစ္စယော ဟောတု”

ဆူတောင်းပတ္တနာ

**ဣမိနာ ပုညကမ္မေန၊ သီယံ ပပေါမိ နိဗ္ဗုတိ။
အန္တရာ ဇာတိဇာတိသု၊ ဘဝေ အဓိကပညဝါ။**

ဣမိနာ ပုညကမ္မေန = ဓမ္မခင်မင်၊ သူတော်စင်တို့၊ ဖြူစင် ကောင်းကျိုး၊ ပွားတိုးစေရန်၊ ဆန္ဒမွန်ဖြင့်၊ လွန်စွာကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ပါရ၊ ဤကောင်းမှုကံ စေတနာကြောင့်။

နိဗ္ဗုတိ = ရာဂ, ဒေါသ၊ မောဟထိန်ညှီး၊ ဆယ်တစ်သီးသောမီးတို့၏၊ ငြိမ်းအေးရာမှန်၊ ပြည်နိဗ္ဗာန်ကို။

သီယံ = အလျင်အမြန်၊ မနှေးကန်ဘဲ။

ပပေါမိ = မချွတ်မသွေ၊ ရောက်ရပါလို၏။

အန္တရာ = နိဗ္ဗာန်မရမှီ၊ အလီလီများ၊ သံသရာခရီးအကြား၌။

ဇာတိဇာတိသု = ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသောဘဝတို့၌

အဓိကပညဝါ = လောက+သာသနာ၊ နှစ်ဖြာ ကောင်းကျိုး၊ သယ်ပိုးနိုင်ရန်၊ ထေရ်မွန်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည်။

ဘဝေ-ဘဝါမိ = မုချမသွေ ဖြစ်ရပါလို၏။

“သူတော်ကောင်းဓာတ် တရားမြတ် လွမ်းပတ်ကမ္ဘာ တည်စေသော်”

31.12.2017

ဘဒ္ဒန္တသုခိတ္တာဘိဝံသ

(နာယကချုပ်ဆရာတော်)

အလိုတော်ပြည့် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်၊ ရန်ကုန်။

၆၁-ရပ်ကွက်၊ စစ်တောင်းလမ်း၊ ဒဂုံ(ဆိပ်ကမ်း)မြို့နယ်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး။

ဖုန်း - ၀၉- ၅၀၅၁၁၉၄, ၀၉၇၉၈၀၂၉၈၃၀

ဓမ္မာပုဒ်

သင်တန်းသား / သူများအား

ပို့ချသင်ကြားအပ်သော

ရန်ကုန်မြို့၊ အလိုတော်ပြည့် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်

စစ်တွေမြို့၊ ရခိုင်ပြည်နယ် ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်

လှည်းကူးမြို့၊ ဓမ္မာစရိယဥယျာဉ်ကျောင်းတိုက် နာယကချုပ်ဆရာတော်

ဘဒ္ဒန္တသုခိတ္တာဘိဝံသ

၏

နိဗ္ဗာန်လမ်းပြ

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာသင်တန်း

(23. 24.25.30.31 - 12 - 2017)